

Krijgsmatig exerceeren,

DOOR

J. N. BRUYN EN P. H. A. DE RIDDER.

(Vervolg en slot van blz. 692.)

De Compagnie.

1. Voor de beoefening der krijgsexercitie heeft de compagnie *minstens* eene sterkte van 60 rotten, in welk geval drie sectiën worden geformeerd.

Dit aantal eventueel door samenvoeging van twee of meer compagnieën van het bataljon te verkrijgen en op te voeren tot oorlogssterkte.

2. Voor het eerste en verdere onderricht gelden de bepalingen van punt 2, Sectieschool (S. S.). Zoowel voor onderwijzing van S.-Cⁿ., als van kader en manschappen, zal het noodig zijn, dat de C.-Ct. het doel van enkele vormveranderingen en bewegingen uitlegt.

Enkele malen moet in de duisternis worden geoefend, waarbij het onderricht zich slechts uitstrekt tot de in die omstandigheid bruikbare vormen, overgangen en bewegingen.

3. Wat ten aanzien van den onderwijzer in de S. S. in punt 3 is gezegd omtrent commando's, teekens en aanduiding van de richting, geldt in de Compagnieschool (C. S.) voor den C.-Ct.

4. De teekens, genoemd in de S. S., gelden voor overeenkomstige bewegingen en vormen bij de compagnie. Voor *colonnelinie* wordt als teeken vastgesteld: De verticaal omhoog gestrekte armen in het vlak der schouders op en neer bewegen. Voor *verzamelvorm* wordt het teeken „verzamelen” (V. V., § 133) gebruikt.

5. Wordt een C^o. (teeken) van den C.-Ct. gevolgd door het C^o. (teeken) „Halt”, dan wordt dit laatste C^o. (teeken) door de S.-Cⁿ. herhaald, zoodra hunne sectie de voorgeschreven opstellingsplaats heeft bereikt.

Hierbij in acht te nemen, dat de beweging eener sectie, waarop eene vormverandering geschiedt, door den S.-Ct. eerst wordt gestaakt, wanneer er voldoende ruimte voor de overige afdelingen gewonnen is.

Marcheert de compagnie in den gewonen pas en moet de vormverandering gedurende dien marsch geschieden, dan wordt op C^o.

(teeken) van de S.-Cⁿ. door de sectiën de looppas aangenomen, totdat zij op hunne voorgeschreven opstellingsplaats zijn aangekomen, waarna weder op C^o. (teeken) van de S.-Cⁿ. tot den gewonen pas wordt overgegaan.

Marcheert de compagnie in den looppas, dan wordt door de sectiën op C^o. (teeken) van de S.-Cⁿ., na het bereiken hunner opstellingsplaatsen, de gewone pas weder aangenomen.

6. De C.-Ct. is aan geen vaste plaats gebonden. Hij kiest zijne opstelling zoodanig, dat:

1°. hij het terrein goed kan overzien;

2°. hij door zijne S.-Cⁿ. gezien kan worden.

Zoo kan hij zich dus in vele gevallen vóór en b.v. eenigermate zijwaarts van de compagnie ophouden.

Marcheert de compagnie in colonnelinie of in verzamelvorm, dan kan de C.-Ct. vóór de sectie van richting marcheeren. (Bij 4, zoowel als bij 3 sectiën is de tweede sectie die van richting.)

De C.-Ct. wordt vergezeld door de tamboers, den hoornblazer en den wielrijder voor ordonnansendienst.

7. Bij alle vormen der compagnie moet de opstellingsplaats der S.-Cⁿ. zoodanig zijn, dat:

1°. zij door hunne afdeeling worden gezien;

2°. zij den C.-Ct. in het oog kunnen houden.

Zoo zal bij de marschcolonne hunne plaats in den regel uitwaarts nabij het hoofd hunner sectie zijn, aan de zijde, waar de C.-Ct. zich bevindt (bij lange marschen wordt de bepaling gevolgd van punt 2°. § 94, V. V.); bij de linie en de frontcolonne 5 × voor het midden hunner sectie; bij de colonnelinie en in den verzamelvorm nabij het hoofd hunner sectie.

8. Normaal wordt bij de marschcolonne, de colonnelinie en in den verzamelvorm der compagnie door de sectiën de marschcolonne met vieren gebezigd. Zijn omstandigheden aanwezig, die eene afwijking noodzakelijk maken, dan handelen de S.-Cⁿ. volgens 10. (C. S.)

(Zie ook 8, B, S. S.)

9. De S.-Cⁿ. dragen zorg de in dit hoofdstuk genoemde afstanden en tusschenruimten zooveel mogelijk te onderhouden. Verloren afstanden en tusschenruimten worden geleidelijk hersteld.

10. In gevallen, niet in dit hoofdstuk omschreven, handelen de S.-Cⁿ. naar goedvinden, daarbij in het oog houdende, dat *in verband blijven met zij- of voorwaarts optredende sectiën der compagnie een der eerste plichten is.*

11. *Indeeling en Opstelling.*

De compagnie is verdeeld in 4 sectiën (als voorbeeld figⁿ. 3 en 4.)

Voor het *utrukken* treedt de compagnie in *linie* aan, elke sectie geformeerd volgens punt 8, **A**, S. S.

Bij gebrek aan ruimte kan de C.-Ct. ook een anderen vorm kiezen (b.v. *verzamelvorm* of *frontcolonne*).

Het openen en sluiten der gelederen geschiedt alleen uit de *linie*.

12. *De opstelling der compagnie heet:*

1°. *Linie*, wanneer de sectiën met één pas (normaal) tusschenruimte, ieder in *linie* geformeerd, naast elkander zijn opgesteld. De tusschenruimte tusschen de S.-Cⁿ. bedraagt hier dus frontbreedte der sectie vermeerderd met één pas.

Opmerking: De tusschenruimten tusschen de sectiën kunnen ook meer dan één pas bedragen, terwijl de sectiën niet juist op de zelfde lijn behoeven te staan.

2°. *Frontcolonne*, wanneer de sectiën op 10 × afstand, gerekend van S.-Ct. tot S.-Ct., in *linie* en gedekt achter elkaar zijn opgesteld.

3°. *Colonnelinie*, wanneer de sectiën, ieder in *marschcolonne*, met tusschenruimten van sectiefrontbreedte (normaal) naast elkander zijn opgesteld; de hoofden der sectiën op gelijke hoogte.

4°. *Verzamelvorm*, wanneer de sectiën, als onder 3°. naast elkaar zijn opgesteld, doch met 6 × (normaal) tusschenruimte.

5°. *Marschcolonne*, wanneer de sectiën, ieder in *marschcolonne* geformeerd, op 1 × afstand gedekt achter elkaar zijn geplaatst.

6°. *Echelons* $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$, wanneer de sectiën, ieder in *marschcolonne* geformeerd, op een in het C^o. te noemen aantal meters afstand en tusschenruimte, $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$ en achterwaarts van elkaar zijn opgesteld.

Opmerking: Afstand en tusschenruimte zijn normaal steeds aan elkaar gelijk.

13. *Verkorten der marschcolonne.*

Wenscht de C.-Ct. de *marschcolonne* te verkorten, dan *commandeert* hij: „*Diepte verminderen*”, waarna de 2^e sectie rechts naast de voorste, de achterste sectie rechts naast de derde met 1 of 6 × tusschenruimte moet worden gebracht, naar gelang men zich op een weg dan wel op het terrein bevindt. Te gelijker tijd sluiten de beide achterste sectiën tot op 1 × afstand van de beide voorste op.

Wenscht de C.-Ct. daarna de diepte nogmaals te verminderen, dan komen de beide achterste sectiën resp. rechts en links van de voorste met eene tusschenruimte, als hierboven is vermeld.

14. *De Richtingen.*

De S.-Cⁿ. zorgen voor het onderhouden eener behoorlijke richting onderling.

Wil de C.-Ct. de richting laten verbeteren, dan doet hij het C^o.: „Richten”.

In linie, verzamelvorm en colonnelinie doet daarop de S.-Ct. der richtingssectie (d.i. de *tweede* sectie) zijne afdeeling eenige passen vooruitkomen, waarna de overige S.-Cⁿ. hunne sectie met de vereischte tussenruimte in de richting van de tweede sectie opstellen.

In frontcolonne doet de Ct. der voorste sectie op het C^o.: *Richten* van den C.-Ct. zijne afdeeling eenige passen vooruitkomen, waarna de overige S.-Cⁿ. zich dekken en met hunne sectie den juisten afstand nemen.

15. *Het dekking zoeken in het terrein en het weder voortwaarts gaan.*

Wenscht de C.-Ct. zijne compagnie zich te doen dekken, dan geeft hij, c. q. na het C^o. (teeken): „*Halt*”, het C^o. (teeken): „*Dekken*”, waarop de S.-Cⁿ. handelen volgens de beginselen van punt 12, S. S. Geeft de C.-Ct. het C^o. (teeken): „*Voortwaarts*”, dan handelen de S.-Cⁿ. volgens de beginselen der S. S. (zie ook punt 10, C. S.).

16. *De Marschen.*

In colonnelinie en verzamelvorm is de richting op de richtingssectie, in marschcolonne, frontcolonne en in echelons op de voorste sectie.

In linie wordt niet gemarcheerd.

17. Het vergrooten en verkleinen der tussenruimten bij de colonnelinie, der tussenruimten en afstanden bij de echelons, geschiedt op de richtingssectie.

C^o „ M.”

Uitvoering: De S.-Cⁿ. nemen langs den kortsten weg de vereischte tussenruimte en bij de echelons bovendien den vereischten afstand.

18. *Het veranderen van richting.*

Moet in één der vormen van richting veranderd worden, dan geeft de C.-Ct., op de wijze in punt 11 voor den onderwijzer in de sectieschool voorgeschreven, de nieuwe strekking aan. De richtingssectie wordt door den S.-Ct. onmiddellijk in de aangeduide strekking gebracht, de overige S.-Cⁿ. volgen met hunne afdeeling zoodra mogelijk de beweging.

19. *Het van vorm veranderen.*

A. Zoodra de C.-Ct. het attentiesein geeft, vestigen de S.-Cⁿ. hunne bijzondere aandacht op hem.

B. Nadat de C.-Ct. de richting en daarna het C^o. (teeken) voor de vormverandering heeft aangegeven, doen alle S.-Cⁿ. in de door den

C.-Ct. genoemde (aangeduide) richting onmiddellijk door hunne afdeeling den vorm — marschcolonne of linie — aannemen, waarin de sectie zich in de door den C.-Ct. voor de compagnie bevolen formatie moet bevin- den (zie punt 12, C. S.).

Komt de *richting* of de vorm der sectie reeds overeen met de door den C.-Ct. gewenschte *richting* of vorm, dan wordt alleen van *vorm* resp. *richting* veranderd; komen vorm en richting overeen, dan wordt door de S.-Cn. alleen gehandeld volgens **C**.

C. Tot verdere uitvoering der vormverandering geleiden de S.-Cn. hunne sectiën langs den kortsten weg en in den snelsten gang naar de vereischte opstellingsplaats.

Hierbij is de richtingssectie van den vorm, die na de handelingen onder B bedoeld ontstaat, de basis.

(Zie punten 14 en 16, C. S.)

Moet uit de marschcolonne of uit de frontcolonne de frontbreedte *vermeerderd* worden, dan komt de 2^e sectie altijd rechts, de 3^e en achterste sectie altijd links van de richtingssectie.

Moet uit de linie, colonnelinie of verzamelvorm de frontbreedte *verminderd* worden, dan komt de rechtersectie het eerste, vervolgens de derde en daarna de linkersectie achter de richtingssectie.

Opmerking: Onder het verminderen der frontbreedte wordt verstaan het verminderen van het aantal afdeelingen in het front.

20. Slechts de navolgende vormveranderingen kunnen niet volgens het beginsel, in punt 19 neergelegd, worden uitgevoerd:

- 1°. Uit de frontcolonne met het front naar voren de linie formeeren met het front

rechts
links

.
- 2°. Uit de frontcolonne met het front naar voren de colonnelinie formeeren met het zelfde front.
- 3°. Uit de frontcolonne met het front naar voren den verzamelvorm formeeren met het zelfde front.
- 4°. Uit den verzamelvorm met het front naar voren de frontcolonne formeeren met het zelfde front.

Daar echter de frontcolonne een gevechtvorm is voor het *nachtgevecht* en — wanneer op 6× wordt opgesloten — tevens in de duisternis als verzamelvorm *kan* dienen, kunnen de onder 1°.—4°. genoemde vormveranderingen gevoegelijk vervallen.

21. Om echelons te formeeren is het C^o. „Echelons

rechts
links

”, waarbij wordt gehandeld naar de beginselen van punt 12, 6°., 19 en 10.

VOORBEELDEN.

I. *Op het exercitieveld.*

a. De compagnie marcheert in marschcolonne; de C.-Ct. wenscht de colonnelinie in den marsch te formeeren met het front voorwaarts.

Handelingen van den C.-Ct.:

1. attentiesein op de fluit;
2. aanwijzen van de richting voorwaarts;
3. commando: „Colonnelinie — marsch”.

Handelingen der S.-Cⁿ.:

De vorm der sectiën behoeft geen verandering te ondergaan (12, 3°.); de richting, waarin de colonnelinie der compagnie moet worden geformeerd, is de zelfde als de oorspronkelijke marschrichting.

De S.-Cⁿ. handelen dus alleen volgens C. S. 19, C.

Zij geleiden hunne afdeelingen op het uitvoeringscommando van den C.-C^t. met den looppas (5, C. S.) en langs den kortsten weg naar de nieuwe plaats.

De C^t. der voorste sectie kan zijne afdeeling met den gewonen pas laten doormarcheeren of naar goedvinden b.v. eerst sectiediepte met den looppas doen afleggen, om spoedig ruimte te winnen.

De tweede sectie komt rechts, de derde en achterste sectie komen links van de voorste.

Zoodra de sectiën hunne plaats in de colonnelinie bereikt hebben, wordt op commando van den S.-C^t. de gewone pas hernomen.

b. De compagnie marcheert in colonnelinie; de C.-C^t. wenscht de linie met het zelfde front te vormen.

Handelingen van den C.-C^t.:

1. en 2 als onder a;
3. commando: „Linie — Halt”.

Handelingen der S.-Cⁿ.:

De vorm der sectiën moet verandering ondergaan (C. S. 12, 1°.); de richting, waarin de linie der compagnie moet worden geformeerd, is de zelfde als de oorspronkelijke marschrichting.

Ingevolge C. S. 19, B, moet dus door de sectiën van vorm worden veranderd.

Op het uitvoeringscommando van den C.-C^t. commandeeren de S.-Cⁿ.: „Linie — Halt”. Zie: *Opmerking* bij C. S. 12, 1°.

c. De compagnie staat in verzamelvorm met het front naar voren; de C.-C^t. wenscht met het front halfrechts de colonnelinie te vormen.

Handelingen van den C.-C^t.:

1. als onder a;
2. aanwijzen van de richting half-rechts;
3. commando: „Halfrechts colonnelinie — Marsch”.

Handelingen der S.-Cⁿ.:

De vorm der sectiën behoeft geen verandering te ondergaan (zie C. S. 12, 3°.); de richting, waarin de colonnelinie moet worden gevormd, verschilt met de aanvankelijke richting. Ingevolge C. S. 19, B, wordt dus door de sectiën van richting veranderd. Op het uitvoeringscommando van den C.-C^t. commandeeren de S.-Cⁿ.: „Front halfrechts — marsch” en geleiden daarna (C. S. 19, C) hunne afdeelingen met den looppas en langs den kortsten weg naar de nieuwe plaats. De rechtersectie kan in den zelfden pas

doormarcheeren, op deze sectie geschiedt de vormverandering (C. S. 19, **C**, 2^e alinea), aangezien na het front halfrechts nemen der sectiën eene echelonformatie is ontstaan, waarbij de richtingssectie de voorste is.

d. De compagnie staat in colonnelinie; de C.-Ct. wenscht de linie te formeeren met het front halfrechts.

Handelingen van den C.-Ct.:

1. als onder *a*;
2. aanwijzen van de richting halfrechts;
3. commando: „Halfrechts linie — Halt”.

Handelingen der S.-Cn.:

De vorm der sectiën moet verandering ondergaan (C. S. 12, 1°); de richting, waarin de linie geformeerd moet worden, verschilt met de aanvankelijke richting.

Ingevolge C. S. 19, **B**, wordt dus door de sectiën van vorm en richting veranderd. Op het uitvoeringscommando van den C.-Ct. commandeeren de S.-Cn.: „Halfrechts linie — Marsch” en geleiden daarna (C. S. 19, **C**) hunne sectie in den looppas en langs den kortsten weg naar de nieuwe plaats. Zie: *Opmerking* bij C. S. 12, 1°. De vormverandering geschiedt op de voorste sectie (C. S. 19, **C**, 2^e alinea). Deze sectie kan naar goedvinden nog een korten afstand afleggen, of reeds dadelijk halt houden, op het eerste commando van den S.-Ct., dat dan luidt: „Halfrechts linie — Halt”.

e. De compagnie staat in colonnelinie met het front naar voren; de C.-Ct. wenscht de echelonformatie te doen aannemen met het zelfde front.

Handelingen van den C.-Ct.:

1. en 2. als onder *a*;
3. commando: „Echelons links 50 M. — Marsch”.

Handelingen der S.-Cn.:

Ingevolge C. S. 12, 6°. moeten de sectiën op 50 M. links en op 50 M. achterwaarts ten opzichte van elkander komen.

In colonnelinie is de 2^e sectie de richtingssectie. Op het uitvoeringscommando van den C.-Ct. nemen de Cn. der rechter-, derde- en linkersectie in den looppas en langs den kortsten weg 50 M. tusschenruimte en afstand, terwijl de tweede sectie op C^o. van haren commandant met den gewonen pas aanmarcheert.

II.

In het terrein.

a. Vormverandering als I, *a*.

Handelingen van den C.-Ct.:

- 1°. als I, *a*, 1°.;
- 2°. commando „Richting op den toren” (te gelijk aanwijzen);
- 3°. teeken voor colonnelinie (c. q. tevens commando „Colonnelinie”).

De uitvoering geschiedt als bij I, *a*, doch zonder uitvoeringscommando's. De S.-Cn. kunnen van teekens gebruik maken.

b. Vormverandering als I, *b.*

Handelingen van den C.-Ct.:

- 1°. als I, *a*, 1°;
- 2°. aanwijzen van de richting voorwaarts;
- 3°. teeken „Linie” geven.

De uitvoering geschiedt als bij I, *b*, doch zonder uitvoeringscommando's. De S.-Cⁿ. kunnen van teekens gebruik maken.

c. Vormverandering als I, *c.*

Handelingen van den C.-Ct.:

1. als I, *a*;
2. commando „Richting molen, half rechts” (te gelijk aanwijzen);
3. teeken, c. q. tevens commando, „Colonnelinie”.

De uitvoering geschiedt als bij I, *c*, onder opmerking als bij II, *a* en II, *b* gesteld.

d. Vormverandering als I, *d.*

Handelingen van den C.-Ct.:

1. als I, *a*;
2. commando „Richting fabrieksschoorsteen” (te gelijk aanwijzen);
3. teeken, c. q. tevens commando, „Linie”.

De uitvoering geschiedt als bij I, *d*, onder opmerking als bij II, *a* en II, *b* gesteld.

e. Vormverandering als I, *e.*

Handelingen van den C.-Ct.:

1. als I, *a*;
2. commando „Richting hoeve”;
3. commando „Echelons links 50 M.”

De uitvoering geschiedt als bij I, *e*, onder opmerking als bij II, *a* en II, *b* gesteld.

Is bij eene colonnelinie de tusschenruimte tusschen de sectiën zoo groot, dat het C^o. van den C.-Ct. niet verstaan kan worden, en kan de C.-Ct., om zich verstaanbaar te maken, geen teekens bezigen (b.v. „Echelons links”), dan maakt hij tot het overbrengen zijner bevelen gebruik van de ordonnansen.

BREDA, 1905.

17857

Over het gebruik van
Rijwielen en Motorvoer- en vaartuigen
voor Militaire Doeleinden,

DOOR

J. L. v. D. MOER,

Kapitein der Infanterie.

(Vervolg en slot van blz. 703.)

Ik zal thans het personenvervoer door middel van automobielen eenigszins nader bezien.

In de meeste Europeesche legers zijn hiermede reeds proeven genomen, welke tot bevredigende uitkomsten hebben geleid.

Deelde ik hiervoren een en ander mede omtrent de aanwending van vrachtwagens, o. m. bij de manoeuvres in Frankrijk, in 1901 werd in dit land bij de najaarsoefeningen ook reeds veelvuldig van auto's gebruik gemaakt voor het vervoer van bevelhebbers en staven. Generaal BRUGÈRE, de leider der oefeningen, thans generalissimus, hechtte aan dat gebruik eene groote waarde, niet alleen omdat de leiding van het gevecht hem er gemakkelijker door werd gemaakt, maar ook omdat de auto hem vóór en na den strijd gelegenheid gaf de troepen te overzien en te inspecteren. „La France militaire” geeft de meening van dezen generaal weer in de volgende regels:

„Reeds dadelijk moet men — en te recht — toegeven, dat de auto's van onze bevelhebbers niet overal kunnen komen, in weerwil van zekere, bij de manoeuvres uitgevoerde, bravoure-stukjes op wegen, welke door oud-chauffeurs als onberijdbaar waren verklaard. Niemand zal dan ook willen beweren, dat ze de paarden geheel kunnen vervangen. Maar de auto brengt de chefs naar vooruit bepaalde punten, waar deze de gezadelde paarden gereed vinden staan, of wel waar zij dit levend vervoermiddel van den meest nabijzijnden troep kunnen krijgen.

„Intusschen staat het vast, dat, wanneer een chef op een rustdag, of zelfs gedurende het gevecht, verschillende korpsen wil bezoeken en hij verplicht is zich daarbij over eene uitgestrektheid van minstens 100 KM. te bewegen; wanneer hij „het oog van den meester” op onderscheidene

plaatsen wil doen weiden en hij zich rekenschap moet geven van den toestand, waarin de korpsen verkeerden, hem zulks alléén mogelijk is, wanneer hij de beschikking heeft over eene automobiel.

„Een ander voordeel levert dit voertuig, doordat de hoogere chef daarin een middel vindt, om op onverwachte uren contróle uit te oefenen. Hoe ver een gekantonneerde troep ook verwijderd is, de commandanten zullen er steeds rekening mede hebben te houden, dat niet alleen de chef van het legerkorps, maar zelfs de opperbevelhebber hen onverwacht kan komen bezoeken.

„Het is in het belang van den dienst, zoowel wat betreft de orde en de netheid van de tenue, als de ligging en de voeding; kortom alles wint er bij, wanneer zulk hoog bezoek ieder oogenblik te verwachten is.

„Wat voor manoeuvre-tijd reeds onbetwistbaar nuttig is, wettigt zeker de overtuiging, dat in oorlogstijd de uit dergelijke bezoeken voortvloeiende goede gevolgen ¹⁾ van nog meer nut zullen zijn, door den gunstigen invloed, welken zij op den geest der bevolking zullen uitoefenen.

„Nu staat het vast, dat, hoe uitmuntend eene automobiel ook vervaardigd zij, dit voertuig den generaal toch altijd eene minder aangename verrassing kan bezorgen, b. v. door hem op een 50 KM. afstand van zijn hoofdkwartier plotseling te laten staan. Vandaar dat Generaal BRUGÈRE, door de ondervinding bedacht op de mogelijkheid, of beter op het meer-malen voorkomen van eene dergelijke verrassing, zich steeds door een reservewagen doet volgen, zoodat hij altijd zonder oponthoud zijn tocht volbrengen kan.

„Wel beschouwd, is dat nadeel van somtijds onderweg te blijven stekén volstrekt niet in het bijzonder eigen aan automobielen. Kan het een ruiter niet eveneens overkomen? Waarom hebben de generaals dan te velde altijd een reservepaard in hunne nabijheid?”

In 1903 verzocht de Saksische Minister van Oorlog aan den heer W. PÖGE, een bekend chauffeur, die o. m. in een ren te Ostende de 10 KM. aflegde in $5\frac{1}{5}$ minuut, om zijne auto tijdens de „Kaisermanöver” ter beschikking van den opperbevelhebber der beide Saksische legerkorpsen te willen stellen. De heer PÖGE heeft aan dit verzoek gaarne voldaan, en na afloop van de manoeuvres deelde hij omtrent zijne bevinding een en ander mede in de „Allgemeine Automobil Zeitung”, hetgeen mij van genoeg belang voorkomt om ook hier te vermelden.

De heer P. zegt dan: „Van de auto's (Selbstfahrer) worden somtijds in het leger diensten gevergd, welke eigenlijk niet behoorlijk te vervullen zijn, of die althans, èn van chauffeur èn van wagen eene zoo buitengewone krachtsinspanning vorderen, dat zij op den duur niet is vol te houden. De bij het oppercommando ingedeelde automobielen moeten steeds tot onmiddellijk gebruik gereed zijn. Begeeft de bevelhebber zich, als gevolg van het verloop van den strijd, naar een ander opstellingspunt, dan moet de chauffeur in vele gevallen maar zien dwars door

¹⁾ Het Tijdschrift spreekt van „bienfaits”.

het terrein daarheen te komen. Maakte men hem van te voren met de nieuwe opstellingsplaats bekend, dan zou hij allicht, zij het ook met een grooten omweg, maar dan toch over berijdbare wegen, zich daarheen kunnen begeven. Maar, jammer genoeg, is die nieuwe plaats dikwijls niet vooruit bekend. In het gunstigste geval hoort men bijv. alleen maar: „de generaal begeeft zich in de richting van dien molen, van gindschen groep boomen, enz.

„Het punt, waar zal worden halt gehouden, weet men echter niet, en thans begint voor den wagenvoerder de zware taak, den bevelhebber op te zoeken. Men vergete hierbij vooral niet, dat zich somtijds op de wegen opmarcheerende of rustende troepen bevinden, welke men moeilijk, en vaak in het geheel niet, voorbijrijden kan. In zoodanig geval is men niet zelden verplicht om, zoo goed en kwaad als het gaat, door het zijwaarts van den weg gelegen terrein te rijden. De hierdoor ontstaande moeilijkheden behoeven zeker niet nader te worden aangegeven. Maar in elk geval moge er uit blijken, dat tijdige bekendmaking aan den chauffeur van een nieuw opstellingspunt zeker hoogst gewenscht is. En voor het geval de bevelhebber later om eenige reden van meening mocht veranderen, zal hij wel doen daarvan door middel van een bereden ordonnans alsnog bericht te zenden. De chauffeur kan dan op de kaart kalm den besten weg uitzoeken.”

Behalve het vervoer van den generaal en zijn staf van het kantonnement naar het gevechtveld en omgekeerd, werd aan den heer PÖGE ook opgedragen naar ver verwijderde troepenafdeelingen berichten over te brengen, hetgeen door ruiters niet geschieden kon. Ook hierbij deed zich weer de moeilijkheid voor, dat de plaats van bestemming niet nauwkeurig kon worden opgegeven. Er werd b.v. gelast: „Breng dit bevel aan den Commandant van het 12^e Korps”. Maar waar was dat Korps en waar die Commandant? Wel werd de richting ongeveer aangegeven, maar toch niet het juiste punt, zoodat het somtijds een zoeken zonder eind werd.

De les, welke hieruit valt te trekken, is deze: vergelijk een chauffeur niet bij een bereden ordonnans, voor welken laatsten het zoeken op het terrein veel gemakkelijker is. Deze immers kan overal inlichtingen vragen, bij een troep, bij eene patrouille, bij een collega-ordonnans, terwijl dit voor den chauffeur zeer moeilijk is. Hem gaan de ruiters niet zelden met opzet uit den weg.

In vele gevallen is het ook gewenscht, dat een officier mederijdt om de kaart te lezen, want de wagenbestuurder heeft gewoonlijk al zijne aandacht noodig, om op den weg te letten en om ongelukken te voorkomen.

Ondanks alle moeilijkheden, kon de heer PÖGE zonder overdrijving verklaren, dat het overbrengen van berichten per auto toch zóó snel ging, dat een bereden ordonnans, niettegenstaande hij een veel korteren weg kon kiezen, steeds later aankwam.

Van zeer groot nut, ter besparing der krachten van menschen en

paarden, is de automobiel des avonds bij het overbrengen van de orders voor den volgenden dag. Waar de troepen veeltijds zeer ver uit elkaar liggen, zijn soms veel ordonnansen noodig om de bevelen bekend te maken. Men vergete niet, dat zij en hunne paarden overdag ook reeds dienst hebben gedaan.

Wat de constructie aangaat, komt de heer PÖGE, in verband met de door hem opgedane ondervinding, tot het besluit, dat die van eene militaire automobiel aanmerkelijk behoort te verschillen van die van een gewonen toerwagen.

In de eerste plaats moet de motor zooveel kracht kunnen ontwikkelen, dat zelfs op onvasten bodem en bij steile hellingen met volle vaart kan gereden worden. De snelheid moet ± 50 KM. per uur zijn. Ook zal de fabrikant wél doen zich toe te leggen op de vervaardiging van wagens, welke zoo min mogelijk geluid maken. Dit is niet alleen noodig met het oog op schrikachtige paarden, maar ook ten gerieve van de manschappen, voor het geval eene auto gedurende eenigen tijd een troep volgen moet. ¹⁾ Over de verdere technische aangelegenheden zal hier niet in bijzonderheden getreden worden. Deze toch, gaan in hoofdzaak den fabrikant als handelman aan. ²⁾ Alleen zou ik nog de aandacht willen vestigen op de wenschelijkheid van voldoende ruime benzine- en oliebergplaatsen, met het oog op de omstandigheid, dat deze benodigdheden niet overal in kantonnementen en bivaks zullen verkregen kunnen worden. Ook zal eenvoud in de constructie van zeer groot belang zijn, in verband met eventueele herstellingen.

Het komt mij niet overbodig voor om, min of meer als een vervolg op het zoeven behandelde, thaus iets mede te deelen uit de voordracht van den heer JAMES F. OCHS, gehouden in de vergadering van de Engelsche Automobiellclub.

¹⁾ Ik zou hier zeker willen bijvoegen: Om de aankomst of tegenwoordigheid niet noodeloos te verraden.

²⁾ Wie hierover meer wil lezen, neme *Streffleur's Oesterreichische Militärische Zeitschrift* van Sept. '04 ter hand, waarin de Kapitein van den Gen. Staf VON FLASKAL „Technische Beschouwingen over den aard der constructie van Automobieltreinen” geeft.

Men vindt hierin o.m. afbeeldingen van eene vracht-automobiel voor gewone wegen, welk voertuig, na wegneming van de voorraden, op een veldbaanwagen (eene soort lorrie) wordt geplaatst en aldus de rails kan volgen.

Hun, die eene meer dan oppervlakkige kennis van de auto wenschen te verkrijgen, kan ik de bestudeering aanraden van:

- a. A. B. C. du conducteur d'Automobiles, par D. FARMAN, Paris, J. FRITSCH Éditeur.
- b. *Connaissances pratiques pour conduire les automobiles, cours professé à l'Association Polytechnique*, par FÉLICIEN MICHOTTE, Librairie centrale des sciences, RIJCKVORSEL.
- c. *Motor Cars or Power-Carriages for common Roads*, by A. J. WALLIS—TAYLER, uitgegeven door CROSBY LOCKWOOD AND SON, London.

Uit de rede van den heer OCHS, voor een groot deel samengesteld volgens gegevens van Luitenant MARK MAYHEW, die bij de Engelsche manoeuvres in 1903 had gebruik gemaakt van de diensten van een vrijwillig automobielkorps, neem ik het onderstaande over uit de Allg. Automobil Zeitung:

„De automobiel, welke in den modernen oorlog zal gebruikt worden, moet een chassis hebben, dat voldoende boven den bodem verheven is, want de chauffeur moet in staat zijn eventueel over het veld en over omgeploegde akkers te rijden. Hij moet zoo noodig allerlei hindernissen kunnen overwinnen. De motor behoort sterk te zijn en toch moet de wagen zeer langzaam kunnen rijden, zonder dat het mechanisme daardoor beschadigd wordt. Dit is werkelijk een voorname eisch. Bij de jongste manoeuvres toch, is het herhaaldelijk voorgekomen, dat men slechts met een tempo van 6 KM. vorderen kon. Voor militair gebruik is de tonneau-carrosserie aan te bevelen, met ruime zittingen. De bevelvoerende officieren hebben hun staf liever bij zich dan in een volg-wagen, omdat de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat de wagens worden gescheiden.

„In het belang van eene snelle verbinding tusschen twee van elkander verwijderde legerafdeelingen kan de auto van groot nut zijn. Voor het geval b.v., dat de telegrafische gemeenschap door den vijand mocht worden gestoord, zou dit nog niet zoo heel erg zijn, wanneer men over een voldoende aantal motorvoertuigen kon beschikken. Wanneer MARCONI zijne uitvinding nog meer zal hebben volmaakt, zou het van onberekenbaar voordeel zijn, den troepencommandant van punt tot punt te doen volgen door een wagen, voorzien van een toestel voor draadlooze telegrafie. De bemanning zou dan naar een op grooten afstand volgend motorvoertuig bevelen kunnen overseinen, waarop onmiddellijk antwoord te verkrijgen zou zijn. Juist bij den aanvang van het gevecht is het voor den chef van groot gewicht te weten, welke troepen tegenover elkaar staan en hoe groot hunne sterkte is.

„De meest gewichtige rol zal wellicht de auto bij den geneeskundigen dienst vervullen. (Ik wees reeds op de in Frankrijk genomen proeven. Schr.) Ik heb persoonlijk eens een officier, die een been gebroken had, naar het naastbijgelegen hospitaal vervoerd. De man was zeer blijde, dat hij niet in een model ziekenwagen behoefde getransporteerd te worden. Ook de ziekenverplegers, medicamenten, enz. kunnen door middel van de auto spoedig naar bepaalde punten van het slagveld worden gebracht.

„Het spreekt vanzelf, dat gaandeweg nog vele verbeteringen in de constructie behooren te worden aangebracht. Zoo goed als in de formatie der cavalerie paardenartsen en hoefsmeden zijn opgenomen, moeten bij een automobilistenkorps eigen monteurs en een reparatiewagen worden ingedeeld.

„Bij de laatste manoeuvres is in elk geval ten duidelijkste gebleken, dat het Korps uitmuntende diensten kan verrichten. Lord ROBERTS ver-

klaarde dan ook na afloop van zijne inspectie te Marlborough: „Ik geloof niet, dat zonder Uwe hulp de oefeningen zulk een uitstekend verloop zouden hebben gehad”.

Na de redevoering van den heer Ochs, werd gelegenheid gegeven tot debat, waaraan door verscheidene officieren werd deelgenomen. De Majoor LINDSAY LLOYD betoogde de noodzakelijkheid, om de machine zoodanig in te richten, dat in plaats van benzine gewone olie kan gebruikt worden. Zonder dit, beweerde hij, is een volkomen bevredigend gebruik van de auto te velde niet te verwachten.

Kapitein KENNETH CAMPBELL uitte er zijn bevreemding over, dat de spreker met geen enkel woord had gedoeld op de indeeling van auto's bij de gewone troepenafdeelingen. Zoolang men met motorvoertuigen alleen officieren en berichten vervoerde, kon men, volgens zijne meening, het nut van de automobielen voor het leger niet voldoende beoordeelen. De debater achtte het ook gewenscht bij de verkennende cavalerie motorvoertuigen in te deelen, ja, zelfs wilde hij zóó ver gaan, een phalanx van bewapende auto's, als oogen en ooren, voor het leger uit te schuiven.

Met eene dergelijke opvatting zou ik mij niet kunnen vereenigen. Voor verkennende troepen toch, is het niet alleen noodzakelijk snel vooruit te komen, maar zij moeten zich ook vlug op verschillende punten — en dit niet alleen op groote wegen — kunnen vertoonen en niet zelden ervoor zorgdragen in zeer korten tijd weer te kunnen terugtrekken. Mij dunkt, dat de zware automobielen aan deze eischen niet kunnen voldoen. Zij zullen toch hoofdzakelijk gebonden zijn aan de kunstwegen en de berijdbare landwegen. Ik kan slechts een matig vertrouwen stellen in het manoeuvreren van auto's in het terrein; het omkeeren op een weg is dikwijls reeds zeer bezwaarlijk, in sommige gevallen zelfs niet uitvoerbaar. Volgens mijne meening zal het gebruik van de automobiel te velde voorloopig wel beperkt blijven tot het vervoer van bevelhebbers en staven, in enkele gevallen tot eene vlugge verplaatsing van kleinere afdeelingen naar een belangrijk punt, en tot het transport van levensmiddelen, munitie, fourage, zieken en gewonden. Het groote nut hiervan meen ik boven reeds voldoende te hebben aangetoond.

Iets anders is het gebruik in en achter onze liniën. Hier zal de tuff mettertijd als gemeenschaps- en vervoermiddel ongetwijfeld eene belangrijke rol te vervullen hebben.

Bij den ophelderings- en verkenningsdienst zullen de gewone- en de motorfiets het best tot haar recht komen. Voor zoover ik in deze, wat mijn persoon betreft, van eene *gevestigde* overtuiging mag spreken, schaar ik mij gaarne aan de zijde van den Franschen Kapitein GÉRARD, ook in zoo verre de oprichting van vaste wielrijderkorpsen betreft. Hiervoor werd reeds in 1896 een pleidooi geleverd door den Luitenant der infanterie E. DE KRUIJFF in een bij de firma VALKHOFF te Amersfoort uitgegeven brochure: „Een Korps Militaire Wielrijders”, welke het lezen nog altijd waard is. Het denkbeeld is dus volstrekt niet nieuw,

maar, ik heb er reeds herhaaldelijk op gewezen, bij ons gaat alles kalm aan, dan breekt het lijntje niet!

Men is nu echter bezig ons leger uit te breiden en te reorganiseeren, nog dit jaar zal eene vierde divisie worden opgericht ¹⁾; zou het thans, nu de noodzakelijkheid toch *overal* duidelijk is *gebleken*, niet het geschikte oogenblik zijn, om bij elk der vier divisien eene compagnie wielrijders in te deelen?

Ik wees er reeds met een enkel woord op, dat men bij ons tot voor korten tijd de wielrijders slechts als ordonnansen kende, doch dat nu in het gewijzigde voorschrift is bepaald, dat zij ook kunnen gebezigd worden bij den veiligheids- en verkenningdienst, al dan niet in afdelingen vereenigd, in welk geval zij met het geweer worden bewapend.

Men vergeete intusschen niet, dat de bij de verschillende onderdeelen ingedeelde wielrijders daar *zeer noodig* zijn. Op marsch, bij manoeuvres en te velde zal het voor regiments-, bataljons- en compagniescommandanten een groot ongerief veroorzaken, wanneer zij op een zeker oogenblik hunne wielrijders moeten afstaan. Men kan hunne diensten bezwaarlijk door anderen doen verrichten, een ordonnans te voet is in vele gevallen niets waard.

Wat wij noodig hebben, wat wij niet kunnen ontberen, is een vast Korps wielrijders. Bij alle manoeuvres, groote en kleine, wil men er gaarne gebruik van maken; zelfs bij de oefeningen op de kaart bezigt men ze, al behooren zij niet tot de formatie. Dit bewijst dus, dat de behoefte er aan wordt gevoeld!

Ik meen mij te herinneren, dat in 1898, bij de najaarsoefeningen in Gelderland, de Commandant der Noordpartij, onze tegenwoordige Inspecteur der infanterie, de wielrijders van de onder zijne bevelen staande regimenten vereenigde en vooruitzond om de welbekende hoogte bij Terlet te bezetten, hetgeen ten gevolge had, dat de verkennende cavalerie der Zuidpartij daarvoor reeds dadelijk het hoofd stootte.

In de meeste Europeesche legers zijn de wielrijderafdeelingen reeds in de formatie opgenomen. Ik noemde al Frankrijk, Duitschland, Oostenrijk. Ook Italië bleef in deze niet achter, de Bersaglieri-regimenten tellen wielrijdercompagnieën, welke blijkbaar uitstekend worden geoefend. Om hiervan een paar voorbeelden te geven, het volgende:

De wielrijdercomp. van het 12^e Bersaglieri-regt. maakte van 22 tot 26 Aug. j.l. met volledige bepakking een marsch van Brescia over Edolo—Bormio—Stelvio—Colico—Bergamo en terug. Op den eersten, vierden en vijfden dag werden afstanden afgelegd van resp. 99, 108 en 127 KM. Is cavalerie of bereden infanterie hiertoe in staat? Op den derden en vierden dag waren de afgelegde afstanden minder groot, maar toen had men ook bergen van 1800 en 2700 meter hoogte te overschrijden. Op den 24sten Aug. werd de compagnie bij de bestijging van den Stelvio-pas, waarbij de manschappen het 28 KG. zware rijwiel op den rug

¹⁾ De oprichting heeft 1 Juli l.l. plaats gehad.

droegen, door een sneeuwstorm overvallen en vorderde het overtrekken van den pas 7 volle uren.

De wielrijdercomp. van het 5^e Bers.-regt. maakte van 27 Aug. tot 4 Sept. een oefeningsmarsch van 600 KM., waarbij gemiddeld per dag een afstand van 66 KM. werd afgelegd.

Hierboven uitte ik de meening, dat de automobiel in en achter onze liniën mettertijd als gemeenschaps- en vervoermiddel ongetwijfeld eene belangrijke rol zal te vervullen hebben. Het zij mij vergund daarop nog even terug te komen. Niet alleen personen en goederen, als munitie, levensmiddelen, kleeding, zullen door de auto kunnen vervoerd worden, maar men zal daarvan ook gebruik kunnen maken om vuurmonden naar de plaats van hunne bestemming te transporteeren. Dat dit zeer wel mogelijk is, hebben de proeven in het buitenland ten volle bewezen. In Frankrijk vervoerde men bijv. te Castres met een Ader-wagen van 8 P. K. een „pièce de 75 du nouveau modèle” en caissons, en de aangewezen commissie was over de verkregen resultaten zeer tevreden.

In Oostenrijk vervoerde men met den Daimler-wagen zwaar belegeringsgeschut en in Duitschland bleef men evenmin achter. Men voerde zelfs in Z. W. Afrika reeds groote vrachtwagens in, door een spiritusmotor gedreven.

(Men heeft bij onze oostelijke naburen te recht spoedig begrepen, dat de manschappen, die de automobielen bedienen, niet de gewone uniform kunnen dragen. Daarom verschaftte men hun een pak van zwart leer met eenig distinctief, namelijk op de schouders roode Achselklappen met een gevleugeld rad in gouddraad en op den omgeslagen kraag eene automobiel.)

Wanneer eenmaal, ter verdediging van den vaderlandschen bodem, de inundatiën gesteld en de forten bezet zijn, zal het voor de bevelvoerende officieren van onberekenbaar nut wezen, wanneer zij beschikken kunnen over een vervoermiddel, waarmede zij, om zoo te zeggen, dagelijks het hun ter verdediging toevertrouwde gedeelte kunnen bezoeken, omdat zij dan met eigen oogen kunnen aanschouwen de vorderingen der werkzaamheden, en bevelen kunnen geven, niet uitsluitend naar aanleiding van ingekomen berichten, maar vooral op grond van hetgeen zij persoonlijk hebben waargenomen. Alleen de automobiel stelt hen daartoe in staat.

Een rit van Amsterdam via Duivendrecht en Abcoude, zuidwaarts om de Rondehoespolder, verder langs Uithoorn, de Kwakel, Kudelstaart, Aalsmeer, Hoofddorp en Vijfhuizen, of een tocht van Muiden en Weesp over Naarden, Ankeveen, Vreeland, Nieuwersluis, Maarseveen, de Gagel, Ruigenhoek, Blauwkapel, Voordorpsche dijk, Rijnauen, Vechten, Houten, Honswijk zal dan volstrekt geen bijzonderheid wezen! Voor eene snelle verplaatsing van kleine afdeelingen, behoeft men, volgens de methode RENARD, slechts eenige personenwagens aan elkaar te koppelen.

Voor motorvoer- en vaartuigen is in alle legers eene toekomst, maar zeer zeker in het onze. Vooral in ons polderterrein zal van motorvaartuigen met succes kunnen worden gebruik gemaakt. De vorderingen der industrie zijn van dien aard, dat in de laatste jaren, in ons aan waterwegen zoo rijke land, reeds vele schepen van de binnenvaart zonder groote onkosten van een motor konden voorzien worden. De motor heeft jaagpaarden, zeilen en voor een deel ook sleepbooten overbodig gemaakt. Op rivieren en kanalen ziet men dagelijks hoe de trek- en zeilschuiten van voorheen zich thans door eigen mechanische kracht voortbewegen.

Bij de manoeuvres en bij het gevecht in het polderland, waar een nasleep van karren en wagens op de niet zelden vrij smalle wegen voor de beweging van troepen uiterst hinderlijk kan zijn (men denke b.v. eens aan een terugtocht), zal men in de toekomst ongetwijfeld gretig van die nieuwere vervoermiddelen gebruik maken voor het transport van munitie, bagage, zieken en gewonden.

De motorvaartuigen zullen bij het eigenlijke gevecht ook wel degelijk eene rol spelen. En waar bij den veiligheidsdienst, zoowel vóór het front als op de flanken, het terrein voor het gebruik van cavalerie dikwijls zeer ongunstig zal zijn, daar zullen de paarden met goed gevolg vervangen kunnen worden door gewone- en door motorrijwielen. Ook bij het uitvoeren van omtrekkingen, wanneer de aanvaller tracht in 's vijands flank of rug te komen, zullen voldoende sterke wielrijder-afdeelingen het meest kans van slagen hebben.

Het Reglement Infanterie II van 1901 spreekt in punt 544 reeds van dergelijke afdeelingen, zij het ook op zeer bescheiden wijze. En hoewel zij feitelijk niet in onze formatie zijn opgenomen, bewijst dit zeer zeker, dat de ontwerpers van genoemd reglement de behoefte er aan wel gevoeld hebben.

Het zou mij te ver voeren, het gebruik van motorvoer- en vaartuigen en van wielrijdercompagnieën in den polderoorlog in den breede na te gaan. Intusschen ben ik overtuigd, dat eene oefening op het terrein, of op de kaart, het groote nut daarvan duidelijk zal doen uitkomen. Het schijnt mij niet gewaagd, als voordeelen, de hier volgende te noemen:

- a. het gemakkelijk onderhouden van verband tusschen gesplitste, min of meer zelfstandige afdeelingen;
- b. meerdere vrijheid van beweging voor troepen op de landwegen, doordat de *gewone* treinen en voertuigen kunnen gemist worden;
- c. betere verrichting van den veiligheids- en verkenningsdienst op grooten afstand vóór het front, op de flanken en in den rug;
- d. tijdige bezetting van belangrijke punten, eventueel onbruikbaar maken van overgangen en het op verren afstand bemoeilijken of verhinderen van verkenningen door den vijand;
- e. grootere kans voor het welslagen van eene omtrekking, om in 's vijands flank en rug te komen, terwijl hij in front wordt beziggehouden, en meer afdoende beveiliging der eigen flanken;

f. gemakkelijker vervoer van zieken, gewonden, munitie, levensmiddelen en materieel voor het maken van overgangen.

Alvorens nu, tot slot, terug te komen op het gebruik van automobielen bij onze groote najaarsoefeningen in 1904, zooals ik hiervoor (op bladzijde 695 van de Sept. afl.) heb aangekondigd, moet ik nog even de aandacht vestigen op de automobiel Simms, speciaal vervaardigd voor den dienst op spoorwegen. Deze oorlogs-auto, zooals de uitvinder haar noemt, is niet bestemd om de gepantserde treinen te vervangen, maar integendeel om met deze samen te werken, voornamelijk ook bij den verkenningdienst. Het voertuig, dat zich alleen op de rails bewegen kan, is gepantserd en voorzien van een klein kanon en van een „Maxim”.

De bedoeling is deze kleine, verplaatsbare forten, die steeds voor vertrek gereed zijn, in grooten getale te bezigen om de spoorwegen te beschermen. Zij hebben een motor van 7 P. K., kunnen eene snelheid van 50 KM. per uur bereiken en zijn er op ingericht om 1 officier en 2 à 3 man te vervoeren. Met een 25 stuks zou men \pm 800 KM. spoorweg voldoende kunnen beveiligen. (Het effectief aan troepen is dan \pm 100 man.) De automobiel Simms heeft het voordeel, aan het vijandelijke vuur slechts een klein doel aan te bieden. De kans, om te worden getroffen en beschadigd, is bovendien gering, ten gevolge van de snelle verplaatsing en van de sterke pantsering. Het voertuig, geheel van staal vervaardigd, is lang 2,10 M., breed 1,66 M. en hoog 1,21 M., terwijl het gewicht 1268 KG. bedraagt. Ten overvloede is de machine, welke onder den vloer en hoogstens 0.60 M. boven den grond is aangebracht, nog door eene bijzondere pantsering omgeven.

Dank zij de groote zorgen aan de constructie besteed (ook de veeren werken prachtig), rijdt dit voertuig zonder veel geraas te maken en zonder schokken, zoodat de bemanning, zelfs bij eene vrij groote snelheid, nog behoorlijk schieten kan. Er is ruimte voor 40.000 projectielen en voldoende berging voor benzine, olie, enz., zoodat een afstand van 320 KM. achtereen kan worden afgelegd.

Onder eene gemakkelijk aan te brengen tent vinden 3 man eene voldoende rustplaats.

In Ned.-Indië heeft men ook reeds getracht de spoorbanen door middel van wielrijders te beveiligen. De correspondent van „De Telegraaf” te Kota-Radja schrijft daarover o. m.:

Men heeft bij het Indische leger sinds een paar jaar eene compagnie wielrijders in Weltevreden in garnizoen. Een klein detachement (12 man) werd in Maart j.l. naar Atjeh gedirigeerd om naast hun eigen safeties ook de spoorwegrijwielen te bedienen.

Men beschikt thans in Pedir over het volgende materieel, n.l. drie fietsen, elk ingericht voor vier man, die achter elkaar zitten en allen mede moeten trappen, en één bestemd voor 2 fietsers en 2 andere personen, die op eene bank plaats nemen. Dit laatste rijtuig is zeer bruikbaar voor het vervoer van een inspecteur, dokter enz. Het ligt

voor de hand, dat de snelheid, die men met het laatstgenoemde rijwiel bereiken kan, aanmerkelijk minder is dan met de overige. De snelheden bedragen respectievelijk 13,5 en 20 KM. per uur, waarbij echter in acht dient genomen te worden, dat men bij het rijwiel met bankje de 2 personen, die trappen, om de 20 minuten moet laten afflossen.

Het hoofddoel, waarvoor deze zich vlug bewegende transportmidde-len bestemd waren, was bescherming van den spoordijk en mogelijke overvalling van baanopbrekers.

Het eerste doel heeft men bereikt, althans in zooverre, dat het traject, waarop ze gebruikt worden (Meureudoe-Benreunoen met standplaats Loung Poetoe), in den laatsten tijd weinig of niet beschadigd is; het tweede doel — verrassen van kwaadwilligen — bereikte men niet, omdat al dadelijk bleek, dat het ondoenlijk en hoogst gevaarlijk was om zonder licht te rijden.

Men reed dan ook voortdurend 's nachts met acetyleen-lantaarns, die wel het nut hebben, dat men op 30 meter voor zich uit kan zien, doch ook het nadeel, dat de vijand volkomen op de hoogte blijft van onze handelingen.

Gedeeltelijk onderschept men dit bezwaar, door herhaaldelijk en met groote snelheid terug te rijden, waardoor de vijand zich nergens nabij de baan veilig acht.

Een ander nadeel, dat echter bij eene meer doorgezette en op grootere schaal genomen proef verval, is, dat de sterkte van 12 man, thans beschikbaar, ten eenen male onvoldoende geacht moet worden. Want waar voor eene infanteriepatrouille eene sterkte van 20 man als normaal moet worden beschouwd, is voor wielrijders deze sterkte niet voldoende, aangezien steeds, bij vervolging van den vijand in voor het fietsen onbegaanbaar terrein, eene reserve bij de voertuigen moet achtergelaten worden.

Ook in Italië heeft de ingenieur SIMOND eene gepantserde oorlogsautomobiel vervaardigd, welke zal gebruikt worden om berichten over te brengen of wel als voorhoede voor militaire treinen.

En thans rest mij dus nog iets mede te deelen over het gebruik van automobielen tijdens de groote najaarsoefeningen in 1904 in Noord-Brabant.

Voor personenvervoer werden gebezigd 4 wagens van VERWEIJ en LUGARD's Automobiel-Maatschappij, eenige importeurs voor Nederland, Indië en Denemarken van de Automobielen PEUGEOT, gevestigd te 's Gravenhage.

Deze rijtuigen waren:

- a. Eene limousine (gesloten rijtuig met achteringang) met een motor van 4 cylinder 18/24 P. K., welke eene maximum-snelheid van 65 KM. per uur kon bereiken en plaats bood aan 6 personen (waaronder begrepen de chauffeur en zijn assistent);
- b. een tonneau met Amerikaansche regenkap, eveneens met een 4-cylinder 18/24 P. K. motor, maximum-snelheid 70 KM., ruimte voor 5 personen. Dit rijtuig diende als reserve;

c. een tonneau (open rijtuig met achteringang) 2-cyl. 10/12 P. K. motor, maximum-snelheid 50 KM., met 4 à 5 zitplaatsen, voorzien van eene tentkap;

d. idem, geheel open, met plaats voor 4 personen. Deze wagen diende eveneens als reserve.

De reserverijtuigen behoeften, als zoodanig, geen dienst te doen.

Er werd alleen gebruik gemaakt van begaanbare wegen.

Voor het vervoer van brieven en postpakketten, bestemd voor de manoeuvreerende troepen, waren twee speciale autocars beschikbaar. De eene, een 4-cyl. 12/16 P. K. post-omnibus, reed dagelijks van het veldpostkantoor (successievelijk gevestigd te Veghel, Helmond en Eindhoven) langs de geheele linie van kantonnementen en bivaks. Wanneer de route, welke binnen een bepaalden tijd moest worden afgelegd, te groot was voor ééne auto, dan nam de tweede, eene 2-cyl. 10/12 P. K. een deel van den dienst over.

Voor het vervoer van zware lasten was door eene andere firma een vrachtwagen beschikbaar gesteld.

En hiermede ben ik gekomen aan het einde van mijne verhandeling, welke op volledigheid geenszins aanspraak maakt. Mijn doel was hoofdzakelijk de aandacht te vestigen op, en de belangstelling van de lezers te wekken voor de meest moderne voer- en vaartuigen, welke in de toekomst in alle legers zeker eene voorname rol zullen spelen.

Amersfoort, Februari 1905.

NASCHRIFT. Na de inzending van mijn opstel, is de nieuwe organisatie van het Leger ingevoerd. Hierin is o.m. de volgende bepaling opgenomen:

„In geval van mobilisatie zal met personeel, daartoe bij de onderdeelen beschikbaar, en overigens met personeel, dat bij mobilisatie overcompleet geraakt, onmiddellijk worden overgegaan:

a. bij elke divisie tot het formeeren van een compagnie wielrijders;”
waarmede dus het boven door mij geopperde denkbeeld reeds ten deele wordt verwezenlijkt.

Bij de in Sept. j.l. in Limburg gehouden najaarsoefeningen is eene compagnie wielrijders geformeerd. De officieele berichten omtrent den uitslag van de genomen proef worden ongetwijfeld door het Leger met groote belangstelling te gemoet gezien.

Vraagstukken, betrekking hebbende op de tactische verdediging van de Stelling van Amsterdam en hare elementen.

In de volgende bladzijden worden enkele vraagstukken, betrekking hebbende op de tactische verdediging van de Stelling van Amsterdam en hare elementen, behandeld.

Waar openbare gegevens ter beschikking staan, wordt critiek geleverd, waar die ontbreken, moet zij achterwege blijven, en de schrijver zich bepalen tot het bloot mededeelen zijner zienswijze, waaraan dan door hen, die uit den aard hunner betrekking over geheime bronnen beschikken, de bestaande toestand kan worden getoetst. Het terrein der wenschelijkheden wordt slechts betreden, waar vermeend wordt, dat daarvan eenig practisch resultaat te verwachten is. De bespreking van den strijd op groote afstanden zal aan dien tot het afslaan van stormenderhandsche aanvallen voorafgaan, terwijl de z.g. geschutstrijd niet in den kring der beschouwingen is opgenomen.

De vuurmonden, welke hoofdzakelijk bestemd zijn, om den vijand bij zijn verschijnen voor de Stelling op den grootst mogelijken afstand te houden, kunnen in of buiten de forten worden geplaatst.

In de forten wordt tegenwoordig algemeen eene opstelling in pantserkoepels noodig geoordeeld.

In de Stelling van Amsterdam stonden ze aanvankelijk in de forten op den open wal, aan welke wijze van opstelling twee nadeelen verbonden waren. Vooreerst was hunne kwetsbaarheid groot en in de tweede plaats trokken zij het vijandelijk vuur naar de forten. Door eene plaatsing in koepels *in* de forten werd wel het eerste, maar niet het tweede bezwaar opgeheven; alleen door bedoelde vuurmonden uit de forten te verwijderen, kon ook dit worden ondervangen.

Waar de aard van het terrein tot den bouw van eenheidsforten noodzaakte, was men wel verplicht den eersten weg te volgen, bij ons echter, waar die noodzakelijkheid zich niet deed gevoelen, sloeg men, waarschijnlijk door economische overwegingen geleid, de tweede richting in en vereenigde de vuurmonden tot batterijen in het tusschenterrein.

Deze verplaatsing ontlastte, wel is waar, de forten, doch had niet noodwendig tot gevolg, dat de kwetsbaarheid der batterijen werd verminderd en de materiele dekking kon worden ingekrompen. De M. v.

T. op de Vestingbegrooting 1902 vermeldt aangaande de inrichting dezer batterijen, dat zij zooveel mogelijk in vreedestijd aangelegd en ten gevolge van haar permanent karakter van eenvoudige munitiemagazijntjes en ander onderkomen van beton voorzien moeten worden.

Uit deze woorden en uit eigen aanschouwing van de reeds voltooide batterijen — voor zooverre deze voor iedereen open en zichtbaar liggen — blijkt, dat men zich tevreden stelt met slechts de munitie volledig te dekken, terwijl de vuurmonden geheel en de bediening gedeeltelijk onbeschermd worden gelaten tegen verticaal vuur. De onderkomens van beton toch, zijn, wanneer gevuld wordt, alleen van waarde voor dat gedeelte der batterijbezetting, dat de reserve vormt, verleent evenwel aan de wacht geene beschutting.

De vraag rijst nu, of, indien het in de bedoeling ligt, de nog uit te voeren nevenbatterijen, evenals de reeds voltooide, in de hoofdverdedigingslijn op te stellen, zoodanig, dat daaruit direct gericht vuur kan worden afgegeven, met eene zoo onvolkomen dekking als de geschetste kan worden volstaan.

Hiertegen pleiten verschillende argumenten. De hoofdbestemming der vuurmonden ligt in hunne benaming opgesloten en wordt bereikt door het onder vuur nemen van opeenhoopingen — ook vermoedelijke en in beweging zijnde — van personeel en materieel en door het bieden van steun bij den strijd in het voorterrein.

Deze veelomvattende taak wordt reeds aanmerkelijk verzwaard door de omstandigheid, dat zij door een betrekkelijk gering aantal vuurmonden moet worden vervuld, die bovendien geen snelvuur toelaten, waaruit de noodzakelijkheid spreekt, door eene dekking, zoo volkomen mogelijk, zorg te dragen, dat haar althans door den tegenstander zoo min mogelijk hinderpalen in den weg kunnen worden gelegd.

Bedenkt men nu, dat hunne plaats, reeds in vreedestijd bekend, zich door de vlam der schoten terstond zal verraden, dat beplantingen slechts gedurende enkele maanden van het jaar misschien eene eenigszins voldoende maskeering vermogen te verschaffen, dat de vijand, behalve met de snelvuurkanonnen zijner veldartillerie, daartegen waarschijnlijk zal optreden met een overmachtig getal — eveneens snelvuur — houwitsers, dan schijnt betere bescherming van bediening en vuurmonden inderdaad noodzakelijk, vooral, wanneer men vasthoudt, vooreerst aan de verwachting van den D. A. G. ¹⁾, dat er van deze vuurmonden zullen overblijven, die, na hun hoofdplicht te hebben vervuld, nog krachtig kunnen medewerken in den strijd tegen de aanvalswerken, en voorts aan den eisch, dat zij deelnemen aan het afslaan van aanvallen op de linie.

Dat die noodzakelijkheid ook door anderen wordt ingezien, moge daaruit blijken, dat verschillende buitenlandsche schrijvers de opstelling der groote afstandsvuurmonden in pantserkoepels of kazematten

¹⁾ Dienst van de Artillerie in Groepsverband.

aanbevelen, terwijl de toenmalige Kapitein VAN RAPPARD, in de discussie over eene voordracht van den Kapitein SNIJDERS ¹⁾, zelfs eene dekking der vuurmonden tegen gezicht, maar opgesteld in batterijen op 300—500 M. achter de verdedigingslijn, onvoldoende achtte en om die reden eveneens opstelling in pantserkoepels, als regel, noodzakelijk oordeelde.

Wat de inrichting der batterijen betreft, verdienen nog de onderkomens en de munitiebergruimte onze aandacht.

De vraag rijst namelijk, of de ruimte in de schuilplaatsen voldoende is, in verband met de omstandigheid, dat de zelfde bediening in den regel 16 à 24 achtereenvolgende uren in de batterij moet doorbrengen, waarvan tweemaal 4 à 6 in de onderkomens, terwijl ook de gelegenheid tot munitieberging niet te gering mag wezen. Vrij algemeen toch wordt een munitievoorraad van 2 à 4 dagen in de batterij noodig geoordeeld; dezen eens stellende op 800 schoten per vuurmond, wordt eene bergruimte vereischt voor 3200 projectielen en even zooveel kardoezen, die, naar ik vrees, niet aanwezig is.

Ook de wijze van bevelvoering kan stof tot critiek opleveren. Het D. A. G. geeft n.l. aan, dat de nevenbatterijen behooren tot de fortbewapening en dat de fortcommandanten over hare vuurmonden als afdeulingscommandanten optreden. Als zoodanig zijn zij — e.q. bijgestaan door den oudsten officier of onderofficier der artillerie op het fort aanwezig — belast met:

1°. de contrôle op het terrein van de behoorlijke uitvoering van vuurbevelen en waarneming;

2°. de uitvoering der schietopdrachten;

3°. de regeling van de wijze van waarneming, de indeeling en den dienst van het personeel, alsmede de munitie-aanvulling.

De vraag verdient overweging, of de fortcommandant wel de aangevoerde persoon is, om deze veelomvattende taak naar behooren te vervullen en of het niet beter ware, de nevenbatterijen als zelfstandige batterijen aan te merken, dan wel in het afdeulingsverband op te nemen.

De bestaande regeling vindt wellicht hare verklaring in de vroegere opstelling der vuurmonden in de forten, waarvan men alle consequentiën niet heeft kunnen loslaten, laat zich overigens motiveeren door het streven reeds van den aanvang af de bevelvoering te verzekeren, hetgeen noodzakelijk is, omdat deze kanonnen juist in de eerste fasen van het beleg hunne voornaamste diensten moeten praesteeren, en bereikt wordt, doordat de fortcommandanten waarschijnlijk eerder dan de afdeulings- of groepscommandanten op de plaats hunner bestemming zullen aankomen. Maar verdient het dan aanbeveling dezen toestand, dien men een noodtoestand kan noemen, te bestendigen? Ik vermeen van niet. Wordt de rustende bediening buiten de forten ondergebracht,

¹⁾ De versterking en de verdediging van inundatiestellingen in verband met de hedendaagsche denkbeelden op vestingbouwkundig gebied. Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap. 1891, blz. 268.

hetgeen wenschelijk is, om haar niet noodeloos aan de demoraliseerende invloeden eener langdurige beschieting bloot te stellen en eene geregelde aflossing te verzekeren, en wordt ook de munitie daarin niet geborgen, waardoor de aanvulling beter gewaarborgd zal zijn, dan bestaat er inderdaad tusschen de forten en hunne nevenbatterijen geene andere betrekking dan die der benaming en komt het logisch voor den fortcommandant van elke bemoeienis hiermede te ontheffen, ook omdat hij uit een practisch oogpunt daartoe de aangewezen persoon niet is. Wanneer hij geen artillerie-officier is, of wanneer het fort werkzaam beschoten wordt, zoodat de gemeenschap met de buitenwereld is afgebroken, voert hij het afdeulingscommando slechts in naam, terwijl overigens de bezigheden op het fort zelf, hem wel zoodanig in beslag zullen nemen, dat het ongeraden schijnt, hem bovendien nog met functiën daarbuiten te belasten.

Ten slotte een enkel woord over de keuze tusschen eene plaatsing van de nevenbatterijen in of achter de hoofdverdedigingslijn.

De benaming „nevenbatterij” roept de gedachte aan de noodzakelijkheid eener plaatsing onmiddellijk naast de forten in het leven.

Deze noodzakelijkheid bestaat inderdaad in bergachtig terrein, waar uit den aard der zaak, zoowel vóór de annexbatterijen als voor de forten, de meest domineerende punten de aangewezen opstellingsplaatsen zijn, doch geldt, hoewel om andere reden, ook voor de Stelling Amsterdam.

Hier toch, zijn het de forten, die de voornaamste accessen afsluiten, terwijl deze op bewoonde oorden aanloopen, waardoor, in verband met de hoofdbestemming der groote afstandskanonnen, de plaatsing daarvan in de nabijheid der forten evenzeer gewenscht is. Daarbij komt nog, dat zij in den aanvang van het beleg in de forten den zekersten steun vinden tegen verrassende aanvallen, die allicht niet zullen uitblijven, en waartegen de misschien nog niet volkomen gestelde inundatiën en de te zwakke bewakingstroepen geene voldoende beveiliging verschaffen.

Hier kan echter het voorvoegsel „neven” — tenzij aan directe richting wordt vastgehouden — eenigszins ruimer worden opgevat en daaraan de beteekenis worden toegekend van „nabij” in stede van „naast”, zoodat ook eene opstelling achter de hoofdverdedigingslijn niet behoeft te zijn uitgesloten.

Aan eene plaatsing in de hoofdverdedigingslijn zijn in hoofdzaak verbonden het voordeel van de winst van eenigen afstand, dat van den bouw op 's Rijks militairen grond en dat der directe richting, terwijl door eene plaatsing op enkele honderden meters daarachter de waarborg eener langduriger gevechtswaardigheid verkregen wordt.

Of het verlies van eenige honderden meters afstand een nadeel van beteekenis oplevert, is iets, wat voor iedere batterij afzonderlijk dient te worden nagegaan.

Het voordeel van den rijksground, schijnbaar gelegen in kostenbespa-

ring, wordt teniet gedaan door de noodzakelijkheid om aan de, in de hoofdverdedigingslijn gelegen, batterijen meerdere kunstmatige bescherming te verleenen.

Het argument van de directe richting verliest veel van zijne betekenis door de overweging, dat het slechts geldt ten aanzien van het vuur op bewegende doelen, dat wel in hoofdzaak tot de nachtelijke handelingen zal behooren, waarbij directe richting vanzelf reeds is uitgesloten.

Ook de steun bij het afslaan van gewelddadige aanvallen, die, omdat hij bijzaak is, bij de keuze slechts een beperkt gewicht in de schaal mag leggen, behoeft van de indirecte richting geen nadeel te onderkennen, indien, naar een in vreedestijd uitgewerkt plan, bepaalde voor de linie gelegen punten, die de aanvaller met zijne reserves moet passeeren, onder vuur worden genomen.

In één opzicht is zelfs eene meer achterwaartsche plaatsing in het voordeel, doordien men zich de mogelijkheid schept, aan een eenmaal binnengedrongen vijand nog afbreuk te doen.

Een nadeel ligt bovendien in de blijvende aanwezigheid van te veel elementen in de lijn van verdediging, die de aanvullingen en aflossingen bezwaarlijker maakt, lichter aanleiding geeft tot verwarring en het personeel meer afmat.

Ook tegen het tweede stelsel rijzen evenwel bedenkingen; zij betreffen in hoofdzaak nadeelen, verbonden aan waarneming buiten de batterij, die meer in het bijzonder geoeffende organen vereischt, en waaronder de vuursnelheid lijdt.

Daar echter het belang eener groote vuursnelheid, vooral bij het beschieten van bewegende doelen, op den voorgrond treedt, zich dus inzonderheid gedurende den nacht doet gelden, wanneer eene behoorlijke waarneming is uitgesloten, blijft slechts over het nadeel van het meerder vereischte personeel, en hoewel dit dezerzijds niet onderschat wordt, zoo wordt toch vermeend, dat het bij de keuze den doorslag niet mag geven.

Op grond van het vorenstaande wordt dan ook, indien een plaatselijk onderzoek heeft uitgewezen, dat het verlies van afstand door eene plaatsing achter de hoofdverdedigingslijn, geene belangrijke tactische doelen buiten het schootsveld der batterij brengt, hieraan de voorkeur geschonken, tenzij men zich door de omstandigheid, dat particulier terrein moet worden onteigend, mocht laten verleiden den bouw der batterijen tot oorlogstijd uit te stellen.

De elementen der nabijverdediging bevinden zich gedeeltelijk in, gedeeltelijk buiten de forten. De forten ¹⁾ bezitten op enkele uitzonderingen na eene analoge bewapening, n.l.:

a. 2 kanonnen van 6 cM. in hefkoepel;

¹⁾ Hier wordt uitsluitend bedoeld op de afgewerkte forten.

- b. 2 of 4 vuurmonden voor het groot flankement;
- c. eenige mitrailleurs voor gracht- of walverdediging en
- d. $\frac{1}{2}$ of 1 compagnie infanterie.

ad a. Ten aanzien van deze vuurmonden is bepaald, dat zij slechts onder bijzondere omstandigheden op grooteren afstand dan ongeveer 1000 M. en uitsluitend tegen troepen en bemande vaartuigen vuren, terwijl zij niet dan bij dringend gevaar mogen medewerken tot het afslaan van aanvallen op de tusschenliniën of op de nevenforten.

Deze laatste restrictie, waardoor hun werkkring bijna uitsluitend tot zelfverdediging van het fort wordt teruggebracht, is slechts te rechtvaardigen door de beperkte hoeveelheid beschikbare munitie.

Het zou echter aanbeveling verdienen deze te vergrooten, ten einde de beperking te kunnen opheffen, waardoor de dure koepels meer winstgevend konden worden gemaakt en beter partij ware te trekken van de geringe kwetsbaarheid en groote vuursectoren der vuurmonden.

De meerder benoodigde munitie ware te bergen in eene te maken poterne, reikende van de koepels naar het frontgebouw, welke poterne ook als gedekte communicatie van groot nut zou zijn.

Het is gewenscht, dat de koepels van kijksleuven voorzien zijn, omdat zij anders, wanneer de telefonische gemeenschap met den fortcommandant mocht zijn verbroken en, tijdens eene hevige beschieting van het fort, ongedekte communicatie is uitgesloten, tot werkeloosheid gedoemd zouden zijn, aangezien de koepelcommandant door de bepaling, dat de koepels, zoolang daaruit niet wordt geschoten, zich in den neergelaten stand bevinden, onbekend zou blijven met de handelingen van den aanvaller.

ad b. De meeste forten bezitten 2 kanonnen van 10 cM. voor het groot flankement naar rechts en 2 naar links.

VON BRUNNER ¹⁾ wil, dat bij een aanval op de linie elk terreingedeelte tusschen de forten onafgebroken kan worden beschoten. Hij acht daartoe voor intervallen van 2000 tot hoogstens 2500 M., tot bestrijking van het halve interval, minstens 4 stukken snelvuurgeschut noodig, terwijl bij een grooteren afstand tusschen de forten eene werkzaamere geschutsoort of een grooter aantal vuurmonden vereischt wordt, dan wel in het midden van het interval een permanent tusschenwerk, dat, zonder zelf traditoren te bezitten, de verdediging van eene ruimte van ± 500 M. breedte op zich kan nemen.

Aan dezen eisch zou ook door ons moeten worden vastgehouden, want al is het voorterrein geïnundeerd, op die inundatie als hindernis valt niet ten allen tijde te rekenen (onvolledig gestelde, bevaarbare of bevroren inundatie), terwijl hare beteekenis als zoodanig, zelfs wanneer zij behoorlijk gesteld is, niet moet worden overschat.

De vuurmonden voor het groot flankement alleen zijn echter, gelet

¹⁾ Die beständige Befestigung. 1901.

op hun gering aantal, hunne geringe maximum-vuursnelheid en de veelal groote intervallen, niet bij machte aan gemelden eisch te voldoen, maar zullen krachtig moeten worden bijgestaan door het in de intervallen opgestelde geschut.

Hunne werkzaamheid, aangepast aan hun vermogen, zal zich in den regel moeten bepalen tot het onder vuur nemen van de belangrijkste punten in het tusschenterrein en van die punten, welke door andere vuurmonden niet of niet voldoende kunnen worden beschoten. Van het brengen van vuur achter de hoofdverdedigingslijn, hoewel door het schootsveld toegelaten, zal des nachts, ook om verwarring te voorkomen, moeten worden afgezien; overdag mag het slechts geschieden, wanneer direct richten mogelijk is, zich geene doelen vóór genoemde lijn vertoonen en groote waarschijnlijkheid bestaat, dat eigen troepen niet kunnen worden getroffen. Terloops zij opgemerkt, dat ruitvuur achter de hoofdverdedigingslijn bezwaren met zich brengt, omdat de op de rayonkaarten aangebrachte verdeeling in vierkanten van 250 M. zijde zich over dit terrein niet uitstrekt. ¹⁾

Wanneer en op welke doelen gevraagd wordt, moet uitsluitend aan het oordeel van de fortcommandanten worden overgelaten. In beginsel worde gevraagd op vijandelijke afdeelingen van genoegzame beteekenis, die de veiligheid van het fort, de tusschenlinie of c.q. het nevenfort bedreigen, in het laatste geval op telefonische of optische aanvraag van den betrokken fortcommandant. Overdag kan direct worden gericht; des nachts wordt, wanneer met behulp van electriche zoeklichten — waarover later — de aanwezigheid van grootere doelen in den vuursector geconstateerd is, volgens vooraf vastgestelde gegevens op bepaalde punten in het voorterrein, geschoten.

Het is niet bepaald noodzakelijk, hoewel natuurlijk zeer gewenscht, dat dit nachtelijk vuur den tegenstander materiele schade toebrengt; ook met eene preventieve werking, die hem doet afzien van een verder doordringen langs een terreingedeelte, dat te werkzaam onder vuur wordt gehouden, wordt reeds veel bereikt.

Het vuur moet worden gestaakt, zoodra de aanvaller zich terugtrekt; voor eene vervolging zijn de groot flankementsvuurmonden, ook door hun beperkt schootsveld en geringen munitievoorraad niet aangewezen.

ad *c* en *d*. Voor eene juiste beoordeeling van de toedeeling van infanterie aan de forten is het noodig hare bestemming na te gaan. Deze bestaat in het leveren van vuurkracht, uitoefening van den veiligheids- en wachtdienst en verhooging van het moreel door het aantal. Hiertoe wordt eene minimum-bezetting van ongeveer 110 geweren noodzakelijk geacht. Dit getal schijnt in verband met de dringende behoefte, welke in het tusschenterrein aan infanterie zal bestaan, voor vermindering vatbaar. ²⁾

¹⁾ Zie D. A. G., punt 53.

²⁾ De voor deze meening aangevoerde motieven hebben ons van de juistheid daarvan niet kunnen overtuigen. Red.

De noodig geoordeelde vuurkracht kan natuurlijk straffeloos gene vermindering ondergaan, maar zij ware te leveren door mitrailleurs; de kosten der hiervoor in het lichaam der infanterieborstwering te maken nissen en die der mitrailleurs zelf, worden door het vrijkomen van infanterie, met de daaraan verbonden bijkomstige voordeelen, ruimschoots opgewogen. Voor den veiligheids- en wachtdienst kan, wanneer van electriche zoeklichten wordt gebruik gemaakt, met een minimum worden volstaan, terwijl in de snellere daling van het moreel der bezetting door inkrimping van het aantal, kan worden te gemoet gekomen door menigvuldiger aflossing.

Ten aanzien van den bewakingsdienst in het tusschenterrein moet onderscheid worden gemaakt tusschen dag en nacht.

Overdag kunnen de veiligheidsmaatregelen tot een minimum worden beperkt, omdat alsdan aanvallen op de linie weinig waarschijnlijk zijn en door de uitkijkposten op de forten en de waarnemingsorganen der artillerie tijdig genoeg kunnen worden gesignaleerd, tenzij zij eene voortzetting vormen van nachtelijke handelingen, in welk geval de nachttoestand overdag natuurlijk gehandhaafd blijft.

Alleen kan het noodig zijn langs sommige accessen enkele scherpschutters vooruit te zenden, die door hun vuur patrouilles van den tegenstander van de hoofdverdedigingslijn verwijderd moeten houden en hen moeten beletten ongestoord waarnemingen te doen.

De met den veiligheidsdienst belaste afdeelingen kunnen dus overdag, tenzij over haar als werkkraft moet worden beschikt, grootendeels rusten.

Het verdient met het oog op het vijandelijk artillerievuur, waaraan het terrein kort achter de hoofdverdedigingslijn zal blootstaan, aanbeveling haar overdag een paar KM. achter deze lijn terug te trekken. De tegen het invallen der duisternis af te leggen afstand naar de nachtelijke opstellingen zoomin als het voortrukken zelf — bij voorkeur langs colonnewegen en op ongeregelde tijdstippen — vormen daartegen een overwegend bezwaar.

Des nachts en bij duister weder wordt de toestand een geheel andere en zal de bewaking meer krachten vereischen.

De groote lengte van den gordel, in verband met de voor de bewaking en verdediging beschikbare krachten, maakt echter een spaarzaam gebruik hiervan tot een dringenden eisch.

Deze spaarzaamheid wordt het best gediend door eene behoorlijke verlichting van het voorterrein, die ook om andere redenen onmisbaar geacht moet worden.

Zij behoort te geschieden met behulp van electriche zoeklichten, omdat in verband met de hooge, daaraan te stellen eischen alle andere verlichtingsmiddelen slechts als uiterst gebrekkige surrogaten zijn te beschouwen. Zij toch, moet hare werkzaamheid uitstrekken zoowel over het terrein en de handelingen van den verafstrijd, door 's vijands aanvalswerken, transporten, ontladplaatsen, enz. te helpen ontsluiereu en de waarneming der eigen schoten mogelijk te maken, als over die van den

nabijstrijd, door verkenningen, alarmeeringen en gewelddadige aanvallen tijdig te signaleeren, terwijl als bijkomstige voordeelen der elektrische verlichting kunnen gelden, dat zij bovendien aan eenige nevendoeleinden kan worden dienstbaar gemaakt en dat haar moreele invloed, zoowel op aanvaller als verdediger, een groote is.

Voor de verlichting kunnen dienen verplaatsbare toestellen en vaste installaties.

De verplaatsbaarheid vermindert de kwetsbaarheid; het middel is echter bedenkelijk, omdat gedurende de verplaatsing — die door de gesteldheid van het terrein, dat op sommige gedeelten der Stelling slechts weinig geschikte opstellingsplaatsen aanbiedt, soms over vrij aanzienlijken afstand moet geschieden — de verlichting ophoudt, terwijl er juist groote waarde aan moet worden gehecht, dat op ieder gewild oogenblik het voorterrein kan worden beschenen.

In bergachtig terrein is voor de verplaatsbaarheid meer te zeggen, omdat daar tot het inzien van alle terreingedeelten het aantal vaste installaties te groot zou worden; in de Stelling van Amsterdam echter kan dit argument niet gelden.

Men doet daarom bij ons beter de vermindering der kwetsbaarheid niet te zoeken in een zoo twijfelachtig middel als verplaatsing, maar haar te verkrijgen door de zoeklichten onder pantser op te stellen. De kosten van aanschaffing zullen dan hooger zijn, maar hiertegenover staat besparing aan bedieningspersoneel, de overbodigheid van trekkrachten voor de verplaatsing, de waarborg eener onafgebroken verlichting en de meerdere veiligheid tegen beschieting op korten afstand.

Wel is waar kunnen de vaste lichten den tegenstander behulpzaam zijn bij het zich oriënteeeren en hem tot steun dienen bij zijn vuur, maar de beteekenis hiervan overschatte men niet; zij kan bovendien door het licht met onregelmatige tusschenpoozen gedurende korten tijd te laten schijnen, nog worden verminderd.

Voor de vaste installaties zijn de forten, zoowel door hunne hoogte boven het omliggend terrein als om andere redenen, de aangewezen plaatsen, zoodat bij den bouw daarvan op de noodige ruimte voor lamp met spiegel ¹⁾ en hare bediening met aflossing had moeten worden gerekend. In verband hiermede moet worden betreurd, dat eerst in het jaar 1902, toen verscheidene forten reeds voltooid waren, de gelegenheid geopend werd, om het vraagstuk der verlichting practisch in studie te nemen. In de M. v. T. op de Vestingbegrooting dienst 1902 toch, lezen wij eerst: „Van het in Art. 7 uitgetrokken bedrag zijn bestemd f 10.000 voor de aanschaffing van een verplaatsbaar electrisch verlichtingstoestel c.a. ter beproeving van de verlichting van het voorterrein van inundatiestellingen”.

Hierdoor zijn de handen inderdaad eenigszins gebonden en is de oplossing zelf in de richting van verplaatsbare toestellen gestuurd. On-

¹⁾ De overige deelen kunnen buiten de forten eene plaats vinden.

herstelbaar is de fout echter niet. Wil men zich de meerdere kosten getroosten, dan zijn de afgewerkte forten nog wel van electrisch zoeklicht te voorzien, door den uitkijkpost te transformeeren in hefkoepel voor zoeklicht. De ruimte voor de bedieningsmanschappen zal wel geen overwegend bezwaar vormen; zeker niet, indien werd ingegaan op het voorstel om de infanteriebezetting der forten te verminderen. Eene geringe vermindering in vuurkracht wordt op zichzelf reeds gewettigd door de meerdere veiligheid tegen verrassing door het zoeklicht verkregen. Men stelle echter zijne eischen ten opzichte der verlichting niet te hoog, beschouwe haar uitsluitend als middel om vijandelijke doelen op te sporen, c.q. hunne bewegingen na te gaan en verlange van haar niet, dat zij steeds en overal de mogelijkheid schept tot het afgeven van direct gericht vuur. Waar deze zich voordoet, moet daarvan natuurlijk een dankbaar gebruik worden gemaakt, maar zij is slechts als eene toevallige bate te beschouwen.

De groote verlichtingssectoren der lampen toch, hare kwetsbaarheid en de wenschelijkheid zorg te dragen, dat de vijand er zoo min mogelijk partij van kan trekken voor de regeling van zijn artillerievuur, zijn alle factoren, die aan eene meer langdurige, onafgebroken verlichting van een zelfde terreingedeelte in den weg staan.

Des nachts ¹⁾ moet de opstelling der voorste veiligheidsafdeelingen eene zoo tijdige signaleering van vijandelijke ondernemingen waarborgen, dat, in verband met de dislocatie der bewakingstroepen, de mogelijkheid tot het nemen van voldoende tegenmaatregelen verzekerd zij.

Waar onmiddellijk voor de hoofdverdedigingslijn een kanaal of eene vaart ligt, zal het inzien van het voorgelegen terrein van uit die lijn, in den regel worden belet door den dijk, die bedoelde wateren van dit terrein scheidt en verdient het uit dezen hoofde aanbeveling de loopgraafwachten aan den dijk op te stellen.

Hare plaats moet overigens verband houden met op de linie aanlopende accessen met te bewaken inundatiemiddelen en voorts met die van batterijen en forten, waarvan zij, wegens het daarop te verwachten vijandelijk artillerievuur, zoover als met hare bestemming is overeen te brengen, verwijderd moeten zijn, terwijl zij elkander door vuur werkdadig moeten kunnen steunen, zonder gevaar op te leveren voor, in of achter de hoofdverdedigingslijn opgestelde, afdeelingen.

Behalve tot het tijdig ontdekken van vijandelijke ondernemingen, dienen zij ook tot het bieden van eenigen weerstand, die aan reserves den tijd verschaft naar de hoofdverdedigingslijn op te rukken, en in beginsel zoo krachtig moet zijn, dat verkenningen, alarmeeringen en schijnaanvallen zonder steun van achteren kunnen worden afgewezen.

In verband met de geformuleerde eischen van doel, plaats en sterkte der wachten, kan men zich nu de bewaking in de voorste lijn, als volgt, denken, waarbij de getallen slechts dienen om de gedachten te

¹⁾ Waaronder verder ook „bij duister weder” verstaan wordt.

bepalen en naar omstandigheden binnen zekere grenzen voor uitzetting of inkrimping vatbaar zijn.

De wachten hebben eene gemiddelde sterkte van eene groep infanterie en liggen 250 M. uiteen, zoodat eene compagnie eene lengte van 4 KM. kan bewaken.

Zij richten, door het maken eener vormige ingraving in het lichaam van den dijk, of waar het profiel van dezen of de waterstand zulks niet gedooft, door eene borstwering, hare standplaats zoodanig ter verdediging in, dat vuur kan worden gebracht in den voorgelegen polder en tevens de dijk behoorlijk kan worden bestreken. Tot laatstvermeld doeleinde zouden, vooral bij smalle dijken en kaden, die niet toestaan naar de flank meerdere geweren in het vuur te brengen, mitrailleurs goede diensten kunnen bewijzen.

Tusschen elke twee wachten wordt, zoo noodig dwars over den dijk heen, eene ophooging gemaakt, bestand tegen geweerkogels, ten einde haar tegen elkanders flankvuur te beveiligen, terwijl hare standplaats door eene hindernis tegen overrompeling wordt beveiligd. De wachten worden gelegerd in vaartuigen onmiddellijk achter de loopgraven of borstweringen; het dijksgedeelte tusschen twee wachten wordt bewaakt door patrouilles in roeibootten in het genoemde water, die telkens voet aan wal zetten, om uit te zien en te luisteren en zoo noodig den dijk onmiddellijk kunnen vrijmaken.

Het vooruitschuiven van posten en veiligheidspatrouilles op de inundatie verdient, zelfs bij mistig weder, of wanneer om andere redenen de electriche zoeklichten het voorterrein onvoldoende beschijnen, geene aanbeveling.

Wel kunnen daardoor vijandelijke ondernemingen tijdiger worden ontdekt en kleine vijandelijke patrouilles verder van de linie verwijderd worden gehouden, maar het zou van overdreven optimisme getuigen zich ten deze te veel te verlaten op de plichtsbetrachting van enkele manschappen met korten dienstdijd, onder betrekkelijk moeilijke omstandigheden zelfstandig vooruitgezonden.

En aan het stelsel kleven verschillende nadeelen.

Het maakt den veiligheidsdienst vermoeiender, vordert betrekkelijk veel manschappen, die aan de vuurkracht van de wachten worden onttrokken, mat deze af door veel noodeloos en ongemotiveerd alarmeren ten gevolge van ingebeeld zien of hooren, geeft licht aanleiding tot verwarring en onderlinge beschieting en sluit verschillende technische moeilijkheden in zich, terwijl bij voldoende waakzaamheid der wachten het naderbij komen van den tegenstander en zelfs zijn doordringen tusschen de wachten, geen ernstig gevaar behoeft op te leveren. De wachten worden ruim van munitie voorzien en houden tot het uiterste stand, zoodat de vijand geene waarnemingen kan doen en het water niet kan overtrekken, alvorens ééne of meer harer buiten gevecht te hebben gesteld.

Is hij erin geslaagd den weerstand van eenige dezer afdeelingen te

breken, dan staat hij voor een min of meer breed water, dat hij met medegevoerde overgangsmiddelen moet overschrijden, eene moeilijke en tijdroovende handeling, die veel offers zal vergen, wanneer de verdediger tijdig ter plaatse aanwezig is. De aanvaller zal daarbij trachten ons omtrent het werkelijke overgangspunt te misleiden, waaruit de noodzakelijkheid volgt zich niet door eene te snelle machtsontwikkeling op vermoedelijke overgangspunten te doen verleiden.

Hiertoe behoeft geen aanleiding te bestaan, indien langs de geheele hoofdverdedigingslijn met niet te groote tusschenruimten afdeelingen infanterie met eenig weerstandsvermogen worden opgesteld, die gedurende den geheelen nacht in gevechtsvaardigen toestand blijven.

Worden deze afdeelingen elke $\frac{1}{2}$ sectie sterk gemaakt en gemiddeld 250 M. uit elkander geplaatst, dan kunnen 2 compagnieën eene lengte van 4 KM. verdedigen.

Aan elke halve sectie wordt de verdediging van een bepaald gedeelte der weerstandslijn opgedragen, waarbuiten zij zich alleen op last van den compagniescommandant mag begeven, terwijl deze slechts op last van den vakcommandant gedeelten zijner compagnie buiten de aan zijne zorg toevertrouwde strook, tot het bieden van ondersteuning, mag verplaatsen.

De hoofdverdedigingslijn wordt uitsluitend ingericht tot frontale verdediging, waarbij wordt zorggedragen, dat gevaar voor de voorliggende wachten is uitgesloten.

Flankvuur zou hier licht aanleiding geven tot verwarring, en onvermijdelijk noodelooze verliezen toebrengen aan in beweging zijnde en stilstaande doelen van het eigen leger in en kort achter de linie.

Waar echter de mogelijkheid bestaat rechte gedeelten van het water voor de hoofdverdedigingslijn te enfileeren, mag dit niet worden verzuimd en moet zulks bij voorkeur geschieden door één of meer kanonnen van 6 cM., die zich moeten hoeden voor eene te vroegtijdige opening van het vuur. Op enkele KM. achter den gordel worden reserveafdeelingen gelegerd, bestemd om, waar noodig, den weerstand in de hoofdverdedigingslijn te versterken.

Het oprukken naar deze lijn moet bij voorkeur geschieden langs colonnewegen, omdat het te voorzien is, dat tijdens aanvallen op de linie de, op de kaart voorkomende, wegen onder vuur zullen worden genomen.

Wordt voor elke 4 KM. hoofdverdedigingslijn ééne compagnie afgezonderd, dan is, in verband met het vorenstaande, voor de bewaking en verdediging daarvan in het geheel 1 bataljon uitgetrokken.

De overblijvende infanterie wordt meer achterwaarts gekantonneerd en dient tot aflossing e.q. ook tot ondersteuning.

In aanmerking nemende, dat overdag de bewakingstroepen geheel worden ingetrokken, zal hun dienst, zelfs voor het geval niet meer dan ééne aflossing beschikbaar is, op de geschetste wijze geruimen tijd zijn vol te houden.

Waar het uitzicht van de hoofdverdedigingslijn niet door een voorliggenden dijk wordt belemmerd, komen de wachten te vervallen en wordt de daardoor vrijkomende infanterie in die lijn opgenomen, ten gevolge waarvan aldaar de sterkte per 4 KM. met 1 compagnie vermeerdert.

De sterkte der weerstandsafdeelingen — thans ook met den veiligheidsdienst belast op de zelfde wijze als de wachten — blijft onveranderd, dus $\frac{1}{2}$ sectie, hare tusschenruimte wordt van gemiddeld 250 M. tot 165 M. ingekrompen.

Ter beveiliging tegen overrompeling worden het kanaal of de vaart, waar die ontbreken, vervangen door eene kunstmatige hindernis in de inundatie. ¹⁾

Ten slotte een enkel woord over de bevelvoering. De wachtcommandanten en commandanten der afdeelingen in de hoofdverdedigingslijn, verdedigen zich ter plaatse geheel zelfstandig. De bemoeiingen der compagniescommandanten in de lijn der wachten strekken zich in hoofdzaak uit over de tijdvakken vóór en na een vijandelijk optreden.

Ook de compagniescommandanten in de hoofdverdedigingslijn laten hunne ondercommandanten begaan, zoodra de tegenstander zich vertoont; zij zijn echter, zooals hierboven reeds werd aangegeven, bevoegd tot verplaatsingen binnen de aan hunne zorg toevertrouwde strook en vragen rechtstreeks versterking aan de commandanten der reserveafdeelingen, tot hunne ondersteuning aangewezen.

De vakcommandanten laten zich met den nabijstrijd slechts in zoverre in, dat zij, waar noodig, versterking laten oprukken uit de aflossingsafdeelingen, terwijl zij gerechtigd zijn tot troepenverschuivingen in de hoofdverdedigingslijn. Hiertoe mag evenwel slechts in het uiterste geval worden overgegaan; zij moeten uitzondering blijven.

Zooals men ziet, is naar eene zoo groot mogelijke decentralisatie in de bevelvoering gestreefd; bereikbaar, wanneer, zooals hier, de taak van alle afdeelingen hoogst eenvoudig en scherp afgebakend is, en noodig, omdat eene leiding, die over te veel schijven loopt, in den regel als het hinkende paard achteraan komt en licht aanleiding geeft tot verwarring, een der nadeeligste factoren bij eene nachtelijke verdediging.

J.

¹⁾ Voor de bewaking en verdediging van het Zuiderzeefront wordt verwezen naar de §§ van het Velddienstvoorschrift, handelende over Kustbewaking.

Strategische Studiën,

DOOR

C. C. DE GELDER,

Eerste-Luitenant der Infanterie.

III. *Strategische Punten, enz.* ¹⁾

Er is wellicht geene benaming in de strategie, welke zooveel aanleiding heeft gegeven, en nog steeds geeft, tot verkeerde begrippen. Maar al te veel wordt gedacht, dat het bezet houden of vermeesteren van eenig *punt*, in strategischen zin, hoofdzaak is, terwijl men toch in de eerste plaats aan de vijandelijke strijdkrachten en haar vernietiging behoort te denken.

En bleef het dan nog maar bij een enkel gewichtig punt! Gewoonlijk echter vermeerdert hun aantal met het uur en wel naarmate een bevelhebber besluiteloozer wordt. Te recht zegt dan ook WOIDE ²⁾: „Gewiss giebt es auf dem Kriegschauplatze „wichtige Punkte“, aber ihre Bedeutung liegt nicht in ihnen selbst, sondern in den Vortheilen, welche sie bei Gelegenheit kriegerischer Zusammenstöße mit dem Gegner zur Erhaltung und Vermehrung der eigenen Gefechtskraft darbieten“.

Punten, die op zichzelf strategische waarde bezitten, zijn er niet. Zij kunnen die echter tijdelijk krijgen, als een leger er zich bevindt of ze wil benutten. In dat geval kan men als zoodanig aanmerken: wegenknoopen, overgangspunten over rivieren of bergketens, zeehavens e.d. ³⁾ Steeds blijft echter *het leger* en *nimmer wordt het punt* hoofdzaak, zoodat dit laatste, wanneer het buiten den gang der operatiën blijft, zelfs geen klein gedeelte van het leger mag binden of tot zich trekken en daardoor van de operatiën afhouden.

Is het nu nog noodig hierop te wijzen? Wij gelooven van wel en dit voornamelijk, omdat in zoovele oorlogen bleek, dat een veldheer de hoofdbeginselen uit het oog verloor, ter wille van ongewenschte details.

BONAPARTE uitte zich hiertegen gedurende de onderhandelingen te Leoben ⁴⁾: „Il y a beaucoup de bons généraux en Europe, mais ils voient trop de choses, moi je n'en vois qu'une, ce sont les masses. Je

¹⁾ De strategische punten worden, wel is waar, in ons „Leerboek“ behandeld, doch in geheel anderen geest.

²⁾ Die Ursachen der Siege und Niederlagen im Kriege 1870. II, blz. 235.

³⁾ In geen geval hooggelegen punten, waterscheidingen e. d.

⁴⁾ FOCH. Des Principes de la Guerre, blz. 54.

tâche de les détruire, bien sûr que les accessoires tomberont ensuite d'eux-mêmes". (Zie echter Bijlage III.)

Ieder voelt thans deze waarheid en toch, men is zoo licht geneigd alles te willen bewaken, alles te dekken, zoowel magazijnen als bruggen, de étappelij, eene goede stelling, eene nog betere, enz. En wat is dan het gevolg? Dat men zijne krachten versnipperd en zich vastklemt aan aardkluiten, in plaats van eens vooral te onthouden, dat het zelfbewust handelen, het bijeenhouden der krachten en de zorg voor de bewegingsvrijheid de hoofdfactoren in den oorlog zijn, waartegen nimmer zal kunnen opwegen het voordeel(?), dat men den vijand een bergpas, gewichtig punt of stelling onthoudt.

Hoe ontstonden nu de valsche begrippen, waarop wij wezen? Hiertoe moet men zich terugdenken in de 18^e eeuw, toen LLOYD van den strategischen aanval schreef ¹⁾:

„Thut man einen Einfall in ein feindliches Land, so will man entweder brandschatzen, des Feindes Magazine zerstören u. s. w. oder man will eine Diversion machen, um die Operationen einer Armee, die auf einer andern Linie agirt, zu begünstigen und zu erleichtern, oder endlich, man will eine Provinz erobern.“

FREDERIK DE GROOTE kon dan ook schertsend van de Oostenrijkers zeggen ²⁾: „L'on dirait que le mont Caucase, ou le pic de Ténériffe, ou les Cordillères ont enfanté les généraux autrichiens; dès qu'ils voient une montagne, ils sont dessus; ils sont amoureux des rochers et des défilés à la folie". Hijzelf zag den toestand beter in, doch de meesten zijner tijdgenooten, zelfs zijn broeder HEINRICH, dweepten met het dekken en bedreigen van gewichtige punten. Geen wonder dan ook, dat dergelijke begrippen bij velen bewaard bleven, ofschoon de geheele oorlogvoering van karakter veranderde.

De voormannen, o, zeker, zij dwaalden niet af. CLAUSEWITZ ³⁾ lacht om sleutelpunten, beheerschende stellingen en dergelijke strategische fraaiigheden. Zoo schrijft hij, in het hoofdstuk „Schlüssel des Landes", over 1814, dat zich toen „ein Heer von 200.000 Mann am Narrenseil derselben Theorie durch die Schweiz auf das sogenannte Plateau von Langres führen liess", en vervolgt: „Ein hoher Punkt einer Gegend, von dem alle Wasser abfließen, ist aber meistens nichts als ein hoher Punkt, und alles, was man von seinem Einflusz auf die kriegerischen Ereignisse in Uebertreibung und falscher Anwendung an sich wahrer Vorstellungen am Ende des achtzehnten und Anfange des neunzehnten Jahrhunderts geschrieben hat, is völlig phantastisch. Wenn Rhein und Donau und alle sechs Ströme Deutschlands auf einem Berg ihren gemeinschaftlichen Ursprung hätten, so würde dieser darum doch auf keinen grözseren militärischen Werth Anspruch haben, als etwa ein

¹⁾ Abhandlung über die allgemeinen Grundsätze der Kriegskunst, blz. 118.

²⁾ Oeuvres de Frédéric le Grand. XX, blz. 271.

³⁾ Vom Kriege, blz. 419.

trigonometrisches Signal auf ihm zu errichten. Zu einem Fanal würde er schon weniger tauglich sein, für eine Vedette noch weniger und für ein Heer ganz und gar nicht".

GNEISENAU's meening wordt door BONNAL ¹⁾, als volgt, aangegeven: „La position de Langres est surtout remarquable en ce que, lorsqu'on est dessus, si l'on p. . . ., le produit s'écoule dans trois mers".

Daarentegen hadden de meeste generaals, die tijdens de Revolutie, het Consulaat en het Keizerrijk de Fransche legers bestreden, de voorliefde voor bergketens, knooppunten, beheerschende stellingen e. d. behouden. En in de latere perioden?

Zelfs in 1870 vinden wij aan Fransche zijde nog de zonderlingste gedachten hieromtrent terug. NAPOLEON III geeft b. v. op 4 Augustus een bevel, waarin hij verklaart te verwachten, dat de vijand naar Nancy zal marcheeren. Het „waarom" zal moeilijk te beantwoorden zijn.

Voorts schrijft LEBOEUF, als Chef van den Staf, op 4 Augustus aan FROSSARD: „Votre affaire de Sarrebrück et les reconnaissances du 4e Corps qui ont été très près de Sarrelouis, ont sans doute déterminé l'ennemi à faire de son côté un mouvement offensif *pour protéger cette dernière place*". ²⁾ Dat is dus het bedreigen en beschermen van gewichtige punten.

DE FAILLY houdt met het Ve Korps de punten Bitsch, Rohrbach en Saargemund bezet, als verbinding tusschen het leger van Lotharingen en dat van den Elzas. Als hij nu den 4^{en} Augustus van het Hoofdkwartier last krijgt zich bij Bitsch te concentreeren, durft hij Saargemund en de „trouée de Rohrbach" niet te ontruimen. Wanneer MAC-MAHON hem den volgenden dag telegrafeert: „Venez à Reichshoffen avec tout votre corps d'armée le plus tôt possible", acht hij dit bevel minder gewichtig, dan het vasthouden van Bitsch. Doch toen de slag bij Wörth, zeker ook door zijne schuld, verloren was, volgde vanzelf de ontruiming der gewichtige punten en werd het Ve Korps, ook zonder gevecht, in de nederlaag betrokken. Blijkt hier niet duidelijk het dwaze resultaat van dergelijke verkeerde begrippen?

Toch wilde ook later DE FAILLY nog niet toegeven, verkeerd te hebben gehandeld, en voerde hij aan, dat hij Bitsch niet mocht ontblooten en dus de divisie GOZE niet aan MAC-MAHON kon zenden, vóór zij door de divisie L'ABADIE werd afgelost; dat hij verder den spoorweg moest dekken (Saargemund—Bitsch—Reichshoffen), alsmede den pas bij Rohrbach, terwijl bovendien de vijand zich reeds bij Zweibrücken en Pirmasenz had vertoond. ³⁾

Deze generaal begreep alzoo de waarde van den veldslag niet en werd verstrikt in de nevenopdrachten.

¹⁾ Froeschwiller, blz. 186.

²⁾ Revue d'Histoire. September 1901, blz. 635.

³⁾ WODE, I, blz. 173, alsmede: DE FAILLY. Opérations et Marches du Ve Corps, blz. 14.

En deze kwaal was algemeen! Zoo telegrafeert BAZAINE ¹⁾ op 6 Augustus uit St. Avold aan FROSSARD: „Quoique j'aie très peu de monde sous la main pour garder la position de St. Avold, je fais marcher la division METMAN sur Macheren et Betting lès-Saint-Avold, la division CASTAGNY sur Farschwiller et Theding. Je ne puis faire plus etc.”

Hij waagde het alzoo niet de divisie DECAEN uit St. Avold naar voren te brengen, immers dan was dit punt ongedekt!

DUCROT had voorgesteld het gros van het Elzasleger bij Lemberg te verzamelen ²⁾ en hoopte dan, als het IIIe Duitsche leger op Straatsburg doormarcheerde (N.B.!), de verbindingen daarvan te verbreken of wel het in de linkerflank te vallen, als het de Saar overschreed. Ook hier dus weer eene wanhopige verwarring van denkbeelden. Zelfs MAC-MAHON had zeer verouderde begrippen, zooals blijken kan uit zijn schrijven, opgenomen als Bijlage III.

En, zeker niet het minst, vinden wij alles terug in de plannen van FROSSARD voor de strategische verdediging van Frankrijk. Langres is voor hem het zwaartepunt der verdediging en dekt indirect het tweede middelpunt: Parijs.

Reeds dit denkbeeld is onjuist, daar eene *vesting* passief is en slechts *direct* kan dekken. Met een *leger* is de zaak anders.

Het verdere is algemeen bekend. De uitgezochte posities, zooals de Lauterlinie, de stelling van Wörth, de Spichenstellung en de positie van Cadenbronn, zij alle hebben meer kwaad dan goed gesticht. „La liberté d'action” en vooral „l'action” gingen er door verloren.

Wie zich aan een ander spiegelt.....

(Slot volgt.)

BIJLAGE III.

Schrijven van MAC-MAHON aan DE FAILLY.

Camp de Froeschwiller, le 6 août 1870, 6 h. du matin.

Mon cher général,

Vous avez été mis sous mes ordres par l'empereur. Il est de la plus grande importance, que nous concertions ensemble nos opérations.

Attaqué avant-hier, près de Wissembourg, par l'armée du prince-royal, qui m'était très supérieure, j'ai été obligé de me retirer jusqu'auprès de Reichshoffen. Il est urgent, que nous combinions nos opérations.

D'après des renseignements sur lesquels on doit avoir confiance, l'ennemi ferait un mouvement pour se porter sur les crêtes des Vosges et nous séparer. Si ce mouvement se confirme, nous devons attaquer les Allemands dans les défilés.

¹⁾ Revue d'Histoire. Mei 1902, blz. 1133.

²⁾ BONNAL. Froeschwiller, blz. 183.

Si au contraire, *ils occupent seulement les positions de Wissembourg et de Lembach*, ayant le gros de leurs forces dans la plaine, nous combattons ensemble *pour leur enlever les positions*.

Mettez donc en route immédiatement une de vos divisions. Il serait à désirer, qu'elle pût coucher ce soir à Philipsbourg, occupant sur sa gauche *les positions, qui commandent la route de Neunhoffen*, et de là, sur Ober-Steinbach, qui serait attaqué, le jour même, par quatre brigades, arrivant par des routes différentes du camp de Reichshoffen.

Prévenu de l'exécution de ce mouvement, vous enverriez une autre division par la grande route de Bitche à Wissembourg, sur Sturzelbronn, poussant en avant, si elle rencontrait l'ennemi, qui se trouverait ainsi pris en flagrant délit et enveloppé de toutes parts. Une brigade de la dernière division se porterait à Lemberg, *qui est la clef des Vosges*; de ce côté, elle aurait avec elle une batterie d'artillerie.

L'autre brigade resterait à Bitche, prête à se porter soit sur Sturzelbronn, soit sur Philipsbourg, suivant les événements. Il serait prudent, que la brigade de Lemberg se retranchât. Il y a des outils à Lichtenberg et à la Petite-Pierre, 1500 dans chaque place, qui permettraient de faire ce travail.

Si au contraire, l'armée du prince royal est concentrée dans les environs de Lembach et dans la plaine du Rhin, la division, qui viendra la première ne sera pas arrêtée à Philipsbourg.

Vous feriez marcher par la même route la 2e division et une brigade de la 3e; la dernière brigade serait dirigée sur Lembach, d'où elle pourrait gagner la Petite-Pierre, si elle était obligée de battre en retraite.

Répondez moi par plusieurs voies différentes; je vous envoie la présente par trois voies différentes.

Le maréchal commandant le 1er corps:

DE MAC-MAHON.

P.S. En résumé, envoyez le plus tôt possible votre 1re division à Philipsbourg et tenez les deux autres prêtes à marcher. Maintenez, s'il est possible vos communications avec Philipsbourg.

Op 14 Juni 1800 kon NAPOLEON I van de 57.845 man, waaruit het reserveleger bestond, bij Marengo slechts 28.169 man vereenigen (met inbegrip van DESAIX), doordien:

de divisieën CHABRAN en THURREAU de verbindingslijnen bewaakten,
de divisie LOISON Pizzighettone en de citadel van Piacenza insloot,
" " LAPOYPE Pavia bezette, evenals
" " LORGE Crema, terwijl eindelijk
" " GILLY de citadel van Milaan belegerde en de Generaal
BÉTHENCOURT bij Arona geplaatst was gebleven.

De „accessoires” wogen hier wel wat erg zwaar!

Afstandmeters bij de Veldartillerie.

Het is een bekend feit, dat het nieuwste veldgeschut zóó juist schiet, dat het zaak is zich te velde zooveel mogelijk voor het oog van de tegenpartij gedekt op te stellen. Doet men dit niet, dan stelt men zich vaak aan totale vernietiging bloot.

Het eenige middel, om in moeilijke omstandigheden de standplaats van de vijandelijke artillerie te vinden, is: het uitzenden van doelverkenners.

Men kan de bezwaren, daaraan verbonden, zoo breed mogelijk uitmeten, n.l. hunne moeilijke taak, hun meestal laat inkomende berichten, enz., toch zal men moeten toestemmen, dat zij dikwijls het *eenige* middel vormen, om iets van de opstellingsplaats van den vijand te weten te komen. En al is dit middel niet altijd zeker, men is verplicht het aan te wenden, zoolang het eenig nut kan opleveren.

Wanneer nu doelverkenners voor- en zijwaarts van de eigen stelling worden uitgezonden, dan zullen zij van bepaalde punten, die op de kaart te vinden zijn, de vijandelijke batterijen of troepen in eene bepaalde richting zien. Het bericht hiervan wordt zoo spoedig mogelijk naar den Art.-Ct. overgebracht.

Worden ter weerszijden doelverkenners uitgezonden, dan kan deze Ct. van iedere zijde een dergelijk bericht verwachten en zoodoende gevolgtrekkingen maken omtrent de opstelling des vijands.

Aan deze methode zijn twee bezwaren verbonden:

- 1°. Is het moeilijk na te gaan, of beide doelverkenners *de zelfde* vijandelijke troepenafdeeling op het oog hadden.
- 2°. Is het terrein meestal niet zóó gunstig, dat men langs twee verschillende richtingen doelverkenners kan uitzenden.

Het zou dus van oneindig meer belang zijn, wanneer *een* doelverkenner b.v. het navolgende bericht kon verzenden:

„Ik bevind mij op punt A en zie in de richting... $\frac{1}{100}$ rechts van „molen B eene vijandelijke troepenafdeeling op... *Meter afstand*”.

De Art.-Ct., die zulk een bericht ontvangt, heeft alsdan reeds voldoende gegevens om gevolgtrekkingen te kunnen maken.

De doelverkenner moet deze afstanden kunnen meten en daarom vestig ik de aandacht op het feit, dat — ik meen in 1894 — alle afstands-

meters GAUTIER zijn ingeleverd geworden en dus wel hier of daar zullen zijn opgelegd.

Zonder eenige onkosten is dus een instrument, dat voor een tiental jaren overbodig was, thans wederom met veel nut te gebruiken.

Wanneer bij de opleiding der verkenners geregeld met den afstandmeter GAUTIER wordt geoefend, dan zal dit blijken een zeer handig instrument te zijn. Eene dergelijke geregelde oefening had vroeger niet plaats; vandaar dat het instrument meestal beoordeeld werd naar resultaten, die men verkreeg, wanneer men het slechts eene enkele maal ter hand nam.

Toch waren er nog andere, meer geldige redenen, waarom de afstandmeter GAUTIER geen goeden naam had. Mijn ondervinding is namelijk, dat, wanneer een afstand onder de gunstigste omstandigheden wordt opgemeten, deze door het instrument niet altijd zuiver wordt aangegeven. Vermoedelijk komt dit, doordien de instrumenten alle machinaal op de zelfde wijze zijn vervaardigd en niet ieder instrument afzonderlijk aan de werkelijkheid is getoetst. De volkomen eenvormigheid in de verdeelingen, die op den draaibaren kop, waarin zich het prisma bevindt, zijn aangebracht, doet zulks vermoeden.

Mijns inziens zou deze fout thans nog zeer goed te herstellen zijn, en op elk instrument kunnen worden gegraveerd, welke afstanden bij eene bepaalde basis overeenkomen met de op den draaibaren kop aangegeven verdeelingen.

Bij elk instrument zou zulks proefondervindelijk moeten worden uitgemaakt.

's-GRAVENHAGE.

W. A. ORTT,
Kapitein der Artillerie.

De indirecte richting.

Aangezien bij onze infanterie het indirecte vuur over het algemeen zeer weinig aanhangers vindt, hoop ik door dit artikel de algemeene aandacht meer op deze wijze van vuren te vestigen en de waarde van dit vuur in meerdere mate te doen erkennen.

Dat het indirecte vuur — *bij het voorhanden zijn van voldoende gegevens* — groote uitwerking kan hebben, zal, geloof ik, door weinigen worden betwijfeld en wel te minder, wanneer men in de gelegenheid is geweest eene met zorg voorbereide oefening in het indirecte vuur te kunnen bijwonen.

Als voorbeeld wil ik op eene oefening wijzen, bij welke ik het voorrecht heb gehad persoonlijk tegenwoordig te zijn geweest. Eene linnen schijf, hoog 1,7 M. en van voldoende breedte was opgesteld op een afstand van 900 M. Deze schijf was door eene gezichtsdekking aan het oog onttrokken. Het vuur werd geopend op een hulprichtpunt, staande op 700 M. Het resultaat was, dat van de 200 schoten 157 schoten door de schijf werden opgevangen.

Moge in bovenstaand voorbeeld het aantal treffers door bijzonder gunstige omstandigheden ook al tot een maximum zijn opgevoerd, in elk geval blijft het m. i. een bewijs, dat men met het indirecte vuur somwijlen groot succes *kan* behalen, hetgeen reeds voldoende is, om eene verwaarloozing van deze vuurwijze niet gerechtvaardigd te doen achten.

Vermoedelijk moet de geringe aanhang, welke het indirecte vuur ondervindt, worden toegeschreven aan de volgende factoren:

1. Op het gevechtsveld is het maken van de — voor dit vuur noodige — berekeningen soms zeer bezwaarlijk.
2. Om het indirecte vuur met succes te kunnen afgeven, moet men de beschikking hebben over te veel gegevens.

Met behulp van enkele door mij ontworpen methoden wil ik evenwel trachten om deze beide bezwarende factoren voor een groot gedeelte op te heffen, waardoor de mogelijkheid van het indirecte vuur op het gevechtsveld wordt vergroot.

AD 1.

Verkorting van de berekening.

Ter wille van de volledigheid van dit artikel wil ik beginnen met

in het kort twee methoden te releveeren, welke, als regel, gevolgd worden ter berekening van het vizier, waarmede men bij de indirecte richting moet vuren.

A. Door gebruikmaking van de tabel der verheffingen.

Voorbeeld. (Zie fig. 2.)

Gegeven: Een doel bevindt zich in D op een afstand OD van de vurende afdeeling. Het doel is door eene terreinverheffing aan het oog onttrokken. Dit masker bevindt zich op een afstand OG van de vurende afdeeling en is HG meter hoog.

Gevraagd: Met welk vizier moet men op H richten om het doel in D te treffen?

Alsdan kan men redeneeren, als volgt:

Uit de fig. blijkt, dat men op H moet richten met een vizier, behoorende bij den afstand OC.

In de baan OD is de verheffing op den afstand $OG = GL$ (te vinden in de tabel der verheffingen).

Nu is het hulprichtpunt HG meter hoog, dus $HL = GL - GH$ is te berekenen.

Verder stelle men $OH = OG$.

Gaat men nu in de tabel der verheffingen na in welke baan op den afstand OH de verheffing $= HL$, dan vinden wij de baan OC en dus ook het vizier, waarmede moet gevuurd worden.

Hoe eenvoudig deze methode ook zijn moge, m. i. zal het raadplegen van de tabel op het gevechtveld niet zoo eenvoudig blijken te zijn.

B. Door gebruikmaking van de schootshoeken.

Voorbeeld. (Zie fig. 2.)

Zie voor de gegevens onder A.

Men redeneere nu, als volgt:

Bij het gevraagde vizier behoort een schootshoek:

$$\angle \varphi_x = \angle AOB.$$

Zij $\angle AOD$ de schootshoek voor de baan $OD = \angle \varphi_D$

dan is $\angle AOB = \angle AOD - \angle BOD$ (of HOG)

of $\angle \varphi_x = \angle \varphi_D - \angle \alpha$ wanneer $HOG = \angle \alpha$,

of $\text{tg } \varphi_x = \text{tg } \varphi_D - \text{tg } \alpha$, daar de hoekwaarden klein zijn.

Nu vindt men $\text{tg } \varphi_D$ in de schootstafel, uitgedrukt in ‰.

Verder is $\text{tg } \alpha = \frac{HG}{OG}$ ook uit te drukken in ‰, waardoor dus $\text{tg } \varphi_x$

bekend is.

In de schootstafel kan men nu vinden, welke baan (welk vizier) bij de gevonden $\text{tg } \varphi_x$ behoort.

Ook deze methode is m. i. op het gevechtveld nog te omslachtig; o. a. moet men hierbij steeds een „Wapenvoorschrift” bij zich hebben.

Het bepalen van het gevraagde vizier wordt aanmerkelijk vereenvoudigd door gebruik te maken van eene

Fig. 1.

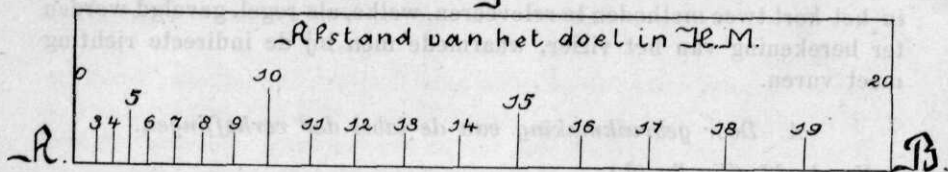

Fig. 2.

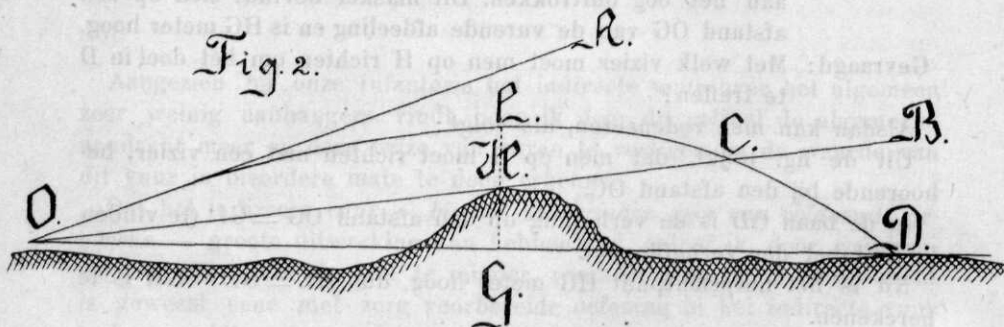

Fig. 3.

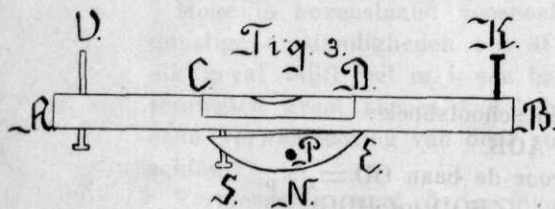
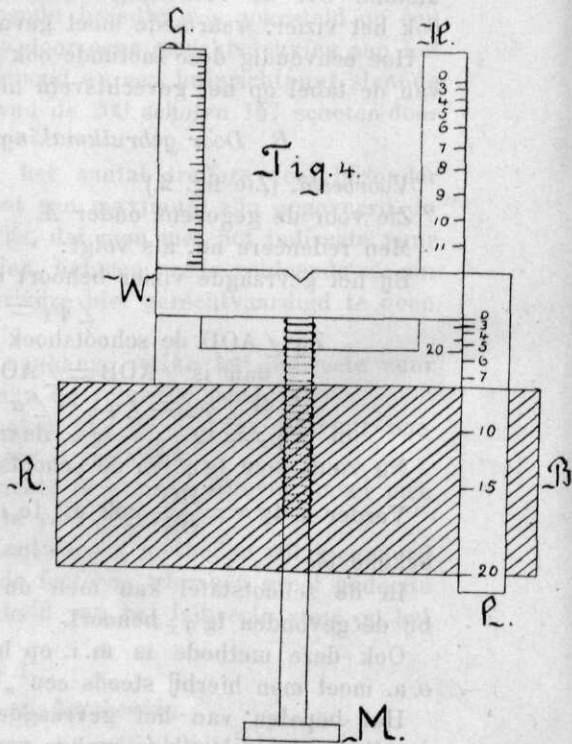

Fig. 4.

Liniaal voor indirecte richting.

Alvorens over te gaan tot de bespreking van de constructie van deze liniaal en van de gronden, waarop zij berust, zal ik eerst het gebruik door een voorbeeld aangeven.

Gegeven: Een doel, staande op 1200 M., wordt aan het gezicht onttrokken door een heuvel, hoog 8 M. en staande op 800 M.

Gevraagd: Met welk vizier moet op de bovenzijde van dien heuvel worden gericht, ten einde het doel onder vuur te nemen?

Gebruik. (Zie fig. 1.)

Deel $10 \times$ het aantal M. van de hoogte van het hulprichtpunt door het aantal HM. van den afstand, waarop het zich bevindt, dus:

$$\frac{10 \times 8}{8} = 10.$$

Lees dit quotient als *mM.* af op een dubbelen dM., d. i. dus 10 mM.

Het doel staat op 1200 M., d. i. op de liniaal bij streep 12. Meet van af streep 12 met een dubbelen dM. de gevonden 10 mM., naar het nulpunt toe, af. Wij komen dan uit zeer nabij streep 10. Hierbij behoort eene baan van 1000 M.

Wij moeten thans vuren met een vizier van 1000 M. Voert men deze bewerking werkelijk met eene liniaal en dubbelen dM. uit, zoo zullen wij zien, dat zij zeer snel verricht wordt.

Verder behoeft men te velde, in plaats van een „Voorschrift”, slechts eene liniaal van carton mede te nemen, waarvan fig. 1 de ware grootte aangeeft.

Een dubbelen dM. kan men ten allen tijde bij zich hebben.

Verklaring.

Om bovenstaande handelingen te verklaren, zal ik beginnen met de constructie van de liniaal uit te leggen (zie fig. 1).

Op een reep carton trekt men eene horizontale lijn, ter lengte van AB.

Op deze lijn zet men van een nulpunt (het linker uiteinde) verdeelstrepen uit, welke opvolgend de cijfers dragen van de vizieren van ons geweer M '95.

De afstand van het nulpunt tot elk dier verdeelstrepen geeft in ‰ de tangens aan van den schootshoek van het vizier, waarbij de streep behoort. Verder wordt hierbij 1 ‰ van den schootshoek voorgesteld door 1 mM. lengte.

Zoo is b. v. $\text{tg } \varphi_6 = 9,87 \text{ ‰}$. Nu is ook op de liniaal de afstand van nul tot streep 6 = 9,87 mM.

Wij vonden hiervóór onder B de formule:

$$\text{tg } \varphi_x = \text{tg } \varphi_n - \text{tg } \alpha \dots \dots (1)$$

Hierin was $\text{tg } \alpha = \frac{h}{100 a}$

wanneer $h =$ de hoogte van het hulprichtpunt en

$a =$ het aantal HM. van den afstand van het hulprichtpunt, of, uitgedrukt in ‰, is

van een instrument, een *viziermeter*, waarvan de beschrijving hieronder zal volgen.

Bij het gebruik van dezen viziermeter heeft men slechts één gegeven noodig, n.l.

den afstand, waarop het doel zich bevindt

(hieronder de richting inbegrepen).

Alle gegevens, tot nu toe noodig, betreffende het hulprichtpunt, worden door het instrument uitgeschakeld.

Ontwerp viziermeter. (Zie fig. 3.)

Dit instrument bestaat uit een metalen liniaal AB, in het midden waarvan een luchtbelwaterpas is ingelaten (CD).

Aan de onderzijde van deze liniaal is — scharnierend in E — eene nok N bevestigd. Het andere uiteinde van deze nok is aan de liniaal verbonden door middel van eene micrometerschroef S. De geheele liniaal is door middel van deze nok draaibaar bevestigd aan een voetstuk, hetwelk niet in de teekening voorkomt.

Nabij het uiteinde B van de liniaal bevindt zich eene korrel K en nabij A eene vizierkeep V.

Buiten gebruik zijnde, kunnen korrel en vizierkeep worden neergeslagen.

De vizierkeep is ingericht, als volgt:

Op de liniaal is bevestigd eene vork GH (fig. 4), op den arm H vindt men verdeelstrepen 0, 3, 4, enz.

Langs de armen G en H kan men, met behulp van eene micrometer-schroef M, een winkelhaak WL verschuiven. Op den arm W van dezen haak vindt men eene vizierkeep (of viziergat) en op den arm L, de zelfde verdeeling, als op den arm H. Ten slotte is de vizierinrichting dusdanig samengesteld, dat wanneer de nulpunten op de armen H en L samenvallen, de vizierlijn evenwijdig loopt aan de liniaal-as.

Valt het nulpunt op den arm L samen met de verdeelstreep 5 op den arm H, zoo maakt de vizierlijn met de liniaal-as een hoek = den schootshoek voor 500 M.; geschiedt dit samenvallen met de verdeelstreep 6, zoo maakt de vizierlijn met de liniaal-as een hoek = den schootshoek voor 600 M., enz.

Zij gegeven:

Het doel bevindt zich op een afstand $OD = 900$ M. (zie fig. 2) en wordt door eene dekking H aan het gezicht onttrokken.

Gevraagd.

Met welk vizier moet op een hulprichtpunt H gericht worden, ten einde dat doel onder vuur te kunnen nemen?

Het toestel wordt in O opgesteld, de liniaal in de richting van H, en de luchtbel tot inspelen gebracht.

Wanneer thans de nulpunten op de armen H en L samenvallen, zoo stelt de richtlijn de lijn OD voor.

Draaien wij aan de schroef M, totdat het nulpunt op den arm L

samenvalt met de verdeelstreep 9 op den arm H, dan stelt in dezen stand de richtlijn de lijn OA voor, wanneer $\angle AOD =$ den schootshoek voor 900 M.

Richten wij thans, door het opwaarts verplaatsen van de vizierkeep (met de schroef M), op het hulprichtpunt H, zoo zal in dezen stand de richtlijn de lijn OB voorstellen.

Wanneer hierbij de verdeelstreep 9 van den arm H, b. v., samenvalt met de verdeelstreep 7 op den arm L, zoo blijkt uit het bovenstaande voldoende, dat $\angle AOB$ den schootshoek voorstelt van de baan van 700 M.

Op H moet dus gericht worden met een vizier van 700 M.

Met deze wetenschap gaat men nu practisch te werk, als volgt:

1. Men laat het nulpunt op den arm L samenvallen met de verdeelstreep op den arm H, welke den afstand aangeeft, waarop het doel staat, dus in ons voorbeeld met streep 9.

2. Men brengt de liniaal in de richting (nagenoeg) van H en laat het luchtbelwaterpas inspelen.

3. Men richt op H en gaat na, welke streep van den arm L thans samenvalt met de verdeelstreep op den arm H, waarvan men is uitgegaan, dus in ons voorbeeld met de verdeelstreep G. Op den arm L leest men dan direct het vizier af, waarmede op het hulprichtpunt gevuurd moet worden. Valt verdeelstreep 7 samen met de verdeelstreep 9 (op H), zoo vuurt men met het vizier van 700 M., enz.

Uit de fig. 4 blijkt, dat ook de arm G voorzien is van verdeelstrepen. Op dezen arm kan men de tangenten der schootshoeken aflezen in duizendsten ($\frac{\circ}{100}$). Zoo kan b. v. de afstand tusschen 2 dezer verdeelstrepen eene tangens voorstellen $= 5 \frac{\circ}{100}$.

Deze verdeling dient om correctie aan te brengen voor een eventueelen belangrijken terreinhoek.

Conclusie.

Uit het voorgaande blijkt, dat men door gebruikmaking van dit instrument alle gegevens betreffende het hulprichtpunt uit-schakelt en wel juist die gegevens, welke op het gevechtsveld het moeilijkst zijn vast te stellen, te weten:

1°. De hoogte van het hulprichtpunt.

2°. De afstand van het hulprichtpunt.

Nog meer zal de waarde hiervan in het oog springen, wanneer men zich voorstelt, dat het hulprichtpunt een heuvel is, waarvan de voet moeilijk juist is aan te geven.

Men heeft slechts 2 gegevens noodig:

1°. In welke richting bevindt het doel zich?

2°. Op welken afstand is het doel van ons verwijderd?

MIDDELBURG, 1905.

J. TH. HEINS,
1ste Luitenant der Infanterie.

Aanteekeningen op den Batterijdienst,

DOOR

P. M. VIS,

1ste Luitenant der Artillerie.

De dienst van den vestingartillerist te velde, meer bepaaldelijk die in de verdedigingsbatterij, wordt omschreven in het *Voorschrift op den Batterijdienst*. Al moet men nu aan een *voorschrift* niet die beteekenis hechten, dat men verplicht zou zijn, zich onder alle omstandigheden aan het daarin bepaalde te houden, zoo moet het voorschrift toch aan de voorwaarde voldoen, dat het alle mogelijke gevallen behandelt. Het moet b.v. niet alleen eene batterij van 4 vuurmonden bespreken, maar ook eene van 2, 3, 5 en 6 stukken; niet alleen eene batterij op een fort, maar ook eene, die buiten een fort ligt; niet alleen eene batterij, bestemd voor het vuren op grooten afstand, maar ook eene, bestemd voor de nabijverdediging, ook eene mitrailleurbatterij, enz. Dan pas kan het voorschrift voor ons eene in alle opzichten bruikbare handleiding zijn.

Bij het houden van oefeningen in den batterijdienst blijkt menigmaal, dat letterlijke toepassing van het voorschrift niet mogelijk of niet wenschelijk is. Dat komt, omdat men bij de samenstelling van het voorschrift blijkbaar meestal het oog heeft gehad op eene batterij van 4 stukken, of doordat wij, door de voorgeschreven commando's toe te passen, bij het vuren op bewegende doelen de grootst mogelijke vuursnelheid niet kunnen bereiken.

Vandaar dan ook, dat wij in den B. D. meer eene handleiding of een leidraad meenen te moeten zien, al moge ook de inhoud niet in alle opzichten beantwoorden aan den eisch, welken men daaraan zou kunnen stellen, n.l. dat zij, het meest eenvoudige geval behandelende, tevens het grondbeginsel bespreekt, waarop de eene of andere regeling berust, of den gedachtengang mededeelt, welke bij de vaststelling van de eene of andere bepaling heeft voorgezeten, en dan te kennen geeft, dat in andere gevallen zooveel mogelijk in den zelfden geest gehandeld moet worden.

Er zijn echter velen, die het voorschrift op den B. D. opvatten als eene wet, als een voorschrift, op welks eerste bladzijde staat geschreven: „Het is de begeerte der Koningin, dat van dit voorschrift niet worde afgeweken”, en die, wanneer letterlijke toepassing niet wenschelijk is, toch van geen handelen in den geest van het voorschrift willen weten.

Tot welke bezwaren het soms aanleiding kan geven, indien men zich aan de letter van dat voorschrift moet houden, zal hieronder o.m. blijken bij de behandeling van de §§ 14, 15, 60, 66, 71, 74, 77, 78, 81 en 86.

Bij de oefeningen in den batterijdienst bleek ook, dat het voorschrift niet overal voldoende duidelijk is voor *allen*, die het moeten bestudeeren en raadplegen; dat zijn dus niet alleen de officieren, maar ook de onderofficieren; voor B. C. wordt immers slechts bij hooge uitzondering een luitenant aangewezen. Welnu voor een sergeant voldoet het bestaande voorschrift niet geheel; ook niet altijd ten gevolge van de wijze, waarop de stof geordend is. Ik wijs hier vooral op de §§ 46, 50—57, 65, 79 en op eenige punten van de schietregels, die feitelijk een hoofdstuk van den B. D. moeten uitmaken (deze worden echter niet nader in mijne beschouwing opgenomen).

Daarbij komt nog, dat het voor velen niet duidelijk is, dat dit voorschrift en het Voorschrift op den velddienst elkaar moeten aanvullen. Het kader van de vestingartillerie beschouwt het V. V. nog te veel als een boekje, bestemd voor alle andere Wapens, maar niet voor hen ¹⁾, en toch, wat bestaat er niet eene groote overeenkomst tusschen de gedragsregels van eene batterijbezetting buiten een fort en die van eene veldwacht (§ 207, V. V.), evenals tusschen den post (dubbelpost) van eene batterij en die eener veldwacht (§ 212, V. V.).

Niettegenstaande het V. V., om hierbij even stil te staan, een en ander bevat over het oriënteeren, wordt dat onderwerp in ons Handboek ook nog eens behandeld. Mij dunkt, dat men het gevoeglijk in het Handboek zou kunnen laten vervallen; maar wil men het „per se” in een artillerieboek opnemen, dan behoort het meer eigenaardig in den B. D. thuis.

Ten slotte wil het mij voorkomen bij het nagaan van de verschillende omstandigheden, waarin de vestingartillerie te velde kan komen te verkeerren, en bij de bestudeering van de velerlei werkzaamheden, welke zij daar zal hebben te verrichten, dat ons voorschrift op sommige plaatsen leemten bevat. Hierop zal ik straks bij de bespreking van de §§ 10, 16, 17, 19, 28, 37, 39, 42 en 50 uitvoeriger terugkomen. Hier wensch ik evenwel reeds mede te deelen, dat ik daarin b.v. nog gaarne zou opgenomen zien, evenals dat in het Indische Velddienstvoorschrift voor den veldwachtcommandant staat aangegeven, wat de B. C. in de batterij moet bij zich hebben, zooals schietstaten, waarnemingslijsten, papier en potlood, een signaalfluitje, eene terreinkaart op de schaal van

¹⁾ Ik herinner mij het geval, dat een sergeant-majoor 2^e klasse een fluit-signaal vaststelde om door den uitkijkpost te worden gegeven, als deze iets van den vijand ontwaarde. Toen ik hem daarop vroeg, waarom hij het teeken: „de vijand wordt gezien” (zwaaien met de hand boven het hoofd) niet toepaste, was zijn antwoord: „Ja, maar luitenant, dat is een teeken uit den Velddienst”.

1 : 25.000 (zooveel bladen, dat alle punten van den horizon voorwaarts en zijwaarts van de batterij daarop voorkomen), een kijker, een dubbelen decimeter, een kompas (geen horlogekettingversiersel), een horloge met secondenwijzer, een aanteekenboekje, enz. Verder puntsgewijze, wat in eene instructie voor den commandant eener batterij tegen stormenderhandsche aanvallen moet worden opgenomen, en ook een en ander omtrent den geneeskundigen dienst.

De wijze van vuren en de commando's in eene mitrailleurbatterij verschillen te veel van die in eene kanonbatterij, om deze aangelegenheid in den B. D. niet afzonderlijk te behandelen.

Doordien ik bemerkte heb, dat eenige toelichting op sommige punten van den batterijdienst niet overbodig is, ben ik er toe gekomen om deze regelen neer te schrijven, in de hoop daardoor iets bij te dragen in het belang der oefeningen van de vestingartillerie, tot vermeerdering van hare gevechtskracht en dus ook in het belang van onze defensie. Zucht tot het oefenen van critiek ligt daarbij geenszins in mijne bedoeling.

Thans wensch ik over te gaan tot eene nadere beschouwing van eenige paragrafen van den Batterijdienst; wat hieronder volgt zijn grootendeels de aantekeningen, die nu en dan bij de oefeningen gemaakt werden.

Ad § 2. Rekening houdende met het tactisch gebruik, dat men van de vestingartillerie maakt, zou door mij aan eene indeeling der *batterijen* in vier soorten de voorkeur gegeven worden, boven eene indeeling der *vuurmonden* in evenveel soorten, en zou ik dus willen spreken van: I. Batterijen voor het vuur op grooten afstand; enz.

Men spreekt immers ook niet van *vuurmonden* tegen stormenderhandsche aanvallen. In verband hiermede zou dan § 3 aan § 2 moeten voorafgaan.

Ad § 3. Hier vindt men aangegeven, dat de batterij bestaat uit 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, enz., bij uitzondering uit 6 vuurmonden. Vermoedelijk is bedoeld, dat eene batterij kan bestaan uit 2 tot 6 vuurmonden en 3, 5 en 6 stukken slechts zelden onder één commando vereenigd zullen worden.

Bij de vestingartillerie is de batterij de kleinste tactische eenheid; eene zelfstandige sectie is hier onbekend.

Ad § 5. In deze § lezen wij, dat de batterijen tegen stormenderhandsche aanvallen (dus de batterijen ad III en ad IV) optreden tegen aanvallende troepen en *andere beweegbare doelen*. Nu rekenen de schietregels in § 3 ook de kabelballons tot de beweegbare doelen, in verband waarmede de redactie van deze § van den B. D. gewijzigd zal moeten worden.

Ad § 10. Men vindt niet aangegeven, hoe men een vak en hoe men eene batterij rechts van batterij I of van batterij *a* moet benoemen. Het beste zal m.i. zijn, zulk eene batterij te benoemen naar de plaats,

waar zij gelegen is. Dit middel zal men trouwens ook wel moeten toepassen op batterijen tusschen II en II₁, III en III₁, *b* en *b*₁, enz. gelegen.

Ad § 13. Telt eene batterij minder dan 4 vuurmonden, dan wordt zij volgens § 7 niet in sectiën verdeeld, en verwacht men dan ook geen S. C.; wanneer dus in sommige gevallen wel een S. C. wordt ingedeeld, dan is dit een uitzonderingsgeval; in verband hiermede had de laatste alinea van § 13 moeten luiden: „Telt de batterij minder dan 4 vuurmonden, dan kan niettemin een S. C. worden ingedeeld”.

Ad § 14. Volgens deze § deelt men per batterij 2 of 1½ bedieningen in; ik acht het echter niet onmogelijk, ja, zelfs zeer waarschijnlijk, dat op een gegeven oogenblik niet juist 2 of 1½ bedieningen, doch b.v. voor eene batterij van 6 stukken 1½ of 1¾; voor eene batterij van 5 stukken 1¾ of 1⅞ en voor 3 stukken 1½ of 1⅝ bedieningen beschikbaar zullen zijn. Ook in verband hiermede zou ik den 1sten regel willen laten luiden: „voor elke batterij worden *zoo mogelijk* twee zoodanige bedieningen uitgetrokken”.

In de 2^e alinea staat voorgeschreven, m.a.w. daaraan moet men zich houden, dat de batterijbezetting in *twee gelijke* deelen wordt verdeeld. Moet nu ook bij eene batterij van 3, 5 of 6 stukken de bezetting in 2 gelijke deelen verdeeld worden? Ik zou er de voorkeur aan geven om de bezetting bij 3 en 5 vuurmonden in 2 *ongelijke* en bij 6 vuurmonden in *drie* gelijke deelen te verdeelen en dat wel op grond van de overweging, dat men in eene batterij van 3 en 5 stukken wel eens zal vuren uit 2, respectievelijk 2 of 3 stukken, maar nooit uit 1½ of 2½. Het sectieverband zal men liefst niet verbreken. Evenzoo stel ik mij voor, dat men in eene batterij van 6 stukken, in verband met de gevorderde vuursnelheid, zal vuren uit 2, 4 of 6 stukken, maar nooit uit 3.

In verband hiermede moeten de tijdstippen, waarop de deelen van de bezetting (bij 6 stukken b.v. te noemen: wacht, 1ste reserve en 2^e reserve) elkaar aflossen, anders geregeld worden, dan het voorschrift aangeeft.

Maar waartoe is het eigenlijk noodig, dat de deelen der bezetting van eene tusschenbatterij of van eene batterij ad III of IV, in de tusschenlinie gelegen, een afzonderlijken naam dragen? Op een fort heeft het misschien nut, maar in eene batterij buiten een fort is het beslist niet noodig. Laten wij hier in verband met de gevorderde vuursnelheid vuren met 1, 2 of 3 sectiën, desnoods met stukken (zooals in eene batterij van 3 stukken), maar niet met de wacht of met de wacht en de reserve.

Eene andere belangrijke vraag is die der aflossing, zoowel van den B. C. als van de bezetting. § 13 geeft aan, dat de B. Cⁿ. elkaar om de 12 uren zullen aflossen; dit is goed in den zomer, maar in den winter geef ik de voorkeur aan eene aflossing bij daglicht en dus om 9 v.m. en 3 n.m. boven eene aflossing om de 12 uren, omdat ik er veel waarde

aan hecht, dat de nieuwe B. C., ook al is hij reeds meermalen in de batterij geweest, telkens weer in de gelegenheid is om de in zijne afwezigheid (24 uren) mogelijk plaats gehad hebbende veranderingen in het voorterrein e.d. met eigen oogen te zien.

Wat de aflossing der bezetting door de rust betreft, het volgende. Bedraagt de sterkte van de rust de helft van die der bezetting, dan lossen volgens § 14, 7^e alinea, de wacht en de reserve elkaar om de 4 uren en de wacht en de rust elkaar om de 8 uren af. Noemen wij de drie gelijke deelen voor het gemak *a*, *b* en *c*, dan zouden wij het volgende schema kunnen samenstellen.

	Middag.			Middernacht.		
	8—12	12—4	4—8	8—12	12—4	4—8
Wacht.	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>
Reserve.	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>c</i>	<i>c</i>	<i>b</i>
Rust.	<i>c</i>	<i>c</i>	<i>b</i>	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>a</i>

Hieruit blijkt, dat bij eene dergelijke regeling in den zomer de ploegen *a* en *b* altijd in het duister staan en dat *c* nooit nachtdienst heeft, terwijl in den winter *c* de batterij en hare omgeving nooit bij daglicht aanschouwt, ten minste voor het geval niet of slechts langzaam gevuurd wordt en dus de wacht alléén de stukken bedient en de reserve in de schuilplaats is. Nu weten wij, dat de duisternis angstig maakt en dat eene nachtrust meer waard is dan eene rust van gelijken duur over dag; bovendien zal de ploeg, die niet anders dan bij duisternis hare stukken bedient, nooit in het terrein georiënteerd raken. Bovenstaande regeling, eenige dagen of zelfs weken ongewijzigd volgehouden, zou dientengevolge zeer ten nadeele van het personeel en ook van den dienst komen. Daarmede zal men dus rekening moeten houden en de aflossing zoo eenigszins mogelijk zoodanig moeten regelen, dat elke ploeg op hare beurt nachtdienst heeft, wat b.v. te verkrijgen is door eene aflossing om de 5 resp. 10 uur.

Ad § 15. Over het doel, waarvoor een post, en des nachts een dubbelpost (bij mistig weer over dag natuurlijk ook een dubbelpost), wordt uitgezet, verschil ik met sommigen van meening. Deze zien daarin een maatregel om te voorkomen, dat eenig stuk materieel ontvreemd of beschadigd wordt. Naar mijne meening zet men dien post uit om het voorterrein te observeeren, om uit te kijken en des nachts bovendien om te luisteren, vandaar dat ik hem den naam van uitkijk- of luisterpost wil geven en niet dien van schildwacht, zooals anderen hem noemen. De eerste uren na aankomst van den eersten B. C. in de batterij

valt er ontzettend veel te doen en is de B. C., doordat hij de velerlei werkzaamheden leiden of daarop toezicht houden moet, niet in de gelegenheid om het voorterrein behoorlijk te observeeren. Later gedurende lange vuurpauzen is het voor den B. C. ondoenlijk om zelf uren achtereen in het voorterrein te turen en moet een ander dat voor hem doen. Zulk een uitkijkpost moet den B. C., b.v., waarschuwen, als hij een luchtballon ziet opgaan, ergens ziet vuren, brand ontdekt, eene stofwolk waarneemt, vuurpijlen ziet opgaan, e.d.; de B. C. moet dit eventueel weder rapporteeren aan zijn onmiddellijken chef, of kan desnoods inlichtingen daarover vragen aan zijposten, nabijzijnde infanterie, enz. Daarom ben ik dan ook van meening, dat het in voorkomende gevallen, ter wille van een ruim uitzicht, noodig zal zijn om den uitkijkpost niet *in*, maar *nabij* de batterij op te stellen, b.v., als de batterij achter een masker ligt, onmiddellijk achter of in het masker, waarbij het weder kan voorkomen, dat hij door een tusschenpost met den B. C. verbonden wordt; een hooge boom is b.v. ook eene geschikte opstellingsplaats.

Tegen den tijd, dat men van den vijand nachtelijke overvallingen kan verwachten, acht ik het noodig om aan den infanterie-dubbelpost, die de hindernissen op den toegangsweg tot de batterij bewaakt, een kanonnier toe te voegen om den B. C. onmiddellijk te waarschuwen, als de vijand ontdekt mocht worden, en om zodoende, zoowel den B. C. als den Ct. der infanterie ter plaatse, dadelijk in de gelegenheid te stellen, om te overleggen hoe gehandeld moet worden; b.v. of het noodig is om het vuur dadelijk te openen, dan wel of er nog tijd is om nadere bevelen te vragen en af te wachten.

De commandant van eene batterij in de voorste linie en de commandanten der infanterie aan weerszijden van de batterij moeten elkaar wederkeerig van datgene op de hoogte stellen, wat voor den anderen van belang is te weten.

Ad §§ 16 en 17. O.m. wordt van het verbandpakje en het reservation geen melding gemaakt. Deze paragrafen zijn voorts niet gelijk-luidend met de artikelen 145 en 147 van den Inwendigen Dienst.

Ad § 19. In art. 147 van den Inwendigen Dienst (uitgave 1904, de B. D. is van 1901) staat, dat de karabijndragende 40 patronen bij zich heeft!

In den B. D. zouden trouwens alle bepalingen betrekkelijk de tenue, kleeding en uitrusting kunnen achterwege blijven, zoolang ze in den Inwendigen Dienst zijn opgenomen. In het Velddienstvoorschrift treft men overeenkomstige bepalingen ook niet aan; hoe moeten de andere Wapens het dan stellen?

Ad § 23. Menigeen stelt zich voor, dat het vuur eener batterij op een, alleen uit een peilpost zichtbaar, doel volkomen op de zelfde wijze

zal verlopen, als wanneer de schoten uit twee zijposten kunnen worden waargenomen. Ik vermeen, dat zij, die zoo denken, in hunne verwachtingen teleurgesteld zullen worden. Wel zal men in de meeste gevallen uit zulk een hoog punt goed kunnen zien, hoe de schoten ten opzichte van het doel vallen, maar het geregeld overbrengen der waarnemingen aan den B. C. zal m.i. bezwaren medebrengen. De telefonisten op den peilpost, het groepsstafkwartier en het afdeelingstation zullen het zoo druk hebben met het overseinen van andere berichten, dat men niet telkens kan aankomen met: „zooveelste schot viel rechts en te kort”. Ik kan mij daarom niet voorstellen, dat van een stelselmatig inschieten sprake zal zijn, maar wel geloof ik, dat men, na b.v. een twaalf- of vijftiental schoten kaartvuur te hebben afgegeven, het bericht zal ontvangen: „de schoten vallen gemiddeld 300 M. te kort en te veel links” of „de schoten komen alle in de griend voor het doel te recht”, waarop de B. C. wijziging kan brengen in de gegevens. Wanneer de B. C. dan na verloop van tijd weer eens zulk een bericht krijgt, kan hij wederom corrigeeren en zodoende het doel meer nabij komen en binnen de spreiding van zijne schoten brengen, maar voor het zoover is, dat de B. C. het strooien kan achterwege laten en met eene enkele E, CD en T kan doorvuren, zal geruime tijd heengaan.

Het vuur, waarbij de waarneming uit een kabelballon plaats heeft, zal m.i. op overeenkomstige wijze verlopen.

Ad § 28. Volledigheidshalve had hier ook vermeld moeten worden, dat de batterijen ad I op een fort eveneens door draagbaar telefoonmaterieel verbonden worden met de voor haar aangewezen waarnemingsposten, indien deze buiten het fort zijn gelegen.

Ad § 31. Ook voor het geval, dat de dubbelpost ver buiten de batterij staat, b.v. achter de versperring, zou bedoelde schelinrichting dus van de standplaats van dien post naar de schuilplaats moeten loopen.

Ad § 35. Waartoe dient deze bepaling? In het gewone leven begint de dag ook om 12 uur 's nachts en duurt ook 24 uur. In het Velddienstvoorschrift of in een der gevechtsvoorschriften zoeken wij te vergeefs naar eene dergelijke bepaling.

Ad § 37. Wordt met opzet gesproken van eene telefonische *lastgeving* en van een schriftelijk *vuurbevel*? Zoo ja, waarom? Men spreekt in den regel van bevelen, onverschillig of zij mondeling, schriftelijk, telefonisch of telegrafisch worden overgebracht.

Het verdient aanbeveling, er in deze § uitdrukkelijk op te wijzen, dat met het, in het telefonisch vuurbevel opgegeven, projectiel, datgene wordt bedoeld, waarmede het voortgezet vuur moet worden afgegeven, met het oog op het af te geven kaartvuur (§ 38), en dus b.v. bij BG-vuur: „BGT.” of „BGS.”. Het woord KG. zou hier, evenals in het

commando, kunnen wegblijven om het telefonisch bevel niet langer te maken, dan noodig is. Ik weet wel, dat het slechts een voorbeeld is, wat § 37 ons geeft, maar men beschouwt zoo licht een voorbeeld als een model, waarvan niet mag worden afgeweken.

Ad § 38. Waarom worden de vuurbevelen voor elke batterij afzonderlijk doorlopend genummerd? Het komt mij voor, dat dit onnoodig is en de administratie van den A. C. (F. C. en, bij zelfstandige batterijen, van den G. C.) onnoodig ingewikkelder maakt. De bevelvoerende officieren van andere Wapens nummeren hunne bevelen doorlopend, onverschillig aan wie deze gericht worden, zonder dat dit tot moeilijkheden aanleiding geeft. Een divisiecommandant laat bevel No. 3 aan het 1ste Regiment niet volgen door bevel No. 1 aan het 2^e Regiment. In de gewone dienstcorrespondentie nummert men de brieven immers ook doorlopend.

Het zelfde kan gezegd worden van de Schietopdrachten (§ 71, Groepsverband).

Ad § 39. In deze § wordt verwezen naar Bijlage II, waarin bij *Richting der Hoofdrooilijn* behoort opgenomen te worden de afstand tot het punt, ten opzichte waarvan die richting bepaald wordt, omdat men dien afstand noodig heeft bij het berekenen van de evenwijdige correctie.

Zou in dezen staat ook niet opgenomen kunnen worden: „Hulpverbandplaats te”?

Wat in deze bijlage is opgenomen onder: „Verdere orders” (er zijn nog geen orders voorafgegaan, is het dan wel goed te spreken van *verdere orders*?) behoort bij eene batterij tegen stormenderhandsche aanvallen thuis in de Instructie voor den B. C. onder: „Regeling van de seinen voor het afgeven van ruitvuur”.

Ad § 40. De paragrafen 40 en 42 hebben betrekking op stormenderhandsche aanvallen en § 41, die daartusschen staat, handelt over iets anders; het overzicht zou aan duidelijkheid winnen, als de volgorde dier §§ werd gewijzigd in 41, 40 en 42.

In de 2^e alinea zou achter V. C. nog opgenomen kunnen worden: (F. C.) en achter A. C.: (V. C., F. C.).

Ad § 41. Het zou, dunkt mij, de voorkeur verdienen, indien in den 2^{en} regel in plaats van *gegeven* vuurbevelen stond *ontvangen* vuurbevelen.

Ad § 42. In den 5^{en} regel zou achter: V. C. nog opgenomen kunnen worden: (F. C.).

Naar aanleiding van het in deze § genoemde woord rayonkaart, de volgende opmerking. Ik weet niet, of het anderen gaat zooals mij, maar wanneer ik mij eenigen tijd niet met rayon- of vuurkaarten heb bezig-

gehouden en ik hoor die namen weer noemen, dan moet ik altijd eerst even nadenken, wat er op die kaarten ook weer staat aangegeven; geheel anders zou het zijn als men ze *schootsveld-* en *hoofdrooilijnkaart* had genoemd. Zoo zou men eene verzamelvuurkaart ook kunnen noemen *kaart voor de plaatsbepaling*.

Hier komt verder een zeer belangrijk onderwerp ter sprake, n.l. het *ruitvuur*. De eerste vraag, die zich aan ons voordoet, is: Waartoe dient het ruitvuur, waarom heeft men het ingesteld? Bij een aanval 's nachts of over dag bij nevelachtig weer zal men binnen zekere grenzen niet precies kunnen zeggen, waar de vijand wel en waar hij niet is. Om den aanval af te slaan, neemt men dan het geheele terrein onder vuur, waar hij is, en ook dat, waar hij zich vermoedelijk ophoudt, dat is dus o.a. het terrein, vanwaar hij komt, en de wegen, die hij moet gebruiken om te komen op de plaats, waar hij ontdekt is. Om het vuur in de breedte en de lengte te verdeelen, m.a.w. om het terrein gelijkmatig te bestrooien, geeft men aan elke batterij of aan eenige batterijen gezamenlijk een bepaald gedeelte van het aanvalsterrein (eene ruit) op.

Overdag kan men van het ruitvuur het volgende gebruik maken. Gesteld de vijand begint meer en meer op te dringen, weshalve de V.C. op eene bepaalde afdeeling artillerievuur wil brengen. Om nu aan den een af anderen B.C. het vuurbevel te doen toekomen (al is het geen vuurbevel in den vorm, zooals een A.C. die uitgeeft, het is daarom toch ook een vuurbevel), moet hij dien B.C. kunnen mededeelen, waar die bepaalde vijandelijke afdeeling zich ophoudt. Hij moet dan met de kaart in de hand nagaan, hoe hij op duidelijke, ondubbelzinnige wijze het punt zal aanduiden, dat hij bedoelt; wat niet zoo heel gemakkelijk en vlug gaat. In de ruitverdeling heeft hij nu het middel om vlug kenbaar te maken, op welk punt hij het vuur gebracht wil hebben.

Het levert voor den V.C. gemak op een verzamelstaat te bezitten, waarin achter elke ruit alle batterijen genoemd worden, die daarop vuur kunnen brengen.

Hoe lang ruitvuur moet worden afgegeven en wanneer het dus moet ophouden, is eene vraag, waarop de B.C. niet behoeft te antwoorden, en kan dan ook in eene beschouwing over den batterijdienst achterwege blijven.

De tweede vraag, die zich aan ons voordoet, is: Wat is ruitvuur? Ruitvuur is een vuur zonder waarneming (overdag zal somtijds, doch slechts in bijzondere gevallen correctie der gegevens mogelijk zijn), maar ruitvuur mag in beginsel *geen kaartvuur* zijn. Het groote bezwaar, aan kaartvuur verbonden, is de onnauwkeurigheid der gegevens (hoogte- en zijdelingsche richting en tempeering), voortspruitende uit de fouten in de kaart.

Men behoeft de kaart maar eens met het terrein te vergelijken, om sprekende bewijzen hiervan te zien. Zoo zag ik nog onlangs twee molens, die elkaar volkomen dekten; ze lagen op 3287,50 en 3950 M. afstand

en toen ik op de kaart over beide terreinvoorwerpen eene lijn trok, ging deze op 75 M. afstand langs mijne standplaats heen.

Dat de kaarten onnauwkeurig zijn, komt ook aan het licht bij het vervaardigen van panoramaschetsen. Oogenshijnlijk kan men zulk eene schets ook in het studeervertrek maken, al is men nooit in het terrein of op het punt van waarneming geweest. Zoo dacht ik ten minste en maakte dezen winter met behulp van de kaart eene panoramaschets van af den saillant van bastion IX te Gorinchem van het voorterrein. Tot mijne verwondering kwam die schets niet overeen met het panorama, dat zich van dat punt aan het oog voordoet. Waar men b.v. den schoorsteen van een stoomgemaal ziet tusschen een op korter afstand gelegen molen en eene boerenwoning, daar stond op de schets die schoorsteen buiten de beide andere terreinvoorwerpen; bij onderzoek bleek, dat de oorzaak van dit verschil in de fouten der kaart gelegen was.

Aan die onjuistheden van de kaart hebben de bekende getrianguleerde punten immers hun ontstaan te danken.

Neemt men nu voor het afgeven van ruitvuur de gegevens van de kaart, dan bestaat er eene kans meer, voornamelijk wat de zijdelingse richting betreft, dat het gewenschte trefpunt niet alleen niet in het meest werkzaam bestreken terreingedeelte ligt, doch zelfs geheel daarbuiten valt, alleen ten gevolge van de helaas, noodzakelijke onjuistheden van de kaart. Die fouten kunnen nu op heel eenvoudige wijze geëlimineerd worden, door de vuurmonden te voren, zoo noodig met gebruikmaking van richtbaken, richtvlakken, enz. te richten — in te stellen zou men het kunnen noemen — op het punt van de ruit zelf, waartoe dit zoo noodig duidelijk kan worden aangegeven, door er een man met eene vlag op te plaatsen.¹⁾ Als er dan geen te sterke wind door de baan waait, bestaat er veel meer kans, in verband met de groote lengtespreiding, dat het knooppunt van wegen, enz. met GKT.-kogeltjes overdekt zal worden.

Op de zelfde wijze kan men handelen, wanneer in de ruit een deel van een weg gelegen is, dat door de batterij in het verlengde genomen kan worden. Men verkrijgt dan meer kans, dat de weg in de volle spreiding ligt. Maar het is evenzeer gewenscht om, wanneer in eene ruit een gedeelte weg dwars op de schootsrichting ligt, het vuur te verdeelen door aan de stukken verschillende richtpunten op te geven.

Door zoo te handelen, wordt te gelijker tijd een tweede voordeel bereikt, n.l. dat de terreinhoek, zoo die aanwezig is, in rekening gebracht kan worden. Men bedenke, dat met elken M. verschil in hoogte tusschen de standplaats van den vuurmond en het doel, bij behoud van de zelfde E, het interval veel grooter wordt; b.v. bij het kanon van 10 cM. op 1000 M. afstand 25 M. Waar dus op een fort de bedding 8 M. hooger ligt dan het kruispunt van wegen, enz., komen de GKT.-kogeltjes 200 M. verder te recht, dan men wenscht, eene omstan-

¹⁾ Zie de noot op blz. 11 van het Aanhangsel.

digheid, waarmede toch wel rekening gehouden mag worden. De levende kracht dier kogeltjes wordt daardoor ook zooveel minder.

Voor dit direct opmeten der gegevens is het niet noodig te wachten, tot de batterijen voltooid en bewapend zijn. Van uit de nulpunten der batterijen kan men reeds nu met instrumenten de hoeken ten opzichte van de hoofdrootlijn, alsmede de terreinhoeken opmeten.

In de batterij zou nu, voor elke in haar schootsveld gelegen ruit, aanteekening gehouden moeten worden van den stand der affuiten op hunne beddingen en van den terreinhoek. Alleen daar, waar die gegevens niet direct opgemeten kunnen worden, zal men zich moeten tevreden stellen met de gegevens van de kaart, evenwel toch met inachtneming der evenwijdige correctie, wat nu niet kan geschieden, daar de B.C. de afstanden tot de ruiten niet kent. Of zou hij die uit de andere gegevens moeten afleiden?

Daar, waar men zijne gegevens kan corrigeeren door de waarnemingen, mag het in rekening brengen der evenwijdige correctie nutteloos zijn, hier, waar men niets van de uitwerking zal zien, althans bij nacht, moet elk $\frac{1}{100}$, dat ons dichterbij het doel brengt, in rekening worden gebracht. Wij hebben bovendien tijd voor al die berekeningen.

Men krijgt dus voor elk stuk een afzonderlijken staat, waarin de getallen in de kolom „CD” kunnen vervallen, omdat men die in de kolom „Richting” kan opnemen.

En nu zouden wij nog iets verder kunnen gaan door — en dat is voornamelijk van belang voor de kanonnen van 8 cM. Br., zonder richtschalen en ook voor de mitrailleurs — voor elke ruit, waarin in het doel geen bruikbaar richtpunt gelegen is, ook een hulprichtpunt te zoeken en dus den staat te volmaken door achter de ruiten te vermelden het richtpunt en den stand van den opzet daarop. Wegens den korten dwarsarm van den opzet bij de kanonnen van 12 cM. K. en 8 cM. Br., en dit geldt ook voor de mitrailleurs, zal het vinden van een geschikt hulprichtpunt soms onmogelijk blijken, maar wat wij daarmede kunnen bereiken, is winst en komt stellig aan de uitwerking ten goede. De staten met de gegevens voor het ruitvuur zullen niet grooter en niet onduidelijk behoeven te worden, maar de samenstelling zal meer werk en tijd vorderen. Dit mag echter geen beletsel voor ons zijn, wanneer daardoor het nuttig effect van de vestingartillerie, en daarmede haar moreel, kan verhoogd worden.

Wanneer het later mocht blijken, dat een vuurmond drachtsverschil heeft of de buizen abnormaal branden, zal men zoo mogelijk en zoo noodig de staten nog moeten corrigeeren.

De verzamelstaat van den B.C. zou aldus ingericht kunnen zijn:

Gegevens voor het Ruiteruur. 1)

RUIT.	LINKER STUK.					RECHTER STUK.						
	Richting in $\frac{1}{100}^{\circ}$. (²)	E.	T.	Richtpunt.	OH.	CD.	Richting in $\frac{1}{100}^{\circ}$. (²)	E.	T.	Richtpunt.	OH.	CD.
K. 59 f. (³)	13 L. v. d. H.R.L.	3° 6'	2-4	Bovenkant schoorsteen sleedoven.	44	19	91 R. v. d. H.R.L.	3° 6'	2-4	Nok wit huis.	47	3 R.
K. 59 n. (⁴)	85 L. v. d. H.R.L.	2° 3'	1-1	Voet alleen- staanden boom.	32	2	95 L. v. d. H.R.L.	2° 3'	1-1	Voet alleen- staanden boom.	32	12
K. 59 q. (⁵)	56 L. toren B. (⁶)	2° 45'	2-1	Geen richtpunt.			4 R. toren B.	3° 6'	2-4	Spits toren B.	41	4 R.

- 1) Voor eene batterij, bewapend met 2 kanonnen van 12 cm. K.; afstand tusschen de stukken 6 M.
 2) De CD is in de, in deze kolom voorkomende, getallen begrepen.
 3) Een weg, dwars door het schootsveld, op 900 M. afstand; richtpunten op \pm 100 M. van elkaar.
 4) Een weg, in de schootsrichting; het midden op 600 M. afstand.
 5) Een weg, schuin door het schootsveld, richtpunten \pm 50 M. uit elkaar en 100 M. achter elkaar. (800 en 900 M.)
 6) Op de bedding is eene 2^e roothijn getrokken naar den toren B.
 De terreinhoek is overal 0°.

Eene derde vraag betreft het projectiel, waarmede het ruitvuur wordt afgegeven. Het voorschrift zegt, dat ruitvuur een GKT.-vuur is. Daaruit zou volgen, dat de mortierbatterijen, omdat zij uitsluitend met G. en BG. zijn uitgerust, alsmede de batterijen, die hunne GKT. verschoten hebben, niet aan het ruitvuur — dikwijls de laatste wanhopige poging om den vijand buiten de stelling te houden — zullen mogen deelnemen, en men daar met leede oogen zal moeten aanzien, hoe de vijand op korten afstand de stelling binnendringt. Er is echter eene bepaling in § 40, die zegt, dat *al het geschut*, hetwelk daartoe kan medewerken, aan het ruitvuur deelneemt.

In batterijen, bewapend met vuurmonden, waarbij de G. eene andere baan heeft dan de GKT. of de BG., moet dus ook nog een staat met gegevens voor granaat-ruitvuur gemaakt worden. Dat de kans, om met G. aan het ruitvuur te moeten deelnemen, zoo gering is, mag geen reden zijn om die staten niet gereed te maken; wij hebben den tijd en de gelegenheid ter voorbereiding, daarom mogen wij niets nalaten om volkomen slagvaardig den oorlog af te wachten; de wetenschap, dat wij op alle eventualiteiten voorbereid zijn, verhoogt in niet geringe mate het moreel.

In den ruitvuurstaat van mortierbatterijen is het verder noodzakelijk: 1°. om achter elke ruit ook de grootte van de lading op te nemen. Voor ruitvuur zal bij mortieren immers van eene kleine lading gebruik gemaakt moeten worden en met ééne enkele lading zal men daarbij niet kunnen volstaan; 2°. om de zijdelingsche richting uit te drukken in $\frac{\circ}{100}$ van den straal.

In ruitvuurstaten voor BGT.-vuur zal ook de vermeerdering der E met 12' à 18' (§ 49, Schietregels) in rekening gebracht moeten worden.

In het algemeen moeten in de batterij geene berekeningen gemaakt behoeven te worden.

Eindelijk zouden in de ruitvuurstaten die ruiten kunnen weggelaten worden, welke wel in het schootsveld der betrokken batterijen gelegen zijn, maar waarop toch geen vuur gebracht kan worden wegens de terreingesteldheid. Ik heb hier de kort achter hoge dijken gelegen terreinstrooken op het oog en neem als voorbeeld, om dit toe te lichten, eene tusschenbatterij, bewapend met kanonnen van 12 cM. L., die vuur tracht te brengen achter een op 1500 M. afstand gelegen, 6 M. hoo-gen dijk; ik neem daarbij aan, dat de oorlogsspreiding tweemaal zoo groot is als de schootstafelspreiding en de gemiddelde baan 2 HS₅₀ over den dijk moet heengaan; de gemiddelde baan komt dan 400 M. achter den dijk op den grond; m.a.w. minstens ééne ruit, maar misschien wel twee of drie naast elkander, liggen in den dooden hoek.

Neemt men zulke ruiten toch in den staat op, dan bestaat er kans, dat aan de batterij het bevel verstrekt wordt, op bedoelde ruiten te vuren, daar men dan geen tijd meer heeft om na te gaan, of het bevel wel uitvoerbaar is. Het geeft dan wel geen munitieverspilling — de GKT. werken als vol projectiel tegen den dijk —, maar het vuur verhoogt ten

onrechte het moreel en de batterij zou zich elders met meer succes kunnen laten gelden. Bovendien geeft het wegnemen van die ruiten besparing van tijd en arbeid bij het vaststellen der gegevens.

De vierde vraag eindelijk is deze: moeten de ruiten niet op korteren afstand dan 500 M. van de hoofdverdedigingslijn beginnen? Stelt men zich werkelijk voor, dat bij een nachtelijken aanval alle batterijen van de voorste linie in het rechtstreeks bedreigde gedeelte van de stelling GKT.-vuur op minstens 500 M. zullen afgeven? Zullen die batterijen niet veeleer hun kartetsvuur op de hindernis richten, welke op 100 à 200 M. voor de linie gelegen is? Weet men bij zulk een aanval, waar de vijand is en waar hij niet is (ik sluit het geval uit, dat men over electrisch zoeklicht beschikken kan)? Zal hij door de dubbelposten (luisterposten), achter de versperringen geplaatst, niet eerst ontdekt worden, als hij dicht genaderd is (vóór die hindernissen zal men niet veel patrouilleeren en daarvan verwacht ik ook niet veel) en zal men dan nog voordeel trekken van een vuur op 500 M., wel te verstaan uit de rechtstreeks bedreigde batterijen? Vóór die posten de bezetting gealarmeerd hebben, zelf zijn teruggeloopt en de stukken tot afvuren gereed zijn, gaat betrekkelijk veel tijd verloren en bovendien zal de vijand ook wel aan het plotseling ontstaande rumoer achter de weerstandslinje bemerken, dat hij ontdekt is, en den looppas aannemen; sluipen is voor hem dan niet meer noodig.

Als het zoover is, zal de bezetting, trots alle bevelen en voorschriften, instinctmatig naar de kartetsen grijpen.

Ja, het GKT.-vuur op 500 M. zal uitwerking kunnen hebben op aanrukkende ondersteuningstroepen, maar de voortroep, met de gereedschappen om de hindernissen op te ruimen, is het gevaarlijke punt dan al voorbij en kan ongestoord beginnen met het overschrijden of vernielen van de versperring. Zoolang men niet weet, tot waar de vijand reeds gekomen is, beginne men toch met op den kortsten afstand te vuren en niet op een punt, dat hij misschien reeds voorbij is.

Het algemeen ruitvuur of het vuur op de onderstreepte ruit zal voor de batterijen in de voorste linie geen ruitvuur (tenzij men de ruiten bij de hindernissen laat beginnen) en geen GKT.-vuur, maar een kartetsvuur zijn. Daartoe kan men, met de stukken geladen en tot afvuren gereed (op het pijpje N°. 2 na), den vijand afwachten.

(Hier zij er tusschen haakjes op gewezen, dat men voor GKT.-ruitvuur, niet alleen te voren tempeeren, maar ook een slagdrop opschroeven en een pijpje No. 1 zou moeten plaatsen.)

Het ruitvuur, dat afgegeven wordt uit de batterijen, welke het terrein, waarover de vijand ten aanval oprukt, enfileeren of echarpeeren, kan — natuurlijk, voor zoover die batterijen zelf niet bedreigd worden — ook tot ongeveer 200 M. van de weerstandslinje worden afgegeven; d.i. tevens ongeveer de minimum-afstand, waarop men flankerend granaatkartetsvuur vóór langs een werk mag afgeven, zonder dit laatste zelf te treffen.

Van de batterijen in de 2^e linie, de tusschenbatterijen achter de rechtstreeks bedreigde, zullen die van 12 cM. L. en 15 cM. K. het vuur op niet veel korter afstand dan 500 M. voor de hoofdverdedigingslijn kunnen brengen; de mortieren daarentegen kunnen op veel korter afstand komen. Als men aanneemt, dat de laagste baan minstens 2 M. boven de hoofdverdedigingslijn moet heen gaan om, zich aldaar ophoudende troepen, niet te treffen en de gemiddelde baan dus 2 M. + 2 HS₅₀ (oorlogsspreiding), dan komt die gemiddelde baan uit batterijen, op 300—400 M. achter de voorste linie gelegen, bij de kanonnen van 12 cM. L. en 15 cM. K. en de mortieren van 15 cM. en 10 cM., resp. op 450, 350, 80 en 75 M. voor de hoofdverdedigingslijn op den grond. Met de mortieren kan men dus ook vuur op de hindernissen brengen.

Bij het trekken van de lijn op ongeveer 1000 M. afstand van de hoofdverdedigingslijn moet men niet te angstvallig te werk gaan en, in verband met het beloop van het terrein, die lijn nu eens iets naar binnen, dan weer iets naar buiten laten buigen, zoodat op een belangrijk punt op meer dan 1000 M. afstand ook nog ruitvuur gebracht kan worden; het getal 1000 dient hier binnen zekere grenzen, evenals zoo veel andere getallen in de gevechtsvoorschriften, slechts om de gedachten te bepalen. Nadat de ruiten, welke gelegen zijn tusschen die lijn en de hindernissen, op de kaart zijn aangegeven, heeft die lijn geen waarde meer. Het is daarom aan te bevelen om haar (evenals die van ongeveer 500 M., als men hieraan vasthoudt) niet in inkt te trekken, maar met potlood, om ze na gemaakt gebruik te kunnen uitwisschen, omdat op de schootsveldkaarten toch al zooveel lijnen staan.

Ad § 44. Ook in § 65, Groepsverband, staat, dat den commandant van eene zelfstandige batterij een vuurbevel of eene schietopdracht wordt verstrekt. Mij komt het meer gewenscht voor hem een vuurbevel dan eene schietopdracht te geven, omdat: 1°. de B.C. niet zoo rustig (dichter bij het vijandelijk vuur) zit, als de G.C., en voor dezen, d.w.z. den toegevoegden artillerie-officier, dus minder kans bestaat om vergissingen te begaan en fouten te maken bij zijne berekeningen en metingen en 2°. men den B.C. dan ook weer eene kist met benodigdheden voor de plaatsbepaling en kaarten moet geven.

Er wordt ook gesproken van eene instructie; ik stel mij voor, dat men die uitrekt aan de commandanten van batterijen, welke op kabelballons moeten schieten. In zulk eene instructie kan ook een en ander omtrent de plaatsbepaling van den ballon opgenomen zijn.

Ad § 46. Als men deze § met § 45 vergelijkt, dan zou men de gevolgtrekking kunnen maken, dat de commandant van eene batterij voor de nabijverdediging geen instructie ontvangt. Dit is natuurlijk wél het geval, want daarin staat in welke gevallen hij zijn initiatief moet laten werken. Het volgt bovendien ook uit § 54, 5e alinea.

Sommigen lezen uit deze §, dat de hier bedoelde vuurmonden op geen

grooteren afstand dan 1000 M. (voor mitrailleurs 800 M.) *van de batterij* mogen vuren, maar de bedoeling is natuurlijk, dat zij op geen grooteren afstand dan 1000 M. (800 M.) *van de hoofdverdedigingslijn* mogen vuren. In verband met de grootte van het schootsveld kunnen zij zelfs vuur brengen tot ongeveer 1500 M. (1200 M.) afstand van de batterij, tenzij (zie blz. 22, Groepsverband, 1ste alinea) bijzondere terreingesteldheid of geschikte doelen het vuren op een grooteren afstand rechtvaardigen.

Bovendien zullen toch ook troepen, die de lijn van 1000 M. (800 M.) overschreden hebben en teruggeslagen worden, met vuur uit deze batterijen vervolgd mogen worden, ook wanneer zij die lijn wederom gepasseerd zijn en zich dus op grooteren afstand dan 1000 M. van de hoofdverdedigingslijn bevinden.

Ad § 48. Hier staat, dat in een hulpmunitiemagazijn een voorraad munitie voor *eenige dagen* is geborgen, terwijl in § 124, Groepsverband, staat voor 2×24 uur!

Uit welk magazijn vult eene zelfstandige batterij hare munitie aan? Rechtstreeks uit het hoofdmunitiemagazijn, waarschijnlijk niet, maar vermoedelijk uit het meest nabijzijnde hulpmunitiemagazijn voor eene afdeeling of een vak.

(Wordt vervolgd.)

Eene opmerking naar aanleiding van de studie „Twee Infanteriereglementen”.

(Mil. Spect., blz. 571, 1ste en 2^e alinea.)

HET VOORUITBRENGEN VAN DE TIRAILLEURLINIE DOOR HET INWERPEN VAN VERSTERKINGEN.

Alhoewel wij met het meeste genoegen en grootendeels met instemming de bovengenoemde studie lezen, zoo is er toch een zeer voornaam punt, waaromtrent wij eenigszins met den geachten Schrijver van meening verschillen. Dit nu, is op zichzelf niet van gewicht, doch waar wij wellicht aan den vooravond van het verschijnen van een nieuw infanteriereglement staan, en denken aan het bekende „*du choc des opinions jaillit la vérité*”, daar achten wij het niet van belang ontbloomt, ook onze meening omtrent deze aangelegenheid te zeggen.

De Schrijver hecht, als wij hem wel begrijpen, geen waarde aan de voortdrijvende kracht der ondersteuningstroepen. Er wordt verwezen naar 480, I. R. II; wij verwijzen naar 457, I. R. II.

Dit punt is bij de jongste wijzigingen niet veranderd. Er bestaat geen reden om aan te nemen, dat dit vergeten zou zijn, waar men 480 wél gewijzigd heeft. Het wil ons voorkomen, dat in ons reglement dan ook niet volkomen afstand gedaan wordt van de voortstuwende kracht der ondersteuningstroepen, doch dat men onderscheid wil maken tusschen de gevallen, bij 480 en 457 bedoeld.

Wij kunnen ons voorstellen, dat er oogenblikken komen, waarin de verdediger en de tirailleurs van den aanvaller elkander „en échec” houden; oogenblikken, waarin de verdediger minder vuurt, omdat verscheidene soldaten zich wegens het hevige vuur van den aanvaller niet durven vertoonen, terwijl de aanvallende tirailleurs *moreel* reeds zóó geleden hebben, dat zij niet durven opspringen of voorwaarts kruipen. Zou in dergelijke omstandigheden het inwerpen van versterkingen niet een zeer goed middel zijn om de tirailleurs tot vooruitgaan te nopen, en zou dit niet het geval zijn, waarin 457, I. R. II, voorziet?

Men leze hieromtrent vooral eens blzn. 128 en 129 van HOENIG'S: 24 Stunden Moltke'scher Strategie. De verovering van St. Hubert geschiedde, toen (veel te sterke) deelen van het 60ste R. I. in de linie rukten, waardoor het *moreel* der tirailleurs steeg en zij medegesleept werden. Materieel waren de Pruisen sterk genoeg, doch het ontbrak

hun aan moreele kracht. Het was hier niet om eene materieele, maar om eene moreele daad te doen.

Ook bij Paardeberg was het inwerpen van versterkingen bij de 6 Eng. Div. meer eene moreele dan eene materieele daad.

Blz. 44, Heft 33 der Kriegsgeschichtliche Einzelschriften zegt:

„Anlass zu erneutem Vorgehen gab auf den weiteren Entfernungen meist das Herannahen von Verstärkungen, die die Schützenlinie mit sich vorrissen und die weniger eine Feuerunterstützung und -verstärkung für die vorderste Linie bilden, als viel mehr ihr stets neuen Antrieb zum Vorgehen geben sollten“.

Wij geven gaarne toe, dat in het werkzame, niet voldoende geschokte infanterievuur van een bepaalden impuls tot voorwaarts gaan niet altijd sprake zal zijn, en dat in dit geval het gewijzigde punt 480 geldt. Het wil ons echter voorkomen, dat het verkeerd is, het medesleepen in beginsel te verwerpen, het niet te beproeven. Of het mogelijk is of niet, zullen de oprukkende versterkingen in elk afzonderlijk geval zelf moeten beoordeelen. Dit kan op het gevechtveld niet van te voren bepaald worden, en zeker niet in een voorschrift. Al gelukt het aan de versterkingen slechts om door de tirailleurlinie heen te kruipen en deze aldus met zich mede te nemen, dan is reeds veel gewonnen, en kan men zeggen, dat het middel succes heeft gehad.

Moge een nieuw reglement in dezen geest voorschriften geven.

BREDA, Sept. 1905.

J. N. BRUIJN.

Aanteekeningen betrekkelijk den Russisch-Japanschen oorlog.¹⁾

(Ontleend aan RASWJEEDTSCHIK.)

(Vervolg van blz. 630.)

In afwachting van den uitslag der vredesonderhandelingen te Portsmouth hadden op het oorlogsterrein slechts verkenningen op betrekkelijk kleine schaal plaats.

Een Russisch detachement, dat den 23sten Juli (5 Augustus) tegen den, bij het dorp Tschagoi (ongeveer 35 werst ten Z. van Taoloe) gelegen, Schaxelenpas oprukte, werd door de Japanners gedwongen noordwaarts terug te trekken.

) De 13 ^e	Oost-Siberische bergbatterij	was geformeerd	7 (20) Mei.	
" 14 ^e	"	"	"	16 (29) Juni.
" 15 ^e	"	"	"	25 Juni (8 Juli).
" 16 ^e	"	"	"	27 Juli (9 Augustus).

De 10^e Oost-Siberische scherpschutters-artilleriebrigade, welke gevormd werd uit de eerste divisiën van de 31ste en 35ste artilleriebrigade, was den 31sten Mei (13 Juni) geformeerd.

De torpedokruisers *Woiskewoi* en *Oekraina*, uit de vrijwillige bijdragen voor de vloot gebouwd, zijn afgeleverd. De kosten bedroegen per stuk 744.110 roebel.

De *Woiskewoi* werd in December 1904 te water gelaten en begon den 11^{en} (24) Mei zijne proeftochten.

Bij de proefvaart werd eene snelheid van 26,92 knoopen bij 338 omwentelingen en 7000 Ind. P.K. bereikt. De afmetingen bedragen: lengte 240 voet, breedte 23,8 voet en diepgang 10 voet. Kolenvoorraad 134 ton. Kolenvverbruik bij maximum snelheid 0,81 KG. per Ind. P.K. Aantal waterdichte compartimenten 11, elk voorzien van eene elektrische turbine, tot het uitwerpen van water.

Het gebruik van hout is tot een minimum beperkt. De bewapening bestaat uit: 2 kanonnen van 7,5 cM., 4 mitrailleurs en 3 lanceerbuizen. De kruiser is voorzien van eene inrichting voor draadlooze telegrafie en 2 projectors. De bemanning telt ongeveer 80 koppen. Het is het eerste Russische vaartuig, waarbij voor de voortbeweging van turbines gebruik gemaakt wordt. Aantal schroeven: 2. (Russ. Invalide.)

Den 18^{en} (31) Augustus liep van de werf te Helsingfors de torpedokruiser „Generaal Kondratjenko” van stapel.

Joelantsie werd door eene Russische afdeeling bezet. In den nacht op den 24sten Juli (6 Augustus) verkenden ochotniks de Japansche opstellingen in de nabijheid van Schaxetsie. In den bergpas, ten Z. van Taoeloe, had eene schermutseling tusschen ochotniks en een verkennend Japansch bataljon plaats.

In het rayon van den Mandarijnenweg en den spoorweg werden den 29sten en 30sten Juli (11 en 12 Augustus) door de Japanners verkenningen op vrij groote schaal ondernomen, waarbij zij zich tijdelijk van den Jandelinpas (8 werst ten O. van Schaxetsie) meester maakten. In den morgen van den 31sten Juli (13 Augustus) trokken zij echter weder in de lijn Schaxetsie—Tsaopingar terug.

Een Japansch bivak bij Pabaotoen (ten Z. van Silitoen) werd door de Russische artillerie onder vuur genomen.

In Korea hadden tot den 30sten Juli (12 Augustus) verschillende schermutselingen plaats, die echter geen verandering in de opstelling der beide partijen brachten. De voorste Japansche afdeelingen rukten niet verder voort dan tot de lijn Moesan-Poereng—Kornilofbaai; de hoofdmacht der Russen, volgens Japansche berichten ongeveer 20.000 man sterk, bevindt zich te Xeriang.

In de Amerika-golf en de Oostbaai (ten O. van Vladivostok) werden door Japansche schepen opmetingen verricht.

Den 26sten Juli (8 Augustus) maakten de Japanners zich van Imperatorskaja, post Konstantinofskie en de Imperatorbaai meester, terwijl Japansche torpedobooten den 31sten Juli (13 Augustus) post Lazaref beschoten.

Op Saxalin gaf Generaal LJAPOENOF zich, volgens Japansche berichten met 70 officieren en 3.200 onderofficieren en minderen, nabij Rikofskaja aan de Japanners over. Den 28sten Juli (10 Augustus) capituleerden nog 123 man, welke bij het oostelijk van Korsakof gelegen meer waren blijven standhouden.

In Mandschoerije vertoonen de Xoenxoesen groote activiteit. Den 23sten Juli (5 Augustus) werd 30 werst ten Z. van Xarbin eene talrijke bende door de Russen uiteengedreven.

Overigens hebben aan het front slechts schermutselingen tusschen verkennende afdeelingen plaats.

Van de zijde van Nantschentsi rukte den 1sten (14) Augustus eene Japansche afdeeling, ter sterkte van ongeveer 1 bataljon, ter verkenning voorwaarts, doch werd spoedig door geweervuur tot staan gebracht en gedwongen in de richting van Beijoeanpoemiu terug te trekken.

Russische afdeelingen verkenden Dagoetsjatsie en Schimjaotsie (in het dal van de Tsin-xe). Ten westen van de spoorbaan bezetten de Russen eenige gehuchten in de nabijheid van Sifantai en Aischilipoe.

In den nacht op den 2^{en} (15) Augustus alarmeerden ochotniks op verschillende punten nabij den Mandarijnenweg de Japansche voorposten.

Den 4^{en} (17) Augustus hadden bij Joelantsie en Dagoetsjatsie gevechten tusschen verkennende afdeelingen plaats.

Den 7^{en} (20) Augustus rukten twee Russische verkenningsdetachementen, elk ter sterkte van 1 bataljon infanterie, 1 sotnie kozakken en eene sectie artillerie, tegen Dagoetsjatsie op en verdreven de Japanners uit dit dorp.

Een ander verkenningsdetachement van ongeveer de zelfde sterkte bezette te gelijker tijd de Japansche voorpostenstelling bij Schimjaotsie, terwijl een derde detachement den bergpas bij Mopeischan (18 werst ten Z. O. van Beischantschentsie) bezette.

Tegen de Japansche stelling bij Joelantsie rukten drie colonnes op en slaagden er in de Japanners op de 5 werst zuidelijker gelegen stelling bij Sendsjan terug te drijven. Een door hen ondernomen tegenaanval werd met geweervuur afgewezen.

Den 9^{en} (22) Augustus had in het dal van de Xoentsjagoi, ten Z. van Taeloe, eene schermutseling tusschen ochotniks en Japansche cavaleristen plaats.

Den 10^{en} (23) Augustus werden 2 Japansche compagnieën, welke langs de spoorbaan voorwaarts rukten, door de Russische voorposten tot staan gebracht.

Eene Russische afdeeling, welke tegen Ardagon oprukte, maakte bij eene ontmoeting met den vijand 116 gevangenen, waaronder 26 gewonden. De Russen verloren 6 man.

Den 15^{en}, 16^{en} en 17^{en} (28, 29 en 30) Augustus hadden in de omstreken van Joelantsie en Wanxegoi verschillende schermutselingen plaats.

In Korea onderging de opstelling der beide partijen weinig verandering. Pogingen, door de Japanners op den 16^{en} en 17^{en} Augustus (29 Aug. en 1 September) ondernomen, om de voorste Russische afdeelingen terug te werpen, mislukten.

Wat het algemeen verloop der vredesonderhandelingen betreft, dit kan, voor zoover bekend, in het navolgende worden samengevat.

Einde Mei bewilligde de Russische Keizer in het voorstel van den President der Vereenigde Staten om Russische en Japansche gevolmachtigden te doen samenkomen, ten einde over de voorwaarden te onderhandelen, waarop vrede zou kunnen worden gesloten.

Van Russische zijde werden hiertoe aangewezen Staatssecretaris WITTE en Baron ROSEN en van Japansche zijde Baron KOMOERA en TAKAHIRA.

Den 25sten Juli (7 Augustus) had de eerste ontmoeting tusschen de gevolmachtigden van beide partijen te Oysterbay plaats en den 27sten d. a. v. werden de onderhandelingen te Portsmouth geopend.

Op de tweede conferentie werden door de Japansche gevolmachtigden de te Tokio uitgewerkte vredesvoorwaarden overhandigd.

Volgens de Nowoje Vreemja, was de stand der onderhandelingen hieromtrent op den 7^{en} (20) Augustus de volgende:

1. Erkenning van den overwegenden invloed van Japan in Korea, met het recht toezicht uit te oefenen op het inwendig bestuur van dien Staat en den Keizer van advies te dienen in militaire en financieele zaken. Te gelijker tijd verplicht Japan zich de territoriale onschendbaarheid van Korea in acht te nemen en de z. g. politiek van de open deur te zullen toepassen.

Dit punt is aangenomen.

2. Rusland en Japan zijn beide verplicht Mandschoerije te ontruimen.

Dit punt is aangenomen.

3. Japan is verplicht Mandschoerije aan China terug te geven.

Dit punt is aangenomen.

4. Erkenning, zoowel door Japan als door Rusland, van de territoriale onschendbaarheid en administratieve onafhankelijkheid van China in Mandschoerije met handhaving van het beginsel van de open deur op handels- en industriegebied.

Dit punt is aangenomen.

5. Afstand van het eiland Saxalin aan Japan.

De beslissing hieromtrent is aangehouden.

6. Overdracht aan Japan van de Russische pachtrechten op het schiereiland Liao-Yang, waaronder Port Arthur, Dalnie en de Elliot-eilanden.

Dit punt is aangenomen.

7. Afstand van Rusland aan China, in overleg met Japan, van den Oost-Chineeschen spoorweg van Xarbin tot Port Arthur en Nioeschwang, evenals intrekking van alle door Rusland bij de overeenkomst van 1898 verkregen concessies.

De eindbeslissing omtrent dit punt is aangehouden.

8. Bepierking van de concessies, door de Heeren ROTSCHEIN en Vorst OEXTOMSKIE van China in 1896 verkregen, betreffende het eigendomsrecht van den spoorweg, welke de Siberische lijn met de Oessoeroesische en Oost-Chineesche verbindt, waarbij de spoorwegbewaking van Chineesche in Russische handen overgaat.

Dit punt is aangenomen.

9. Elke vergoeding van de door Japan gemaakte oorlogskosten is door Rusland geweigerd.

10. Uitlevering van de Russische oorlogsvaartuigen, in neutrale havens geïnterneerd.

11. Bepierking van de Russische zeemacht in de Stille Oceaan.

Overeenstemming werd bij de beide laatste punten niet verkregen.

12. Vischrecht van Japansche ingezetenen in de Russische territoriale wateren ten N. van Vladiwostok tot aan de Behringstraat.

Dit punt is aangenomen.

Daar van 4 punten door de Russische gevolmachtigden verklaard was, dat zij onaannemelijk waren, besloten de Japansche gedelegeerden om nadere instructies naar Tokio te seinen.

Na overleg met hunne Regeering lieten de Japansche gevolmachtigden de eischen, betreffende de beperking van de Russische zeemacht in het Verre Oosten en de uitlevering van de in vreemde havens geïnterneerde Russische oorlogsvaartuigen vallen, doch handhaafden die, betreffende den afstand van Saxalin en het betalen van eene oorlogsschatting.

Daar de Russische gevolmachtigden weigerden verder te onderhandelen, zoolang Japan den eisch, betreffende het betalen van eene oorlogsschatting niet liet vallen, en de onderhandelingen hierdoor dreigden afgebroken te worden, wendde zich de President der Vereenigde Staten, door tusschenkomst van den Gezant te St. Petersburg, tot den Keizer van Rusland met het voorstel, dat Rusland Saxalin aan Japan zou afstaan en de noordelijke helft van dit eiland tegen eene som van 1.200.000.000 yen zou terugkopen.

De Russische gevolmachtigden verkregen machtiging, in den afstand van het zuidelijk deel van Saxalin te bewilligen.

In de zitting van 16 (29) Augustus werd hierop door de Japansche gevolmachtigden verklaard, dat de Japansche Regeering van den eisch betreffende schadevergoeding der gemaakte oorlogskosten afzag; het zuidelijk gedeelte van Saxalin zou echter aan Japan komen, onder beding dat geen versterkingen zouden worden aangelegd en de vaart door de La Perouse-sstraat vrij zou blijven.

Den 23sten Augustus (5 September) werd hierop het vredesverdrag geteekend.

DE VERBINDINGEN DER JAPANSCH E LEGERS.

In de Russische Invalide geeft Staf-Kapitein MIXAILOF eene schets van de verbindingen der Japansche legers, waaraan het volgende wordt ontleend.

I. VERBINDINGEN.

A. Operatielijnen.

- I. Dalnie — Daschitsjao — Liao-yang — Moekden — Tjèling.
- II. Inkoy — Goëbantsie — Sinmintin en verder langs den weg Sinmintin — Fakoemin — Sjaotaitsie en Kanpinsjan.
- III. Riv. Ljao-xe van den mond (Inkoy) tot Tjèling.
- IV. Schaxetsie — Finxoeantsjen — Liao-yang — Tjèling.
- V. Schaxetsie — Finxoeantsjen — Ljanschangoean — Bensixoe — Foeschoen.
- VI. Schaxetsie — Finxoeantsjen — Saimatsie — Tschjantschan — Sintsintin.
- VII. Riv. Jaloe tot Tschandjanxekoi en Tschayomin; van Tschandjanxekoi naar Koeandjansan en waarschijnlijk verder naar Xoeaisjansjan (of van Tschayomin naar Xoeaisjansjan — Toenxoeantsjan).
- VIII. Takoeshan — Finxoeantsjen.

B. Dwarsverbindingen.

IX. Sinmintin — Moekden — Foeschoen — Iupan en verder langs den bovenloop van de Xoen-xe.

X. Langs de Taitsi-xe van Sjaobeixe tot ongeveer Mitsie, wanneer de waterstand zulks toelaat.

I. De spoorlijn Dalnie — Daschitsjao — Liao-yang — Moekden — Tjèling heeft eene lengte van 420 werst. De zijlijn Daschitsjao — Inkoy is 20 werst lang, terwijl de afstand Inkoy — Daschitsjao — Tjèling 240 werst bedraagt.

Over de geheele lengte van Dalnie tot Moekden is het breed spoor door de Japanners in normaal spoor veranderd met behoud van het Russische materieel.

Aan de herstelling van het baanvak Moekden — Tjèling — Kajioean wordt hard gewerkt. De baan is omgelegd en hersteld tot aan de rivier Fan-xe. Over de Xoen-xe is eene houten noodbrug geslagen, welke iets lager dan de vroegere ijzeren is en waarover het verkeer slechts langzaam kan plaats vinden. Wat de capaciteit van de lijn betreft, schijnen 4 treinen per etmaal te rijden, 2 overdag en 2 's nachts.

Het rollend materieel is uit Japan en Amerika naar Dalnie en Inkoy overgebracht geworden. De treinen bestaan uit 25 à 30 waggons. De afstand Dalnie — Liao-yang wordt in 24 uur afgelegd, die van Liao-yang naar Tjèling in 7 à 8 uur.

Langs den Mandarijnenweg, welke met den spoorweg parallel loopt, vindt een druk verkeer van troepen en voorraden plaats. De weg is als etappeweg ingericht.

II. De spoorlijn Inkoy — Goëbantsi — Sinmintin heeft eene lengte van 180 werst. Hoewel deze lijn op neutraal gebied ligt, is zij door de Japanners in gebruik genomen voor het vervoer van oorlogsvoorraden, in het bijzonder van levensmiddelen. In hoeverre zij voor troepenvervoer wordt gebezigd, is bezwaarlijk na te gaan. De capaciteit van de lijn is blijkbaar niet groot.

De afstand van Sinmintin over Fakoemin naar Sjaotaitsie bedraagt 100 en naar Kanpinsjan 120 werst. Aan de verbetering van dezen weg wordt door de Japanners hard gewerkt.

III. De Ljao-xe is tot Toensjakoi bevaarbaar; de afstand van dat punt tot Inkoy bedraagt 280 werst. Deze waterweg, welke door een vruchtbaar dal loopt, is bij uitstek voor den aanvoer van levensmiddelen en krijgsbehoefden geschikt. Het aantal vaartuigen is zeer groot, daar de Ljao-xe in vredestijd de voornaamste handelsweg van de provincie Moekden naar Inkoy vormt. Bij een terugtocht van het Japanse leger, waarbij de spoorweg waarschijnlijk vernield zou worden, zou zij als verkeersweg hebben kunnen blijven dienen.

IV. De Decauvillebaan Schaxetsie — Finxoeantsjen — Liao-yang heeft eene lengte van 240 werst en vormt eene voortzetting van den spoorweg Foesan — Seoul — Wijoe — Schaxetsie (met zijlijn

Tsinampo — Penjan), welke de Japanners met grooten spoed afwerken. Plannen schijnen te bestaan, en zijn wellicht reeds in uitvoering, om de lijn Schaxetsie — Liao-yang tot een vasten spoorweg te maken. De spoorweg Foesan — Seoul — Wijoe — Schaxetsie heeft gedurende den zomer voor de Japanners weinig waarde, daar alle aanvoer tot Schaxetsie over zee geschiedt. In den winter kan deze lijn echter van zeer groot belang worden.

V. De afstand Schaxetsie — Ljanschangoean bedraagt 100 werst. Parallel aan de Decauvillelijn loopt een in goeden staat zijnde weg, welke over Bensixoe naar Foeschoen leidt.

VI. De afstand Schaxetsie — Finxoeantsjen — Saimatsie — Tschantschan — Sintsintin bedraagt ongeveer 200 werst. Door het dal van de Badao-xe, van Finxoeantsjen naar Saimatsie is, naar luid van berichten, eene spoorlijn ontworpen. De weg naar Sintsintin is in goeden staat.

VII. De afstand van Tschandjanxekoi naar Xoeaisjansjan bedraagt ongeveer 120 werst, van laatstgenoemde plaats naar Toenxoeantsjan eveneens 120 werst.

VIII. De afstand Takoeshan — Finxoeantsjen bedraagt ongeveer 80 werst. Het vervoer langs dezen weg komt ten goede aan IV, V en VI.

IX. De veldspoorweg van Sinmintin tot Moekden (60 werst) is voor het verkeer geopend. De lijn Moekden — Foeschoen (40 werst) is in normaal spoor veranderd, terwijl een veldspoorweg van laatstgenoemde plaats naar Inpan en verder langs den bovenloop van de Xoen-xe in aanleg is.

X. De Taitsi-xe is bij hoogen waterstand van Sjaobeixe tot ongeveer Mitsie (\pm 100 werst) voor het verkeer geschikt.

II. TRANSPORTEN NAAR HET LEGER.

A. Troepen worden van Japan vervoerd over Inkoy, Dalnie en Schaxetsie; voornamelijk over beide laatstgenoemde plaatsen. Het transport over zee duurt 3 à 4 dagen.

Van Dalnie geschiedt het troepenvervoer voor kleinere afdeelingen per trein, voor grootere marcheerende. Het aantal marschdagen wisselt tusschen 15 en 20.

Tot Inkoy duurt het transport over zee 5 à 6 dagen. Het verdere vervoer heeft deels langs den spoorweg naar Sinmintin, deels marcheerende over Nioeschwang — Liao-yang — Moekden plaats.

De troepen, welke bij den mond van de Jaloe (Schaxetsie, Takoeshan) landen, bereiken hunne korpsen marcheerende. Gegevens omtrent het getal marschdagen zijn niet bekend; naar schatting wordt de afstand in ongeveer eene maand afgelegd.

B. Voorraden levensmiddelen en krijgsmaterieel worden langs de zelfde wegen vervoerd en bovendien in jonken en platboomvaartuigen langs de Ljao-xe, Xoen-xe, Taitsi-xe en Jaloe.

Uit Japan worden aangevoerd: oorlogsmaterieel, spoorwegmaterieel,

rijst, verduurzaamde levensmiddelen, gerst, geperst hooi, tabak, thee, suiker en gedroogde visch.

Uit China, over Tjantsin — Schanxaigoeän, langs den Sinmintin-spoorweg: tarwe, gerst, rijst, boonen, hoornvee, paarden en muilezels. Uit Mongolië hoornvee en paarden.

Uit Mandschoerije, bij voorkeur uit de dalen van Ljao-xe en Jaloe, voornamelijk: gaoljan, tschoemisa (?) en shmixi (?).

Uit Amerika verduurzaamde levensmiddelen, spoorwegmaterieel en mitrailleurs. Uit Australië paarden. Uit Engeland en Duitschland geschut en munitie.

Het vervoer van troepen per spoor geschiedt deels op platte open wagens, deels in gesloten waggons, waarbij, ter bespoediging van het vervoer, ook manschappen bovenop eene plaats vinden.

Voor het zeetransport wordt van speciaal daartoe ingerichte transportschepen gebruik gemaakt, waartoe reeds in vreedstijd met particuliere maatschappijen overeenkomsten werden aangegaan.

Oorlogsmaterieel en levensmiddelen worden uit Japan met stoomschepen en uit China met jonken aangevoerd.

Het vervoer over land geschiedt zoowel met trein- als met gehuurde voertuigen. Elk transport bestaat uit ongeveer 160 voertuigen, grootendeels Chineesche karren. Op elke 10 karren is een Japansch soldaat als geleider aangewezen. Bewakingsdetachementen zijn òf in het geheel niet aanwezig òf slechts van zeer geringe sterkte. Bovendien wordt van koelies en tatschka's (eigenaardige soort handkarren) gebruik gemaakt.

Op de waterwegen heeft het vervoer met schalanda's (platboomvaartuigen) en jonken plaats.

Zwaargewonden worden met de retourtreinen naar Inkoy, Dalnie en Schaxetsie, en vandaar op transport- of hospitaalschepen naar Japan geëvacueerd. Een deel der gewonden blijft tot herstel op het vasteland in de hospitalen, welke o.a. in Liao-yang, Inkoy, Dalnie, Finxoeantsjen en Schaxetsie worden aangetroffen.

III. BASISSEN.

1. Inkoy, dat waarschijnlijk als basis voor het 3^e leger, Generaal NOGI, dienst doet, is daartoe uitstekend ingericht. Nabij het spoorwegstation bevindt zich eene groote werkplaats voor herstelling van artilleriesmaterieel.

Er bestaan aanwijzingen, dat aldaar ook patronen voor handvuurwapenen worden vervaardigd.

De groote Chineesche fabriek van Koensin is tot rijstpellerij ingericht. Eenige Decauvillebanen verbinden haar met het station, zoodat een snel vervoer kan plaats vinden.

Nabij het station zijn 20 groote plaatijzeren loodsen, tot opslag van rijst, gerst en geperst hooi, opgericht, elk ter lengte van 20 en ter breedte van 1 saschen.¹⁾

¹⁾ Saschen = 2,1254 M.

2. Dalnie — Talienwan dient waarschijnlijk als basis voor het 2^e en 4^e leger.

Hier bevinden zich belangrijke herstellingsplaatsen van spoorwegmaterieel, waar ook de uit Japan en Amerika aangevoerde locomotieven en waggons ineen gezet worden.

Groote magazijnen van levensmiddelen en munitie zijn aanwezig. Bijna alle belangrijke Russische gebouwen zijn in hospitalen veranderd. Het dok en de aanlegplaatsen zijn hersteld.

3. Schaxetsie vormt waarschijnlijk de basis voor het 1ste en het Jaloeleger. Groote artillerie- en verplegingsmagazijnen zijn hier aanwezig.

Nabij Joeanboschan zijn 26 magazijnen voor verplegingsbehoeften opgericht.

De magazijnen te Schaxetsie ontvangen een deel van hun voorraad uit het rayon Xoeaisjansjan. Het vervoer vindt langs de Jaloe uit Maerschan en Tschagomin plaats.

Van af den 8sten April komt dagelijks eene stoomboot met verplegingsbehoeften en tweemaal 's weeks eene met oorlogsmaterieel uit Japan te Schaxetsie aan.

Groote bedrijvigheid wordt aan de Jaloe waargenomen; alle rivierstoombooten en sloepen zijn te Schaxetsie verzameld.

TUSSENBASISSEN.

Sinmintin, Liao-yang en Finxoeantschen. In deze drie plaatsen zijn groote verplegings- en munitiemagazijnen. Hospitalen te Liao-yang en Finxoeantsjen. Werkplaatsen te Liao-yang.

In Sinmintin zijn groote hoeveelheden ijzerdraad voor hindernissen aanwezig, welke uit Inkoy en Tjantsin worden betrokken.

Eene nieuwe tusschenbasis wordt te Moekden aangelegd.

IV. MAGAZIJNEN.

A. Belangrijke verplegingsmagazijnen:

1. Dalnie, Gaitschoi, Daschitsjao, Xaitschen, Aisjantsjan, Liao-yang, Moekden, Poexe en Tjèling.

2. Inkoy, Sinmintin, Oetaitsie, Fakoemin, Sjaotaitsie.

3. Nioeschwang, Sjaobeixe, Joenljanxo, Mafingoi, Tjèling, Toensjakoi.

4. Schaxetsie, Finxoeantsjen, Xojan.

5. Ljanschangoean, Anpin, Bensixoe — Foeschoen.

6. Saimatsie, Tschjantschan, Sintsintin.

7. Tschandjankekoi, Tschagomin, Koeandjansan, Xoeaisjansjan.

8. Takoeshan.

9. Sinmintin, Masantsjatsie, Moekden, Foeschoen — Inpan, Patsjatsie.

10. Sjaobeixe, Liao-yang, Bensixoe.

B. Belangrijkste munitiemagazijnen:

Dalnie (werkplaatsen), Inkoy (groote werkplaatsen), Daschitsjao, Liao-yang (kleine werkplaatsen), Moekden, Tjèling, Fakoemin, Schaxetsie (groote werkplaatsen), Finxoeantsjen, Bensixoe, Foeschoen, Saimatsie, Tschantschan.

V. DEKKING DER VERBINDINGEN.

Een zoo gering mogelijk aantal troepen wordt voor dezen dienst bestemd.

Bij de transporten zijn geen of nagenoeg geen bewakingsdetachementen; op elke 10 voertuigen bevindt zich een Japanner. Koelies, Chineez en Koreanen, zijn ongewapend, Japanners met een geweer bewapend.

Ten Z. van Daschitsjao wordt de spoorlijn uitsluitend door, met Japansche geweren bewapende, Chineezen bewaakt.

Ten N. van Daschitsjao wordt geregeld gepatrouilleerd en zijn posten uitgezet.

Garnizoenen en *étappe-commando's* zijn, als algemeene regel, van geringe sterkte. Waar slechts eenigszins mogelijk, worden deze vervangen door Chineesche soldaten, in Japanschen dienst gehuurd.

Op meer belangrijke punten zijn kleine garnizoenen (Port Arthur heeft echter een garnizoen van 800 (?) man).

Aanvankelijk werd de dienst in den rug der legers door reservetroepen (Kobigoen) waargenomen, welke gaandeweg door nieuwe reserveafdeelingen werden vervangen, terwijl de andere zich bij het actieve leger aansloten.

Op het oogenblik zijn bijna alle reservetroepen bij de legers aange trokken en vervangen door recruten van de lichtingen 1905 en 1906, ten getale van \pm 20.000 man, wier opleiding wordt voortgezet.

Deze dekkingsstroepen zijn alle onder de benaming van „Ljaodoens kische rugleger” tot een geheel vereenigd onder bevel van Generaal NISI (ex-commandant van de 2e velddivisie).

Het politietoezicht berust bij daarvoor speciaal bestemde troepen (Gendarmen — Kempei).

Bij elke divisie is een gendarmenkorps, ter sterkte van 6 à 7 officieren en 100 minderen (niet beneden den rang van korporaal), welke uit de meest voor den velddienst geschikte en verstandelijk best ontwikkelde elementen gerecruteerd worden en meest gewezen onderofficieren zijn.

Ter ondersteuning der gendarmen wordt van Chineesche politieop passers gebruik gemaakt. De taak der gendarmen omvat: handhaving van de orde in den rug der legers, toezicht op de minder gewenschte elementen, arrestatie van spionnen, regeling van de verhouding tusschen de troepen en de landelijke bevolking, bewaking der verbindingswegen, enz.

Uit dit kort overzicht kunnen de volgende gevolgtrekkingen gemaakt worden.

1. De verbindingslijnen van de Japansche legers zijn belangrijk korter dan die van de Russische.

De grootste afstand van Japan tot Tjèling bedraagt 5 à 6 dagen over zee en van Dalnie tot Tjèling ongeveer 420 werst, zijnde ongeveer 2 dagen per spoor.

2. Het net der verbindingslijnen is zeer uitgebreid; elk leger beschikt over minstens eene etappelij.

3. Behalve etappelijnen zijn door de Japanners ook dwarsverbindingen aangelegd.

4. Bijna ieder leger beschikt over zijn eigen goed ingerichte basis, die niet alleen uit Japan, maar ook uit China en Mongolië (Dalnie—Inkoy) en uit Mandschoerije en Korea (Schaxetsie) wordt aangevuld.

5. Dank zij de volkomen heerschappij ter zee, is Japan in staat uit alle deelen der wereld aan te voeren, wat het voor zijne legers noodig oordeelt.

6. Het groot aantal politietroepen, waarover Japan beschikt, en het op groote schaal in dienst nemen van de plaatselijke bevolking, maakt het den Japanners mogelijk, de verbindingslijnen met een betrekkelijk gering aantal troepen te bewaken.

(Geschreven te Godsjadan, $\frac{11}{24}$ Juni 1905.)

R. L. SCHOLTEN.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

BELGIË.

M. Woch., N°. 111, geeft een bericht omtrent eene beproeving van afstandmeters. De afstand was 1000 M.; deze werd bepaald door 2 off. en 4 soldaten met den afst.meter STROOBANT in 2 min. 20 sec. op 996 M.; door 1 off. en 4 soldaten met den afst.meter BERGER in 2 min. 55 sec. op 1090 M.; door één man met den afst.meter JOOS-MERCENIER in 35 sec. op 975 M.

DUITSCHLAND.

Ontleend aan de Voss. Ztg., geeft de Rev.mil., Sept., eenige belangrijke cijfers uit de Pruisische ranglijst van 1905.

Ter vervanging van den zwaren veldhouwitser (15 cM.) M. 1893 schijnt te zijn ingevoerd een snelvuurhouwitser van het zelfde kaliber, die den zelden naam behoudt.

De affuit draagt geen schild. Bij dezen houwitser wordt gebruikt een kijkeropzet en een richtvlak. (Rev. d'A., Aug.)

ENGELAND.

De Un. Serv. Gaz., N°. 3788, becijfert, dat in het begin der vorige eeuw bij eene totale bevolking van 17 mill. de sterkte der weermacht 800.000 man was en in 1902 bij een bevolkingcijfer van \pm 43 mill. slechts 600.000 man.

Van 1805 - 1902 ging het percentage terug van 9,25 tot op 3,92.

FRANKRIJK.

Eenige cijfers uit het vlootbouw-program vermeldt Streffleur, Sept. Int. Rev., Sept., geeft eenige mededeelingen omtrent duur, omvang en tijdsin-deeling der groote manoeuvres; tevens een bericht over het machinegeweer-vraagstuk. Sedert lang worden zoowel bij de jagerbatal-

jons als bij de cavalerie proeven genomen met het stelsel Hotchkiss, zonder dat men echter tot eene beslissing omtrent invoering is gekomen. Vier in de Vogezes en drie in de Alpen liggende jagerbataljons zijn bij wijze van proef ieder bewapend met eene sectie van 2 machinegeweren (2 muilieren dragen het geweer, 6 andere de munitie); een luitenant is commandant, 20 man vormen de bediening. Bij de cavalerie is eene vervoerbare affuit beproefd, doch daarvan is men teruggekomen, zoodat het geweer nu door een paard gedragen wordt, evenals de munitie; de sectie telt 10 man en 16 paarden; commandant is een luitenant. Ten slotte vindt men nog een kort bericht omtrent proeven met eene nieuwe uniform. (Zie ook M. Woch., N°. 108.)

Het vouwbare rijwiel is ingevoerd voor het leger. (Kosten = 205 Fres.) (M. Woch. N°. 113.)

M. Woch., N°. 108, ontleent aan „le Jockey” eenige cijfers omtrent den afstandsrit Lyon—Aix les Bains; wederom is bewezen de meerderwaardigheid van volbloeds boven alle andere paardenrassen en bloedmengingen.

Het aantal deelnemende paarden was 47, waaronder 21 volbloeds (Eng. of Eng.-Arabische); 24 paarden bereikten het doel, daarvan waren 15 volbloeds; onder de 12 eerst aangekomen paarden waren 9 Engelsche volbloeds.

Jahrb. A. u. M., Sept., geeft een bericht naar aanleiding van het in de Revue Bleue uitgesproken oordeel van den Genl. LANGLOIS over de Fransche vestingen en de artillerie. Tevens een uitvoerig artikel over de marine, en een bericht over „den bevelhebber der etappen en andere takken van dienst”, naar aanleiding van het aangenomen wetsontwerp betreffende de veranderingen in artt. 5 en 14 van de wet op het legerbeheer van 1882.

GRIEKENLAND.

Rev. mil., Sept., geeft de organisatie van den topografischen dienst volgens het Besl. van 8 Nov. '04 (in verband met de nieuwe legerorganisatie van 20 Juni 1904).

ITALIË.

Int. Rev., Sept., bevat eene uitvoerige bespreking van het onlangs verschenen tactische voorschrift voor veld- en rijd. batterijen, hetwelk in verband is gebracht met de in 1903 verschenen „Algemeene regels voor het tactisch gebruik van groote eenheden”. (Uitvoerig besproken in Viertelj. Hefte, 1905, Heft 1.) Tevens eenige mededeelingen omtrent het mil. gebruik van postduiven in Italië.

Mitth., Heft 7/8, geeft een uitvoerig artikel over het schieten tegen kabelballons met vesting- en belegeringsgeschut (ontleend aan Rivista, Febr. l.l.).

Rev. mil., Sept., behelst een uitvoerig artikel over de oorlogsbegroo-

ting 1905/06 met de verdeeling der verschillende posten. Tevens eenige bijzonderheden over het in beproeving genomen stelsel der compagniesmagazijnen; verder over de nieuwe kleeding en uitrusting en over de twee „photo-electrische” parken (een zwaar en een licht).

JAPAN.

Int. Rev., Sept., behelst eenige zeer wetenswaardige mededeelingen omtrent het legerbeheer en de legerverpleging.

N. M. B., N°. 10 (1ste sem.), ontleent aan de „Deutsche Woche” eenige beschouwingen van KOEROPATKIN over de vechtwijze der Japansche infanterie.

In aansluiting met het medegedeelde in Heft 3 van 1905, geeft Mitth., Heft 7/8, nog eenige belangwekkende bijzonderheden over de uitwerking van de Japansche projectielen. (Zie ook v. LÖBELL, 1904.)

N. M. B., N°. 9 (2^e sem.), geeft ons een, tot nu toe geheim gehouden, bevel van den Generaal OKU (Ct. v/h. 2^e Leger) vóór den slag bij Moekden.

Verder het bericht, dat de uniformen nóg meer vereenvoudigd zullen worden: bruin khaki voor alle troepen; de officieren onderscheiden zich van de manschappen slechts door schouderbedekkingen; al het glimmende, knoopen, enz., verdwijnt.

NOORWEGEN.

De oorlogsbegrooting 1905/06 vermeldt Rev. mil., Sept.

Totaal 12.696.300 Kr. (d.i. 700.000 Kr. méér dan in '04/'05); er is geen buitengewone begrooting. Voor de verschillende posten vindt men:

	Kr.
Soldijen en vergoedingen	4.990.600
Onderwijs-inrichtingen	927.900
Oefeningen en manoeuvres	833.600
Verpleging, geneesk. dienst.	
Uitrusting, remonte, art.-dienst.	4.889 400
Dienst der genie	395.300
Div. uitgaven (schieten enz.)	591.400
Buitengew. en onvoorziene uitgaven	68.100
Totaal	12.696.300
Af: verschillende ontvangsten	118.900
	12.577.400

Totaal Marine '05/'06: 4.280.000 d.i. 400.000 meer dan in '04/'05.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

Rev. mil., Sept., ontleent een bericht met eenige teekeningen aan de „Instr. f.d. Verwendung u. Behandlung der Kapselschiesseinrichtung”, 1904.

RUMENIË.

Rev. mil., Sept., geeft de gewijzigde organisatie der cavalerie.

In aansluiting met het medegedeelde op blzn. 288 en 289 van de Int. Rev., 1905, vindt men in Int. Rev., Sept., de bedragen der verschillende posten van de oorlogsbegroting 1905/06, in vergelijking met '04/05; tevens de vredessterkte („soll"-stärke) van het leger voor '05/06, in vergelijking met '04/05, (67.231 man en 16.111 paarden), verdeeld over de verschillende Wapens en dienstvakken.

Naar aanleiding van de oprichting (op 1/14 April l.l.) van 5 veldbatterijen en 1 batt. veldhouwitsers, vindt men in dit blad nog de volgende nadere cijfers betreffende de artillerie:

	rijd.-	berg- batterijen.	houwitsers- batterijen.	veld-	Totalen.
1ste (Korps) Art. Rgt.	1		1	4	6
2e " "	1	1	2	8*	12
3e " "	1		1	4	6
4e " "	1		1	4	6
5e (Divisie) "				5	5
6e " "				6	6
7e " "				5	5
8ste " "				6	6
9e " "				6	6
10e " "				6	6
11e " "				5	5
12e " "				6	6
Totaal.	4	1	5	65	75

(Zie ook Rev. mil., Sept.)

* met de 3 batterijen der „Konstantzer"-afd.

RUSLAND.

Het recrutencontingent voor dit jaar is vastgesteld op 475.300 man, d.i. 28.000 man meer dan in 1904 en 148.000 man meer dan in 1903. Int. Rev., Sept., geeft nog eene korte mededeeling hieromtrent. Tevens vindt men, naast een bericht over de oprichting van nieuwe formaties, eenige bijzonderheden betreffende het nieuwe lichaam: „de raad van Rijksdefensie".

„Allgemeines u. Verschiedenes" behelst nog een wetenswaardig artikel omtrent de bergartillerie in verschillende Rijken. (Rusl., Japan, Duitschl., Fr., Oostenr., Italië, Engeland, Zwitserl., enz.)

Streffleur, Sept., bevat zeer uitvoerige berichten en gegevens omtrent verschillende formaties en organisaties, o.m. van de Oost-Sib. bergbat-
Mil. Spect. 1905.

terijen, rijd. bergbatt., mortier- (houwitser-) batt., berg-mach.-geweercomp^a., het 3^e Oost-Sib. luchtscheepv.bataljon, de uitrusting en den trein van machinegeweercomp^a., en de veldtelegraafafd. (nieuwe formatie).

M. Woch., N°. 110, deelt de verliezen mede van het 17e legerkorps van 6 tot 19 Juli (samengesteld door Genl. BILDERLING, Ct. van het korps).

Gesneuveld: 37 off. 4441 man.

Gewond: 61 " 1516 "

Ziek: 260 " 10507 "

Vermist: 97 " 664 "

Totaal 455 " 17128 "

d. i. méér dan de helft der totale sterkte; de inf. heeft de meeste verliezen, n.l. 412 off. (60 %) en 17.587 man (55 %).

SPANJE.

Rev. mil., Sept., behelst een kort bericht betreffende de voeding (verschillende rations) der troepen in Afrika (Ceuta, Melilla).

ZWITSERLAND.

Rev. mil., Sept., geeft een kort bericht over de in beproeving zijnde kleding en uitrustingstukken.

Allg. Schw. M. Z., N°. 33, behelst de oproeping door de cav. officieren van Bazel aan de officieren van alle Wapens voor een afstandsrit, op 7 en 8 Oct. l.l., Bern—Emmenbrücke—Sursee—Bazel (180 KM.) (zie ook M. Woch., N°. 108).

N°. 34 deelt het algemeene bevel voor de manoeuvres van het IIe legerkorps (Manöver-Wiederholungskurs) mede.

Boekaankondiging.

Wijzigingen en aanvullingen op de Tactische gegevens voor het Veldleger door W. VOSMAER, Kapitein van den Gen. Staf. *Haarlem*, 1905. VINCENT LOOSJES.

Ten einde de „Tactische gegevens” op de hoogte van den tijd te houden, zonder tot een, voor de gebruikers, kostbaren herdruk te moeten overgaan, zijn door den Kapitein VOSMAER thans verschillende wijzigingen en aanvullingen verkrijgbaar gesteld, welke, op aan eene zijde wit gelaten bladen gedrukt, in de „Tactische gegevens” van 1904 kunnen worden aangebracht.

Het grootste gedeelte dezer wijzigingen en aanvullingen wordt uit den aard der zaak ingenomen door de nieuwe oorlogsorganisatie, de wijziging van het infanteriereglement 1901, en de voorschriften voor de bereden artillerie 1905. Daarnevens vindt men echter verschillende andere wijzigingen en aanvullingen, die, al mogen zij minder belangrijk zijn dan de evengenoemde — toch alle strekken om de gebruikswaarde van de „Tactische gegevens” te verhoogen.

Ten aanzien van twee punten eene enkele opmerking. Waar de S. zegt: „Oordbivak wordt niet bevolen, maar ontstaat vanzelf als er geen ruimte genoeg is *onder dak* in de voor legering aangewezen huizen of oorden”, daar deelen wij deze meening niet, omdat wij van oordeel zijn, dat het, niet ten onrechte, een verkeerden indruk op den troep zou maken, indien een kantonnement *bevolen* werd, en eerst bij het betrekken daarvan bleek, dat er geen ruimte genoeg *onder dak* was, zoodat een gedeelte in de open lucht zou moeten legeren. Allicht, zou dan aan gemis aan zorg van de bevelvoering toegeschreven worden, wat eene zeer gewone, veelvuldig voorkomende wijze van legering zal zijn. In den regel zal zeer goed voorzien kunnen worden, of een oordbivak al dan niet noodzakelijk is; mocht hieromtrent twijfel bestaan, dan bevelen men een oordbivak, in welk geval de toestand bij aankomst in het kantonnement wél gunstiger, doch niet ongunstiger kan blijken te zijn, dan de troep zich dien heeft voorgesteld.

Voorts achten wij het gewenscht om, overeenkomstig ons Velddienstvoorschrift, het woord bivak alleen te gebruiken in die gevallen, waarin in de open lucht gelegerd wordt. In dien zin kan het woord oord-

bivak dan gerechtvaardigd geacht worden, omdat daar werkelijk — zij het ook slechts door een gedeelte — gebivakkeerd wordt. Maar te spreken van een tentenbivak of van een huisbivak verdient o.i. geen aanbeveling, omdat daarvoor geen enkele reden is. Wij verkiezen dan ook de woorden tentenkamp en eng (of wil men liever: zeer eng) kantonnement. Bij den dienst te velde, waarover wij het hier hebben, is er toch geen sprake van kampen met geriefelijkheden, terwijl enge kantonnementen, als regel, wel zal beteekenen eene zoo dicht mogelijke belegging van alle voorhanden localiteiten.

Quittons la Méditerranée et la Mer de Chine. Routines et Traditions navales par Captain SORB. Paris, 1905. R. CHAPELOT & CIE.

„Au lieu d'aborder les grands problèmes de la guerre, on s'agitte dans les mille détails de l'organisme naval. Des débats passionnés s'élèvent autour de questions infimes. Mais personne ne songe un instant à la marche d'ensemble de cette énorme machine constituée par notre flotte..... Point de doctrine navale..... Point de plan de campagne préparé à l'avance..... Désordre et anarchie intellectuelle!.....”

In deze woorden, welke de Schrijver van deze zeer lezenswaardige studie in zijn Voorwoord nederschrijft, liggen de beweegredenen opgesloten, welke hem geleid hebben tot het publiceeren van zijne denkbeelden omtrent de strategische beginselen, welke moeten voorzitten, zoowel bij de indeeling der Fransche marine in verschillende eskaders, als bij het vaststellen van het plan, volgens hetwelk deze eskaders in den oorlog zullen moeten optreden. Die oorlog is een oorlog met Engeland, want geheel ongevoelig voor de verwachtingen, die door sommigen op de Engelsch-Fransche „entente cordiale” gebouwd worden, ziet hij in Engeland den ervijand en in een oorlog met het groote Eilandenrijk de „raison d'être” van de Fransche vloot. Met dien oorlog voor oogen moet dus het geheele plan voor een eventueelen zee-oorlog zijn samengesteld; daarbij moet men zich ten doel stellen:

1. zoo krachtig mogelijke belemmering van den Engelschen invoerhandel, omdat — gezien de ontzaglijke aanvoeren, die Engeland niet ontberen kan, om in de eerste levensbehoeften van zijn inwoners te voorzien — daardoor belangrijke voordeelen worden verkregen;

2. door de in sub 1 genoemde handelingen en door eene oordeelkundige concentratie der eigen maritieme strijdkrachten binnen daartoe gunstig gelegen steunpunten, den vijand dwingen tot versnippering zijner krachten, ten einde hem zooveel mogelijk materiele verliezen te kunnen toebrengen en de krachten van zijn personeel uit te putten;

3. zoodra dientengevolge de gevechtswaarde van de Engelsche vloot in voldoende mate verminderd is en het moreel van het Engelsche volk,

door den niet meer verzekerden aanvoer van levensmiddelen, een belangrijken stoot gekregen heeft, den beslissenden slag te wagen, door een landingsleger op de Engelsche kust te werpen, na aan de vloot een zoodanig échec toegebracht te hebben, dat men gedurende voldoende tijd over het meesterschap ter zee in het Kanaal en aangrenzende wateren beschikt.

Om de zooveen aangegeven doeleinden te kunnen bereiken, is het noodzakelijk centra van maritieme kracht te vestigen op zoodanige punten, dat daaruit eenerzijds de Engelsche handelswegen op de meest gevoelige plaatsen getroffen kunnen worden, anderzijds eene voortdurende bedreiging van de Engelsche kust mogelijk wordt. Dit beginsel vooropstellende, moeten dan echter niet alleen onverbiddeijk worden opgegeven die concentratiepunten van Fransche eskaders, waaruit het beoogde doel nimmer bereikt kan worden, zooals de Middellandsche zee en de Chineesche zee, maar ook moet alle kracht op het hoofddoel vereenigd, en dus afgezien worden van het tot dusverre heerschende denkbeeld om het behoud der koloniën door de vloot te willen verzekeren. De koloniën moeten in Europa verdedigd worden, in dien zin, dat wellicht ginds door den vijand verworven voordeelen waardeloos worden gemaakt, doordien hij hier wordt terneergeworpen en van zijne wilsvrijheid beroofd.

Van deze beginselen uitgaande en den oorlog met Engeland onafgebroken in het oog houdende, ontwerpt de S. nu de verdeling der Fransche strijdkrachten ter zee en gaat hij na, welke havens als steunpunten voor de verschillende eskaders moeten worden ingericht, alsmede de eischen, waaraan die steunpunten moeten voldoen, en schetst op dien grondslag een beeld van de werkzaamheid der Fransche vloot in oorlogstijd.

Zijne, voortdurend op een concreet geval berustende, beschouwingen getuigen van eene breede opvatting en van een juist inzicht in het wezen van den zee-oorlog; zij hebben, als grondslagen voor de marine-strategie, niet alleen groote waarde voor de Fransche hoogere en lagere autoriteiten op maritiem gebied, maar voor elkeen, die zijne kennis omtrent deze belangrijke aangelegenheid wenscht te vermeerderen.

Oorlogsschepen. Vervolg, door F. J. H. EVERS, Rector van het St. Nicolaas-Gesticht te Amsterdam. *Amsterdam*, 1905. C. L. VAN LANGENHUYSEN.

In onze aankondiging van „Oorlogsschepen” (Zie Mil. Spect. 1903, blz. 204.) schreven wij o.a.: „Mocht het den S. mogelijk zijn, er voor te zorgen, dat dit overzicht (van de oorlogsvloten der verschillende Staten) op de hoogte van den tijd kan worden gehouden, de blijvende waarde van zijn werk zou er in groote mate door verhoogd worden”.

Het is ons een genoegen uit de verschijning van „Oorlogsschepen. Vervolg” te ontwaren, dat de geachte Schrijver aan dezen onzen wensch gevolg heeft kunnen geven, waardoor zijn zoo welgeslaagde arbeid van het jaar 1902 weder geheel „up to date” is geworden.

Behalve de numerieke opgaven, die de wijzigingen aangeven, welke de oorlogsvloten, sinds het even genoemde jaar ondergingen (voor Nederland wordt een volledig overzicht der oorlogsvloot gegeven), schetst de S. voor elk land de richting, waarin men zich bij den aanbouw van nieuwe schepen beweegt. Hierbij valt nagenoeg overal het streven naar krachtiger bewapening op te merken, dat zich voornamelijk uit in veranging der snelvuurkanonnen van 15 cM. door kalibers van 17—19 cM. Bovendien kan bij meerdere Staten de aanbouw van onderzeesche torpedobooten geconstateerd worden.

In het op Nederland betrekking hebbende overzicht wordt andermaal aangetoond, dat onze zeemacht in Oost-Indië „dringend herziening en verbetering behoeft”; in onze hiervoren aangehaalde aankondiging vestigden wij daarop, meerendeels met instemming, reeds de aandacht.

Na alles, wat de Heer EVERS ons reeds op marinegebied geschonken heeft, zal het welhaast overbodig zijn te verzekeren, dat ook het thans aangekondigde „Vervolg” wederom getuigt van de degelijke, zaakkundige wijze van werken, welke wij gewoon zijn in de van zijne hand verschenen pennevruchten op te merken.

F.

De Volksvertegenwoordigers aan het woord, door DE(N)
SCHRIJVER DER BROCHURE. 's-Gravenhage. J. HOEKSTRA & CO.

Nadat het door den S. voorgestane fusiestelsel voor de officierskorp-
sen van het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indische leger door eene
Staatscommissie is bestudeerd geworden, het rapport dier commissie
om advies in handen gesteld is van het O.-I. legerbestuur, het rapport,
alsmede dit advies, daarna hier te lande is bestudeerd door eene com-
missie, bestaande uit den Chef van den Generalen Staf en de Inspec-
teurs der verschillende Wapens, en laatstgenoemde commissie haar ver-
slag in de eerste maanden van dit jaar heeft uitgebracht, acht de S.
het vermoeden gewettigd, dat van de Ministers van Koloniën en van
Oorlog kan verwacht worden een *zuiver omljnd* en *volledig gemotiveerd*
antwoord op de vraag: welke maatregelen deze Ministers voornemens
zijn te nemen naar aanleiding van het rapport der Staatscommissie.

Daar deze vraag in het Voorloopig Verslag van 1901 reeds werd
gesteld, ligt het — naar de meening van den S. — voor de hand, dat
de Volksvertegenwoordiging op eene of andere wijze omtrent de voor-
genomen maatregelen van haar gevoelen zal willen doen blijken.

Ten einde nu de leden der Volksvertegenwoordiging, zoowel de
nieuw opgetreden, als zij, die reeds vroeger daarin zitting hadden,

doch de fusiepolemie niet ten volle gevolgd hebben, een overzicht van den omtrent dit vraagstuk gevoerden strijd te geven, heeft DE SCHRIJVER DER BROCHURE het bovengenoemde geschrift samengesteld, waarin tevens is opgenomen eene critische beschouwing van enkele nog niet door hem behandelde fusie-opstellen.

Hierdoor kan iedereen zich gemakkelijk van den stand van dit vraagpunt op de hoogte stellen en vindt men tevens de bronnen verzameld, waaruit het daarvoor en -tegen aangevoerde kan blijken.

Studies in Volksrecht, onder Redactie van J. Sijens. Tweede Serie. Nummer VII. 'Wetenschappelijke Maatschappij en Militair', door G. Forster. Kapitein der Infanterie. Utrecht, 1905. De Eerste F. Boek.

Wijzingen en Aanvullingen op de Juridische Geschiedenis van het Volk. I. door W. Forster. Kapitein van den Gen. Stal. Utrecht, 1905. Vijfde Boek.

De Wetenschappelijke Maatschappij en Militair. Door G. Forster. Kapitein der Infanterie. Utrecht, 1905. De Eerste F. Boek.

De Belgische Omroeping door Dr. H. T. Colenbrander. Giel de...
De Belgische Omroeping door Dr. H. T. Colenbrander. Giel de...
De Belgische Omroeping door Dr. H. T. Colenbrander. Giel de...

De Belgische Omroeping door Dr. H. T. Colenbrander. Giel de...
De Belgische Omroeping door Dr. H. T. Colenbrander. Giel de...
De Belgische Omroeping door Dr. H. T. Colenbrander. Giel de...

Ter aankondiging ontvangen:

Studies in Volkskracht, onder Redactie van L. SIMONS. Tweede Serie. Nummer VII. „Weerbaarheid, Maatschappelijk en Militair”, door G. POLVLIET, Kapitein der Infanterie. *Haarlem*, 1905. DE ERVEN F. BOHN.

Wijzigingen en Aanvullingen op de Tactische gegevens voor het Veldleger door W. VOSMAER, Kapitein van den Gen. Staf. *Haarlem*, 1905. VINCENT LOOSJES.

Een overvaling van Nederland? Grensbewaking en Grensbescherming, naar aanleiding van het bezoek van het Britsche Kanaal-eskader. *Amsterdam*, 1905. G. SCHREUDERS.

De Volksvertegenwoordigers aan het woord door DE(N) SCHRIJVER DER BROCHURE. Niet in den handel.

(Voor belangstellenden zijn, op schriftelijke aanvraag, nog eenige exemplaren beschikbaar bij den Uitgever J. HOEKSTRA & Co., 's-Gravenhage.)

Oorlogsschepen. Vervolg, door F. J. H. EVERS, Rector van het St. Nicolaas-Gesticht te Amsterdam. *Amsterdam*, 1905. C. L. VAN LANGENHUYSEN.

De Belgische Omwenteling door Dr. H. T. COLENBRANDER. (Met gebruikmaking van onuitgegeven bronnen.) 's-Gravenhage, 1905. MARTINUS NIJHOFF.
